

Α.Τ.Ε.Ι ΚΡΗΤΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ:

«Η ΔΙΑΝΤΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΘΕΑΜΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΒΙΑΣ.
Η ΚΕΡΚΙΔΑ ΩΣ ΘΕΑΜΑΤΙΚΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΒΙΑ.»
(ΜΕΛΕΤΗ ΤΩΝ ΦΙΛΑΘΛΩΝ ΤΟΥ Ο.Φ.Η ΣΤΟ ΓΗΠΕΔΟ
Θ. ΒΑΡΔΙΝΟΓΙΑΝΝΗΣ.)

ΕΠΟΠΤΗΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ:
ΧΛΙΑΟΥΤΑΚΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

ΣΥΝΤΑΚΤΕΣ:
ΣΑΒΒΑΚΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ
ΤΣΟΥΡΑΛΗ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ

ΗΡΑΚΛΕΙΟ 2005

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	5
 ΜΕΡΟΣ Α: ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Αθλητισμός και βία	9
1.1 στον αρχαίο κόσμο και σήμερα.....	9
1.2 στην αρχαία Ελλάδα.....	11
 ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Ιστορική αναδρομή	12
 ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Η επιθετικότητα και η βία στον αθλητισμό	14
3.1 ορισμός και μορφές επιθετικότητας στον αθλητισμό.....	14
3.2 θεωρίες επιθετικότητας και βίας που έχουν σχέση με τον αθλητισμό.....	15
 ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Έννοιες και ορισμοί	17
4.1: όχλος, μάζα, πλήθος.....	17
4.2: υποκουλτούρα.....	19
4.3: κοινωνική συνοχή.....	19
4.4: κοινωνικό πρόβλημα.....	19
4.5: η διάσπαση της κοινωνικής συνοχής: αλλοτρίωση και ανομία.....	21
4.6: εκτροπή.....	22
4.7: έκνομη συμπεριφορά και ετεροδοξία.....	23
4.8: εκτροπή και κοινωνικοποίηση.....	23
4.9: θεωρία του διαφορικού συγχρωτισμού.....	24
4.10: θεωρία του οριακού ανθρώπου.....	25
4.11: κοινωνικός έλεγχος.....	25
 ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: Μαρξιστική προσέγγιση του αθλητισμού	27
5.1: θεωρητική εξήγηση του αθλητισμού.....	27
5.2: Μαρξιστική επιστημολογία και αθλητισμός.....	28
5.3: Μαρξιστική φιλοσοφία και αθλητισμός.....	30

5.4: Μαρξιστική μεθοδολογία και αθλητισμός.....	31
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: Προφίλ θεατών- φιλάθλων- οπαδών.....	32
6.1: έννοιες και ορισμοί.....	32
6.2: ενδυματολογικά πρότυπα.....	36
6.3: σωματικά στερεότυπα.....	37
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: Εννοιολογική και θεωρητική προσέγγιση των χούλιγκαν.....	39
7.1: ορισμός των χούλιγκαν.....	39
7.2: έννοια των χούλιγκαν.....	39
7.3: θεωρία των χούλιγκαν.....	40
7.4: μαρξιστική- δομική προσέγγιση.....	40
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8: Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας και σπορ.....	42
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9: Η διαντίδραση της θεαματικοποίησης της βίας.....	49
9.1: η κερκίδα ως θεαματικοποιημένη βία.....	49
ΜΕΡΟΣ Β: ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ	
1. Σκοπός της μελέτης.....	52
2. Υλικό και μέθοδος.....	52
2.1 Πιλοτική έρευνα.....	52
2.2 Δειγματοληψία.....	52
2.3 Διαδικασία συμπλήρωσης ερωτηματολογίων.....	53
2.4 Το ερωτηματολόγιο(αναφορά & ανάλυση των πινάκων).....	54
2.5Αξιοπιστία μέτρησης των οργάνων.....	56
2.6 Στατιστική ανάλυση.....	57
3. Αποτελέσματα της έρευνας.....	58
3.1 Προσωπικά χαρακτηριστικά.....	58
3.2 Εκτίμηση των αποτελεσμάτων των κλιμάκων (μύηση - συμμετοχής, θεαματικοποίησης της βίας, βίαιης συμπεριφοράς).....	61
3.2.1 εκτίμηση των αποτελεσμάτων της κλίμακας της μύησης -συμμετοχής.....	61

3.2.2 Εκτίμηση των αποτελεσμάτων της κλίμακας της θεαματικο- ποίησης της βίας.....	63
3.2.3 Εκτίμηση των αποτελεσμάτων της κλίμακας της βίαιης συμπεριφοράς.....	65
3.3Ανάλυση των παραγόντων της μύησης-συμμετοχής, της θεαματικοποίησης της βίας και της βίαιης συμπεριφοράς....	68
4. Συζήτηση- συμπεράσματα.....	80
ΜΕΡΟΣ Γ: ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	87
ΜΕΡΟΣ Δ: ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	91

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει η σημερινή κοινωνία, είναι η βίαιη και επιθετική συμπεριφορά μερίδας θεατών-φιλάθλων-οπαδών, κατά την διάρκεια παρακολούθησης αθλητικών γεγονότων. Δεν είναι λίγες οι φορές όπου είχαμε σοβαρούς τραυματισμούς, τόσο στις κερκίδες όσο και στους αγωνιστικούς χώρους, με αποτέλεσμα να επηρεάζεται και η ποδοσφαιρική αναμέτρηση.

Το φαινόμενο αυτό είναι διαχρονικό και απασχολεί εδώ και αρκετές δεκαετίες πολλούς επιστήμονες ανά τον κόσμο. Σε πολλά κράτη της Ευρώπης αλλά και του κόσμου έχουν γίνει προσπάθειες να αντιμετωπιστεί το φαινόμενο της βίας στους αθλητικούς χώρους με διάφορους τρόπους σε δύο επίπεδα: την πρόληψη και την καταστολή. Μεγάλη προσπάθεια για τον περιορισμό του φαινομένου έγινε στην Αγγλία επί πρωθυπουργίας Θάσερ.

Στην Ελλάδα το φαινόμενο της βίας, έχει πάρει τεράστιες διαστάσεις, όπου καθημερινά ερχόμαστε αντιμέτωποι με βιαιοπραγίες, προπηλακισμούς, βανδαλισμούς και υπερβολές μέσα και έξω από τα Ελληνικά γήπεδα.

Προηγούμενη συναφή έρευνα από το τμήμα έχει πραγματοποιηθεί από σπουδαστές κατά το έτος 1992 με θέμα: «χουλιγκανισμός: διαταραχή συμπεριφοράς ή μορφή κοινωνικής χειραγώγησης» και υπεύθυνο καθηγητή τον κ. Μιχελαράκη Ευύχιο και υπεύθυνες σπουδάστριες την Βάμβουκα Ελένη, την Ιορδανίδου Φανή και την Σμυρνή Φωτεινή . Η συγκεκριμένη έρευνα αφορούσε την πόλη του Ηρακλείου και είχε επικεντρωθεί στους ψυχολογικούς παράγοντες που οδηγούν στην βία στα γήπεδα.

Έπειτα από αναζήτηση στο Διαδίκτυο, βρέθηκε η έρευνα του Russel . Ward, που πραγματοποιήθηκε το 2001 με τίτλο: “Fan violence, social problem or moral panic?” και η οποία πραγματεύεται τη βία των οπαδών και το κατά πόσο αποτελεί κοινωνικό πρόβλημα ή είναι απλά ένας ηθικός πανικός.

Ακόμα μια έρευνα είναι αυτή του Sir. Norman Chester η οποία εκπονήθηκε το 2001 για λογαριασμό του κέντρου ερευνών για το ποδόσφαιρο, του πανεπιστημίου του Leicester και η οποία μελετά το χουλιγκανισμό στο ποδόσφαιρο, με τίτλο: “football and football hooliganism”.

Συναφής έρευνα έχει επίσης πραγματοποιηθεί από μια ομάδα ερευνητών και συντονιστή τον κ. Χλιαουτάκη, το 1996 με θέμα: «η διαντίδραση της θεαματικοποίησης της βίας. Το τρίπολο: αγωνιστικός χώρος- κερκίδα- κοινωνία. Η περίπτωση του χούλιγκαν στην ελληνική κοινωνία», από την οποία εμπνευστήκαμε

και αποφασίσαμε να διερευνήσουμε ένα κομμάτι της σε σχέση με τα σημερινά ελληνικά δεδομένα.

Βασικός σκοπός αυτής της έρευνας, ήταν να μελετηθεί, η σχέση της βίας ως θέαμα (έτσι όπως αυτή προβάλλεται από τα Μ.Μ.Ε και επιδοκιμάζεται, γίνεται αποδεκτή από τους φιλάθλους) με την υιοθέτηση της βίαιης συμπεριφοράς από τους φιλάθλους. Επιπροσθέτως έγινε προσπάθεια να μελετηθεί η σχέση της συμμετοχής σε αθλητικούς συνδέσμους με την υιοθέτηση της βίαιης συμπεριφοράς, λαμβάνοντας υπόψη το κοινωνιολογικό προφίλ των συμμετεχόντων.

Μέσα από το ερευνητικό μέρος της πτυχιακής μας εργασίας, προσπαθήσαμε να δώσουμε απάντηση στην ακόλουθη υπόθεση εργασίας:

«Το μαζικοποιημένο κοινό παράγει θέαμα, μέσα από τον ρόλο της διαρκούς "κλίκας", της ανώνυμης εταιρείας των θεατών (ή των τηλεθεατών) που φωνάζουν, ουρλιάζουν, χειροκροτούν, ποδοκροτούν, βρίζουν ή ευφραίνονται όταν δεν περνούν στην άμεση δράση. Αναπτύσσουν έτσι μια σωματική νοοτροπία, ένα πνεύμα ομαδικότητας που συναθροίζει αυθόρμητα το κοινό σε ένα πλήθος οπαδών, σε μια μάζα, ευρεία ή περιορισμένη, ατόμων που συμμετέχουν, δεσμεύονται, μάχονται με την φωνή ή με τα νοήματα υπέρ των πρωταγωνιστών, επιδιώκοντας και οι ίδιοι να γίνουν αν όχι πρωταγωνιστές, τουλάχιστον εξέχοντες "κομπάρσοι".

Εγκαθίσταται έτσι μια επικοινωνία μεταξύ θεατών (ομοίων και αντιπάλων) και ανάμεσα στους θεατές και τους αθλητές. Όταν στην επικοινωνία αυτή υποβόσκει ο πατριωτισμός, ο σοβινισμός και ο εθνικισμός ή ο τοπικισμός, επιτρέπει τη συναισθηματική, ψυχο-κινητική και διανοητική μεταμόρφωση των ατόμων που συνθέτουν το κοινό σε ένα πλήθος οπαδών που διαχωρίζονται σε αντίπαλα στρατόπεδα και περνουν στην ενεργή δράση.

Η βία ως θέαμα εγκαθιδρύει συνεπώς αυθόρμητα στο κοινό (δράστες και θεατές) ένα ιδιαίτερο είδος -κάπως φολκλορικό- "οφθαλμοπορνείας-επιδειξιomanίας" της νίκης και της δόξας (σύμφωνα με την ευφυή διατύπωση του Brohm 1978). Οι θεατές, όποιοι και αν είναι, πηγαίνουν στο γήπεδο ή βλέπουν τηλεόραση όχι μόνο για να δουν να κερδίζει (ή να χάνει) η ομάδα τους, αλλά και για να μετάσχουν ενεργά με ποικίλους τρόπους -μέσα από την παραγωγή του δικού τους θεάματος- σ'αυτή τη νίκη (ή την ήττα), ή για να δουν στην τηλεόραση και να διαβάσουν στον τύπο όχι μόνο για τον θρίαμβο της ομάδας τους αλλά και για τον δικό τους θρίαμβο.

Η διαδικασία αυτή μπορεί να εξηγήσει πως κάθε αθλητική αναμέτρηση και κάθε κερκίδα μπορεί να είναι εν δυνάμει ο χώρος όπου συγκρούονται, λιγότερο ή περισσότερο ειρηνικά, αντίπαλες συναθροίσεις, ή συμμορίες. Η συχνότητα και ο βαθμός της εμπαιχθείς πόλωσης του κοινού οδηγεί στην παραγωγή θεαματικών ενεργειών για την στήριξη και την νίκη της ομάδας τους, που σχετίζεται άμεσα με τις

επιθετικές συμπεριφορές που αναπτύσσονται και τις βίαιες ενέργειες στις οποίες προβαίνουν» (Χλιαουτάκης 1996).

Η πρώτη φάση της έρευνας ολοκληρώθηκε σε οκτώ περίπου μήνες και περιέλαβε:

- Την ανασκόπηση της ελληνικής και ξένης βιβλιογραφίας
- Την αναζήτηση στο διαδίκτυο σχετικών με το θέμα μελετών, ξένων και ελλήνων ερευνητών
- Τα θεωρητικά πλαίσια και τον ορισμό της υπόθεσης εργασίας η οποία στηρίζει την παρούσα έρευνα
- Την κατασκευή του ερωτηματολογίου πιλότου, το οποίο αποτέλεσε και το οριστικό ερωτηματολόγιο της έρευνας.

Κατά την διάρκεια της εκπόνησης της πτυχιακής μας εργασίας, συναντήσαμε κάποιες δυσκολίες, οι οποίες αφορούσαν περισσότερο την εύρεση της κατάλληλης βιβλιογραφίας σχετική με το θέμα. Το εμπόδιο αυτό ξεπεράστηκε κατά κάποιο τρόπο ύστερα από τις επισκέψεις μας στην βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου του Ρεθύμνου, όπου βρήκαμε μεν αρκετή ελληνική και ξένη βιβλιογραφία συναφή με το θέμα αλλά δεν μπορούσαμε να δανειστούμε κανένα βιβλίο για ανάγνωση αφού δεν ήμασταν φοιτητές του ανωτέρω ιδρύματος. Στην συνέχεια οδηγηθήκαμε στην αναζήτηση άρθρων και επιστημονικών ερευνών σχετικά με την βία στα ποδοσφαιρικά γήπεδα, του φαινομένου του χουλιγκανισμού και τον συσχετισμό τους με τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, μέσω του διαδικτύου.

Η πτυχιακή εργασία αποτελείται από δύο μέρη: το θεωρητικό και το ερευνητικό. Στο θεωρητικό κομμάτι γίνεται μια προσπάθεια ανασκόπησης της ήδη υπάρχουσας βιβλιογραφίας και περιλαμβάνει 9 κεφάλαια. Το πρώτο κεφάλαιο προσεγγίζει τον συσχετισμό της βίας με τον αθλητισμό, αρχίζοντας από τον αρχαίο κόσμο και φτάνοντας στην πραγματικότητα του σήμερα. Το επόμενο κεφάλαιο κάνει μια ιστορική αναδρομή της εμφάνισης αλλά και της εξέλιξης του ποδοσφαίρου στην Ελλάδα και εξηγεί πως αυτό αποτέλεσε πόλο έλξης για το φίλαθλο κοινό.

Το τρίτο κεφάλαιο της εργασίας αυτής παραθέτει θεωρίες βίας και επιθετικότητας και το τέταρτο δίνει διάφορους ορισμούς σχετικούς με το θέμα όπως είναι: η υποκοουλτούρα, τα κοινωνικά πρόβλημα, η κοινωνική συνοχή και αποδιοργάνωση, ο κοινωνικός έλεγχος, το πλήθος, η μάζα, ο όχλος κτλ.

Στο πέμπτο κεφάλαιο παρατίθενται οι σημαντικότερες απόψεις του Μαρξ για τον αθλητισμό και το έκτο κεφάλαιο της πτυχιακής προσπαθεί να σκιαγραφήσει το προφίλ των θεατών, των φιλάθλων και των οπαδών κατατάσσοντας τους σε

κατηγορίες. Το επόμενο κεφάλαιο ασχολείται με τις σύγχρονες θεωρίες για τον χουλιγκανισμό και ακολουθεί η συσχέτιση της βίας με τα μέσα μαζικής ενημέρωσης

Στο όγδοο κεφάλαιο προσεγγίζεται ο συσχετισμός των ΜΜΕ και του αθλητισμού και γίνεται σημαντική αναφορά στην αλλοτρίωση της πραγματικότητας από τα ΜΜΕ.

Τα τελευταία κεφάλαια αυτής της εργασίας παραθέτει απόψεις για την διαντίδραση της θεαματικοποίησης της βίας και την κερκίδα ως θεαματικοποιημένη βία και αποτελεί το στόχο διερεύνησης αυτής της έρευνας: αν δηλαδή η αποδοχή της προβαλλόμενης από τα μέσα μαζικής επικοινωνίας, βία, οδηγεί στην έξαρση του φαινομένου αυτού και στην περαιτέρω αναπαραγωγή της.

Το Ερευνητικό Μέρος της πτυχιακής μας εργασίας αποτελείται από τέσσερα υποκεφάλαια τα οποία περιλαμβάνουν τον σκοπό, την μεθοδολογία της έρευνας, καθώς και τα αποτελέσματα που προέκυψαν από αυτήν. Τέλος, γίνεται μια συζήτηση των αποτελεσμάτων και των συμπερασμάτων της έρευνας.

ΜΕΡΟΣ Α. : ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

Αθλητισμός και βία

1.1 στον αρχαίο κόσμο και σήμερα

Η εκδήλωση πράξεων βίας στην διάρκεια αθλητικών συναντήσεων, έχει πάρει διαστάσεις κοινωνικού προβλήματος σε πολλές χώρες. Υπάρχουν μάλιστα περιπτώσεις που οι υλικές καταστροφές, οι τραυματισμοί και η απώλεια ανθρωπίνων ζωών, γίνονται κυρίαρχο θέμα στον διεθνή τύπο για πολλές μέρες. Η σχέση βέβαια μεταξύ βίας και σπορ δεν είναι καινούργιο φαινόμενο. Για παράδειγμα μπορεί να αναφερθεί ο αμείλικτος ανταγωνισμός στις αρματοδρομίες του Βυζαντίου μεταξύ των Πρασίνων και Βενετών που κορυφώθηκε με την σφαγή του Ιανουαρίου του 532, στην διάρκεια της οποίας τουλάχιστον 30.000 άτομα έχασαν την ζωή τους. Στην διάρκεια του Μεσαίωνα επίσης, στην κεντρική Ευρώπη, το ποδόσφαιρο της εποχής εκείνης έπαιρνε τόσο βίαιες μορφές ώστε απαγορεύτηκε πολλές φορές με βασιρικά διατάγματα. Στην δική μας εποχή, η βία που εκδηλώνεται στην διάρκεια διαφόρων σπορ γενικά και ειδικότερα η βία στα γήπεδα, έχει δημιουργήσει τεράστια προβλήματα στους φιλάθλους και στα αθλητικά σωματεία, καθώς και στις αντίστοιχες κυβερνήσεις οι οποίες καταφεύγουν σε όλο και πιο σκληρά μέτρα για την περιστολή του φαινομένου. (Χόρνμπι, 1999)

Οι σύγχρονες κοινωνίες έχουν μια ιστορία γεμάτη από παραδείγματα επιθετικότητας και βίας. Πολλά κράτη δημιουργήθηκαν σαν αποτέλεσμα αλληπάλληλων πολεμικών συγκρούσεων το κοινωνικό σύστημα ορισμένων κρατών καθιερώθηκε ή εδραιώθηκε με την βία. Ακόμα και η καθημερινή ζωή στις σύγχρονες κοινωνίες χαρακτηρίζεται από βίαιες συγκρούσεις μεταξύ ατόμων και ομάδων, συμπεριλαμβανομένων των οικογενειών. Συχνά, αυτή η βία οφείλεται στο γεγονός ότι η ζωή στην βιομηχανική κοινωνία στηρίζεται στον ανταγωνισμό. Το ίδιο και ο αθλητισμός στις πιο λαοφιλείς μάλιστα μορφές του, είναι πέρα για πέρα ανταγωνιστικός, φέρνει τα άτομα αντιμέτωπα, οδηγεί στην σύγκρουση, ενθαρρύνει τη βία. Στο ποδόσφαιρο, όπως και σε δεκάδες άλλα δημοφιλή σπορ, όλα γίνονται για το σκορ, την επικράτηση, για τη νίκη. Σε πολλά σπορ η βία είναι μέρος από την ίδια τους την ουσία και οι συμμετέχοντες είναι πρώτα και πάνω από όλα αντίπαλοι.

(Παναγιωτόπουλος, 2000)

Έτσι ο αγωνιστικός χώρος καλλιεργεί συχνά την σκληρότητα σαν έκφραση ανδρισμού που προϋποθέτει απουσία συναισθημάτων και υπομονετική αποδοχή των αλλεπάλληλων τραυματισμών. Η συστηματική μελέτη ομαδικών σπορ όπως το ποδόσφαιρο, επιβεβαιώνει την δημιουργία συνθηκών επιθετικότητας που εκδηλώνεται με κάθε ευκαιρία. Αυτό γίνεται φανερό ακόμα και από τις εκφράσεις που χρησιμοποιούν οι αθλητικοί ρεπόρτερ. Οι τελευταίοι λοιπόν αναφέρουν στα άρθρα τους ο «αντίπαλος» «σαρώνεται», «εκτοπίζεται», «παραδίνεται», «υποκύπτει», «καταρρέει», «πεθαίνει». Αντίθετα ένας καλός παίκτης περιγράφεται σαν «κανόνι», «κυρίαρχος του γηπέδου», «νικητής». Εδώ είναι φανερή η ομοιότητα με τη στρατιωτική ορολογία. (Παναγιωτόπουλος, 2000).

Η διεξαγωγή μιας αθλητικής συνάντησης – με κορυφαίο παράδειγμα το ποδόσφαιρο- μοιάζει με την διεξαγωγή μιας πολεμικής επιχείρησης. Στην περίπτωση του ποδοσφαίρου, ο παίκτης εκτός από ντρίπλες, κεφαλιές και άλλες τεχνικές, μαθαίνει να είναι σκληρός, επιθετικός, βίαιος, απειλητικός, άγριος. Αναφερόμενος στο «χάρλινγκ», που θεωρείται σαν ένας πρόδρομος του ποδοσφαίρου, ο Ρίτσαρντ Κάρριου έγραφε το 1906: « η μπάλα σε αυτό το παιχνίδι μπορεί να συγκριθεί με ένα πνεύμα της κόλασης, γιατί όποιος την πιάσει, τρέχει προς τα εμπρός σαν τρελός, παλεύοντας και πολεμώντας με εκείνους που τρέχουν ξοπίσω του για να τον πιάσουν. Αυτό το παιχνίδι συνοδεύεται από πολλούς κινδύνους. Όταν το χάρλινγκ τελειώσει, θα τους δεις να γυρίζουν σπίτι με ματωμένα κεφάλια, κόκαλα σπασμένα και ξεκολλημένα και τέτοια χτυπήματα που λιγοστεύουν τις μέρες τους κι όμως όλα είναι εντάξει και κανείς εισαγγελέας ή ανακριτής δεν δίνει πεντάρα». Κάτι παρόμοιο όμως συμβαίνει και στο σημερινό ποδόσφαιρο. (Παπαγεωργίου, 1998).

Παρά τις προσπάθειες επιβολής κανόνων και περιορισμών της βίας, ο παίκτης δεν έχει ελπίδα να επιτύχει αν δεν αφιερωθεί και σωματικά στην ομάδα του. Πρέπει δηλαδή να διαθέτει διαρκώς την θέληση αλλά και την σωματική αντοχή να παλεύει για την κατάκτηση της μπάλας και να μονομαχεί με άλλους επίσης σκληρούς παίκτες για την απόκτηση της, ξεπερνώντας πολλές φορές το όριο της επιτρεπόμενης βίας. Εκτός από το ποδόσφαιρο, σε άλλα ομαδικά παιχνίδια η επιλογή των παικτών γίνεται και με το κριτήριο της σωματικής διάπλασης: προτιμούνται άτομα σωματώδη ώστε να μπορούν να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις του παιχνιδιού που προβλέπει άγριες σωματικές συγκρούσεις με τους αντιπάλους. Σε τέτοια παιχνίδια η εξάλειψη της επιθετικότητας και της βίας φαίνεται αδύνατη. Ειδικά στο ποδόσφαιρο, το ίδιο το κλώτσημα της μπάλας είναι πράξη επιθετική, για αυτό και οι κλωτσιές δεν προορίζονται μόνο για την μπάλα αλλά και για τα πόδια των αντιπάλων, οι οποίοι πρέπει να καταβληθούν με κάθε μέσο, να υποκύψουν, να ηττηθούν. (Πιπερόπουλος, 1998)

1.2 στην αρχαία Ελλάδα

Η βία στον αθλητισμό της Αρχαίας Ελλάδας δεν ήταν σπάνιο φαινόμενο. Σύμφωνα με τους Finley και Plehet (1976) στο άθλημα "ΠΑΓΚΡΑΤΙΟΝ" (ένας σύγχρονος συνδυασμός πάλης, τζούντο και μποξ), οι αθλητές μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν κάθε μέλος του σώματός τους για να χτυπήσουν τον αντίπαλο οπουδήποτε και με οποιοδήποτε τρόπο. Παράλληλα, κατά την διάρκεια των αρχαίων ελληνικών ολυμπιακών αγώνων, σύμφωνα με τον Gutmann, οι Ελλανοδίκες, οι κύριοι οργανωτές των αγώνων, είχαν δύο βοηθούς για την επιβολή της έννομης τάξης: τους μαστιγοφόρους και τους ραβδούχους. Επίσης, κατά την διάρκεια των αθλητικών αγώνων (Πυθείων Δελφικών Αγώνων) απαγορευόταν η χρήση και μεταφορά κρασιού μέσα στο στάδιο, γεγονός που υποδηλώνει παρεκτροπές στην συμπεριφορά ορισμένων θεατών κάτω από την επίδραση του οινοπνεύματος. Σύμφωνα με τους Finley και Plehet το κυρίαρχο πνεύμα του αθλητισμού στην αρχαία Ελλάδα ήταν η προετοιμασία για πόλεμο. (Χλιαουτάκης, 1996)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

Ιστορική αναδρομή: Το ποδόσφαιρο στην Ελλάδα

Το ποδόσφαιρο αποτελεί έναν από τους κύριους πόλους αναφοράς για την συγκρότηση αθλητικών κοινοτήτων στην Ελλάδα. Ουσιαστικά θα μπορούσε να πει κανείς πως από το πρώτο τέταρτο του 20ού αιώνα μέχρι την δεκαετία του '80, μόνο το ποδόσφαιρο είχε κατορθώσει να εμπνεύσει πάθος, ή και φανατισμό σε πλατιές μάζες ανθρώπων που δραστηριοποιούνται στα πλαίσια αθλητικών κοινοτήτων. Η μαζική ενασχόληση με τα ποδοσφαιρικά δρώμενα απεικονίζεται παραστατικά στο στίχο του Δ. Σαββόπουλου, «στα γήπεδα η Ελλάδα αναστενάζει...». (Πιπερόπουλος, 1998)

Βέβαια μετά την απροσδόκητη μάλλον κατάκτηση του πανευρωπαϊκού μεταλλίου από την εθνική ομάδα μπάσκετ το 1987, αλλά και την πρόσφατη επιτυχία του 2005 στην ίδια διοργάνωση, όπου κατακτήθηκε ξανά η κορυφή, η οποία αποτέλεσε το έναυσμα για ολονύκτιους πανηγυρισμούς εκατοντάδων χιλιάδων ανθρώπων, τα αθλητικά δρώμενα στο χώρο του μπάσκετ και ως ένα βαθμό και του βόλεϊ, αποτέλεσαν επίσης σημαντικούς πόλους αναφοράς για την συγκρότηση αθλητικών κοινοτήτων.

Παρόλα αυτά και χωρίς να παραβλέπουμε την ιστορική κατάκτηση του Ευρωπαϊκού πρωταθλήματος ποδοσφαίρου στα γήπεδα της Πορτογαλίας το 2004, το ποδόσφαιρο παρέμεινε, όπως επαναλαμβάνουν συχνά και τα Μ.Μ.Ε., «ο βασιλιάς των σπορ». Άλλωστε, οι αθλητικές κοινότητες που οργανώθηκαν με πόλους αναφοράς το μπάσκετ ή άλλα λιγότερο δημοφιλή αθλήματα, έχουν σε μεγάλο βαθμό συγκροτηθεί μέσα σε μια διαδικασία διάχυσης από το χώρο του ποδοσφαίρου. Αρκετοί παράγοντες, διαφημιστές, εκπρόσωποι των Μ.Μ.Ε. και κυρίως οπαδοί ή θεατές, προέρχονται από το χώρο του ποδοσφαίρου και εξακολουθούν να συμμετέχουν με διάφορους τρόπους και σε διάφορους βαθμούς και στα ποδοσφαιρικά δρώμενα.

Αυτό γίνεται φανερό κατά την διάρκεια των υπολοίπων αθλητικών δρώμενων, αφού οι περισσότεροι οπαδοί, αλλά και απλοί θεατές που παρευρίσκονται σε αυτά, αναπαράγουν τα συμπεριφορικά πρότυπα και τις πρακτικές των ποδοσφαιρικών γηπέδων, ενώ παράλληλα δεν γνωρίζουν τους κανόνες, τις τεχνικές και τις δυσκολίες των άλλων ομαδικών αθλημάτων, σε αντίθεση με την άρτια γνώση τους περί του ποδοσφαίρου.

Είναι χαρακτηριστικό ότι αρκετοί αθλητές, προπονητές, παράγοντες και «παλιοί» φίλοι του μπάσκετ, αναφέρουν υπό μορφή ανεκδότη ότι, σήμερα πολλοί

από αυτούς που παρακολουθούν με διάφορες ιδιότητες τους αγώνες, «δεν μπορούν να ξεχωρίσουν το δοκάρι της εστίας από το στεφάνι της μπασκέτας». Παρότι βέβαια αυτό είναι ένα μεταφορικό και όχι κυριολεκτικό σχήμα, είναι γεγονός ότι συχνά οι οπαδοί χρησιμοποιούν ποδοσφαιρική ορολογία όταν σχολιάζουν τα αθλητικά δρώμενα στα πλαίσια του μπάσκετ, ή άλλων ομαδικών αθλημάτων. Μάλιστα είναι πιθανό ότι επιλέγουν σκόπιμα αυτό τον τρόπο έκφρασης για να τονίσουν την ιστορική τους σχέση με τα ποδοσφαιρικά δρώμενα, τα οποία άλλωστε αποτελούν και το κυριότερο επίκεντρο του ενδιαφέροντος τους. (Πιπερόπουλος, 1998)

Η προτεραιότητα που αποδίδει η πλειονότητα των ανθρώπων που συμμετέχουν σε αθλητικές κοινότητες στα ποδοσφαιρικά δρώμενα, είναι φανερή τόσο στις αντιδράσεις και εκδηλώσεις που ακολουθούν σε περίπτωση επιτυχημένων ή αποτυχημένων αποτελεσμάτων των ποδοσφαιρικών ομάδων. Αυτό σε σύγκριση με τις αντίστοιχες εκδηλώσεις στο πλαίσιο άλλων αθλητικών δρώμενων, όσο και στα αντίστοιχα ρεπορτάζ των Μ.Μ.Ε, που επικεντρώνονται κατά κύριο λόγο στο ποδόσφαιρο. Ειδικότερα οι οπαδοί είναι ιδιαίτερα εκδηλωτικοί σε αυτό το ζήτημα, υποστηρίζοντας κατηγορηματικά την υπεροχή του ποδοσφαίρου στις προτιμήσεις τους.

Έτσι είναι μάλλον βέβαιο, ότι προς το παρόν το ποδόσφαιρο στην Ελλάδα παραμένει ο «βασιλιάς των σπορ». Με βάση αυτό το δεδομένο, οι αθλητικές κοινότητες που συγκροτούνται με επίκεντρο το ποδόσφαιρο, αναδεικνύονται σε προνομιακό πεδίο μελέτης αξιών και συμπεριφορικών κωδίκων των οπαδών στην Ελλάδα, αφού μάλιστα η διάχυση που παρατηρείται ανάμεσα στο χώρο του ποδοσφαίρου και των άλλων ομαδικών αθλημάτων, επιτρέπει τη γενίκευση των όποιων επισημάνσεων και συμπερασμάτων, για το σύνολο των οπαδών που συμμετέχουν σε αθλητικές κοινότητες σε οποιαδήποτε ομαδικό άθλημα. Οι σημαντικότερες από αυτές τις αθλητικές κοινότητες στην Ελλάδα, συγκροτούνται με επίκεντρο τις δραστηριότητες των επονομαζόμενων μεγάλων ομάδων, που συγκεντρώνουν κυρίως το ενδιαφέρον παραγόντων, πολιτικών, διαφημιστικών, εκπροσώπων των Μ.Μ.Ε. και βεβαίως οπαδών ή θεατών.(Πιπερόπουλος, 1998)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

Η επιθετικότητα και η βία στον αθλητισμό

3.1 Ορισμός και μορφές επιθετικότητας στον αθλητισμό

Η επιθετικότητα ορίζεται ως η συμπεριφορά που άμεσα ή έμμεσα προκαλεί σωματική ή ψυχική βλάβη ενός ατόμου. Οι μορφές επιθετικότητας που έχουν προσδιοριστεί στον αθλητισμό είναι:

1. η συντελεστική επιθετικότητα, η οποία διακρίνεται:
 - α) στην επιθετικότητα που προκαλείται σε επιτρεπτά όρια και η οποία χαρακτηρίζεται ως η συμπεριφορά που αποσκοπεί στην επιδίωξη της επιτυχίας στα πλαίσια των αθλητικών και κοινωνικών κανόνων και
 - β) στην επιθετικότητα που προκαλείται σε μη επιτρεπτά όρια, η οποία αποτελεί το μέσο για την επιδίωξη ενός στόχου. Η δεύτερη είναι αντίθετη προς το αθλητικό πνεύμα και υπάρχει κίνδυνος να οδηγήσει σε παράνομη επιθετικότητα.(Ζέρβας,1990)

Στην κατηγορία της συντελεστικής επιθετικότητας, ανάλογα ,με την φύση της επιθετικότητας και την κατεύθυνση, διακρίνουμε τις ακόλουθες μορφές επιθετικότητας:

- α) σε σχέση με τον αντίπαλο
- β) σε σχέση με το όργανο
- γ) σε σχέση με την άσκηση.

Έτσι παρατηρούμε διάφορες κατηγορίες αθλημάτων άμεσης επαφής με τον αντίπαλο(π.χ τζούντο, πυγμαχία και πάλη), αθλήματα έμμεσης επαφής με τον αντίπαλο(π.χ ποδόσφαιρο, μπάσκετ),αθλήματα όπου η επιθετικότητα εκδηλώνεται εναντίον οργάνων ή αντικειμένων(π.χ τένις, γκολφ, άρση βαρών) και αθλήματα όπου η επιθετικότητα εκδηλώνεται εναντίον της άσκησης(π.χ ενόργανη γυμναστική).

2. η παράνομη επιθετικότητα, που αντιβαίνει στους κανονισμούς και
3. η εχθρική επιθετικότητα ή η βία, η οποία αποσκοπεί στο να βλάψει σωματικά ή ψυχικά άλλα άτομα ή να προκαλέσει καταστροφικές και εγκληματικές ενέργειες. Οι τελευταίες αναφέρονται στην συμπεριφορά των φανατικών οπαδών και κυρίως των ομάδων ποδοσφαίρου και μπάσκετ.(Ζέρβας,1990)

Τι σημαίνουν όλα αυτά; Ότι ο αθλητισμός γεννά βία; Όχι βέβαια. Ο αθλητισμός γεννήθηκε και αναπτύχθηκε για να υπηρετήσει τον άνθρωπο. Ωστόσο είναι δυνατόν να καταλήξει σε βία, αν δεν χρησιμοποιηθεί σωστά. Ο Πλάτωνας θεωρούσε τον αθλητισμό αλλά μέσο αγωγής αλλά προειδοποιούσε « αυτό δεν μπορεί να προέρχεται, παρά από μια φύση ορμητική και φλογερή, που αν καλλιεργηθεί όπως πρέπει θα γίνει ανδρεία, ενώ αν παρατεντώσει από ότι πρέπει, θα καταντήσει, φυσικά σε σκληρότητα και βαναυσότητα».(Πλάτων, Πολιτεία).

Ο αθλητισμός από την φύση του χωρίζει τους αθλούμενους σε νικητές και ηττημένους. Όλοι αγωνίζονται, είτε για να νικήσουν είτε για να αποφύγουν την ήττα. Αυτό που πρέπει να γνωρίζουν όμως οι αντίπαλοι είναι ότι αγωνίζονται, χωρίς να μάχονται. Με άλλα λόγια ο αθλητισμός δεν διδάσκει το βίαιο ανταγωνισμό αλλά την άμιλλα. Ο κάθε αθλούμενος αλλά και η κάθε ομάδα προετοιμάζονται έτσι, ώστε να δείξουν τις δικές τους αρετές και αξίες. Εκτός αυτού, στον αθλητισμό διδάσκουμε ότι οι αθλούμενοι δεν αγωνίζονται εναντίον ενός ατόμου ή μιας ομάδας, αλλά για κάτι, για ένα σκοπό που σε καμιά περίπτωση δεν είναι η νίκη «πάση θυσία» και προπαντός η νίκη με την βία. (Ζέρβας, 1990)

3.2 Θεωρίες επιθετικότητας και βίας που έχουν σχέση με τον αθλητισμό.

1. Η θεωρία των ενστίκτων υποστηρίζει ότι η πηγή της επιθετικότητας είναι μέσα στον άνθρωπο είτε σαν επιθετικό ένστικτο είτε σαν ιδιαίτερος φυσιολογικός παράγοντας ή σαν χαρακτηριστικό της προσωπικότητας. Παρόμοιες προς τις θέσεις αυτές είναι και άλλες ενστικτικές προσεγγίσεις που βασίστηκαν στην παρατήρηση της επιθετικής συμπεριφοράς των ζώων. Για παράδειγμα ο Lorenz(1996) υποθέτει ότι οι επιθετικές τάσεις ότι ατόμου είναι έμφυτοι ενστικτικοί μηχανισμοί που κληρονομήθηκαν από τους προγόνους, η συμπεριφορά των οποίων προσδιορίζονταν από τις ανάγκες για επιβίωση. Οι απόψεις αυτές έχουν χαρακτηριστεί ως απαισιόδοξες, διότι η επιθετικότητα φέρεται ως αναπόφευκτο γεγονός και ανεξέλεγκτο μέρος της ανθρώπινης φύσης.

2. Συγγενής προς τη θεωρία των ενστίκτων είναι η θεωρία της ματαιώσης ή παρεμπόδισης. Η θεωρία αυτή επικεντρώνεται στις αιτίες της επιθετικότητας που βρίσκονται στο εξωτερικό περιβάλλον του ατόμου και στον τρόπο που αυτό αντιδρά όταν ματαιώνονται οι προσδοκίες του ή όταν αυτό παρεμποδίζεται να επιτύχει τους στόχους του ή απογοητεύεται από την έκβαση ενός αποτελέσματος(Ζέρβας,1990). Όταν π.χ οι οπαδοί μιας ομάδας βλέπουν ότι δεν μπορούν να επιτύχουν νίκη, που είναι η μοναδική τους επιδίωξη, τότε προβαίνουν σε επιθετικές και βίαιες πράξεις.

Αλλά και η θεωρία αυτή δε βοηθά στην ερμηνεία πολλών περιπτώσεων επιθετικών και βίαιων συμπεριφορών. Διότι όπως έχει παρατηρηθεί σε πολλούς αγώνες, παρά το αρνητικό για τους οπαδούς της ομάδας αποτέλεσμα, δεν υπήρξαν πράξεις βίας. Ενώ αντίθετα σε άλλους αγώνες όπου το αποτέλεσμα ήταν θετικό, οι οπαδοί προκάλεσαν βία γιορτάζοντας τα επινίκια. Αυτό συμβαίνει κυρίως στην χώρα μας, όπου οπαδοί μεγάλων ομάδων, παρά το ευνοϊκό για αυτούς αποτέλεσμα, συχνά προβαίνουν σε πρωτοφανείς πράξεις βίας και βανδαλισμούς.

3. Μεταξύ των ψυχοκοινωνικών θεωριών επικρατέστερη είναι η θεωρία της κοινωνικής μάθησης που με απλά λόγια λέει ότι η επιθετικότητα και η βία μαθαίνονται κάτω από κατάλληλες προϋποθέσεις και κατάλληλη ενίσχυση. Έχει π.χ παρατηρηθεί ότι άτομα που προκαλούν βίαιη συμπεριφορά, είναι δυνατόν να συμπεριφερθούν και αυτά το ίδιο. Ενώ αντίθετα άτομα τα οποία ζουν σε ήρεμο περιβάλλον και δεν έχουν βιώματα επιθετικότητας και βίας είναι δυνατόν να μην συμπεριφερθούν βίαια. Συνεπώς σύμφωνα με αυτή την θεωρία αυτή η βία διδάσκεται, μαθαίνεται, γίνεται συνήθεια και ο καθένας μπορεί να εξοικειωθεί με αυτήν, έτσι ώστε όταν βρεθεί σε κατάλληλο περιβάλλον, να μην διστάσει να προβεί σε παρόμοιες πράξεις. Σε αυτήν τη θεωρία υπάρχει και ένα παρήγορο σημείο ότι δηλαδή αφού η βία μαθαίνεται, είναι δυνατόν να μαθευτεί και το αντίθετο, η μη βία. (Νέστορος, 1997)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

Έννοιες και ορισμοί

4.1 όχλος, μάζα, πλήθος

Οι όροι όχλος, μάζα, πλήθος, αναφέρονται, πρώτον σε πολυπρόσωπα σύνολα που έχουν άγνωστο ή αβέβαιο μέγεθος και πρόσκαιρη, παροδική ή και χρονικά απροσδιόριστη υπόσταση, αλλά δεν έχουν διάρθρωση, ούτε σαφείς και προκαθορισμένους κανόνες συμπεριφοράς και δράσης. Αναφέρονται, δεύτερον, σε πολυπρόσωπους σχηματισμούς που χαρακτηρίζουν τις σύγχρονες πολυσύνθετες κοινωνίες, που τις ορίζουμε συχνά ως «βιομηχανικές». Στις κοινωνίες αυτές προσδιορίζουν, τρίτον, κοινωνικά σύνολα με ανομοιογενή σύνθεση που θεμελιώνουν ή προκύπτουν από κοινωνικές διαφοροποιήσεις. (Τσαούσης, 1998)

Στην περίπτωση των παραδοσιακών λεγόμενων ή προ-βιομηχανικών κοινωνιών χρησιμοποιούμε συνήθως άλλους αντίστοιχους όρους, που υποδηλώνουν αδιαφοροποίητα και ομοιογενή κοινωνικά σύνολα, όπως λ.χ. η φυλή, τα φύλα, η ορδή, κλπ. Τέταρτον, η χρήση των όρων μάζα, πλήθος, κλπ, γίνεται συχνότερη και γενικεύεται από τον 19^ο αιώνα και μετά. Τέλος, η χρήση των όρων μάζα, πλήθος, όχλος και κοινό συνοδεύει σχεδόν πάντοτε πολιτικά φαινόμενα ή φαινόμενα πολιτικής σημασίας και εκφράζει ή υποκρύπτει πολιτικές και ιδεολογικές αξιολογήσεις.

Ο όρος μάζα αναφέρεται κυρίως στις κατηγορίες εκείνες του πληθυσμού που βρίσκονται έξω από το αναγνωρισμένο σύστημα κοινωνικής ιεραρχίας και με τα αιτήματά τους θέτουν σε κίνδυνο την εκάστοτε κοινωνική ισορροπία. Η έννοια συνδέθηκε έτσι με θέματα όπως «το κοινωνικό πρόβλημα», η «κοινωνική αποδιοργάνωση» κλπ. Στις Η.Π.Α αντίθετα «τα πλήθη, οι όχλοι και οι μάζες παύουν να θεωρούνται αναγκαστικά ως παθολογικά φαινόμενα». Στα 1921 ο Ρόμπερτ Παρκ εισάγει τον όρο συλλογική συμπεριφορά, ο οποίος γίνεται ευρύτερα γνωστός και γρήγορα φτάνει να χαρακτηρίσει έναν ιδιαίτερο τομέα της αμερικανικής κοινωνικής ψυχολογίας. Στο έργο του Παρκ η συλλογική συμπεριφορά δεν αντιδιαστέλλεται σαφώς προς την κανονική συμπεριφορά και αντιπροσωπεύει την διαδικασία νέων θεσμών και νέας κοινωνικής οργάνωσης, στα πλαίσια ενός συνεχώς μεταβαλλόμενου κόσμου. (Τσαούσης, 1998)

Στη σημερινή αμερικανική κοινωνιολογική βιβλιογραφία οι έννοιες πλήθος, όχλος και κοινό τείνουν να πάρουν τεχνικό χαρακτήρα και ένα περιεχόμενο λίγο-πολύ γενικότερα παραδεγμένο. Έτσι λέγοντας πλήθος εννοούμε ένα σχετικά

μεγάλο σύνολο προσώπων που βρίσκονται στον ίδιο χώρο την ίδια χρονική στιγμή. Ένα πλήθος που προβαίνει σε ανεξέλεγκτες πράξεις κατεχόμενο από ισχυρές παρορμήσεις, αποτελεί έναν όχλο. Η ταυτόχρονη παρουσία πολλών προσώπων στον ίδιο τόπο αποτελεί κοινό στοιχείο και για τα δύο αυτά είδη οιονεί ομάδων. Εκείνο που διαφοροποιεί τον όχλο από το πλήθος είναι η ανάληψη συλλογικής δράσης υπό το κράτος εντόνων συγκινήσεων.

Ένα σύνολο προσώπων με κοινά διαφέροντα συνθέτει ένα κοινό. Οι θεατές ενός θεάματος, οι ακροατές μιας ραδιοφωνικής ή οι θεατές μιας τηλεοπτικής εκπομπής, οι αναγνώστες μιας εφημερίδας ή ενός περιοδικού, οι χρήστες ενός πράγματος κοινής ή δημόσιας χρήσης, όλα αυτά τα σύνολα προσώπων αποτελούν διάφορα είδη κοινού. Από τα παραδείγματα αυτά συνάγεται ότι η ταυτόχρονη παρουσία δεν αποτελεί ουσιώδες συστατικό στοιχείο της έννοιας του κοινού.

Μεγαλύτερη σημασία έχει η σύμπτωση της ίδιας δραστηριότητας πολλών προσώπων, που αποβλέπει στην ικανοποίηση της ίδιας ανάγκης στην ίδια χρονική στιγμή ή περίοδο. Αν υπάρχει ανάληψη κοινής δράσης τότε δεν πρόκειται για κοινό αλλά για όχλο (αν είναι παρορμητική), για συσσωμάτωση ή για κοινωνική ομάδα. Το κοινό, όπως και για τα άλλα είδη οιονεί ομάδων, έχει συνήθως επιγενόμενη συνείδηση της ιδιαίτερης υπόστασής του. Η συνείδηση αυτή προέρχεται από την αναγνώριση της σύμπτωσης της ατομικής δραστηριότητας με εκείνη των άλλων που έχουν το ίδιο συμφέρον.

Η ύπαρξη κοινών διαφορόντων θεωρείται ότι εκδηλώνει, αλλά και δημιουργεί, μια κοινότητα αντιλήψεων, στάσεων και επιδιώξεων, κοινότητα που συνοπτικά την εκφράζουμε με τον όρο κοινή γνώμη. Έτσι ένα κοινό διαμορφώνει αλλά και διαμορφώνεται από μια κοινή γνώμη. Δραστηριότητες όπως λ.χ. οι δημόσιες σχέσεις, η προπαγάνδα κλπ. σκοπό έχουν να διαμορφώσουν μια κοινή γνώμη και μέσω αυτής να σχηματίσουν ένα κοινό. Η πληθώρα κοινών συνεπάγεται την πληθώρα κοινών γνώμων. Η πολλαπλότητα των κοινών στα οποία συμμετέχει το άτομο μπορεί να σημαίνει πολλαπλότητα κοινών γνώμων τις οποίες καλείται το άτομο να ενστερνισθεί. Όταν οι γνώμες αυτές είναι αντιφατικές το άτομο ενδέχεται να αντιμετωπίζει σοβαρά ψυχολογικά προβλήματα (καταστάσεις αβεβαιότητας, ανασφάλειας, άγχους κλπ.) (Τσαούσης, 1998)

4.2 υποκοουλτούρα

Στα ελληνικά ο όρος «παιδεία» ήταν εκείνος που στην αρχαιότητα απέδιδε αυτό που σήμερα εννοούμε ως κοινωνική κληρονομιά. Σήμερα όμως η προεξάρχουσα χρήση του τον ταυτίζει με την έννοια της εκπαίδευσης. Η χρήση του όρου κουλτούρα προσδίδει στον όρο ένα περιεχόμενο πλησιέστερο προς εκείνο του γαλλικού και του γερμανικού ομολόγου του. Ο όρος πολιτισμός παραμένει ίσως ο καταλληλότερος για να δηλώσει ολόκληρο το φάσμα της κοινωνικής κληρονομιάς ενός συνόλου. Εξάλλου ο πολιτισμός επιτρέπει και την παραγωγή σύνθετων όρων, όπως υποπολιτισμός, προσπολιτισμός κλπ., που ρίζα τους έχουν στις ξένες γλώσσες τον όρο κουλτούρα. (Τσαούσης, 1998)

Ο πολιτισμός δεν αποτελεί ένα σύνολο στοιχείων που έχουν όλα τους την ίδια σημασία για όλα τα μέλη της κοινωνίας. Όσο πιο σύνθετη είναι μια κοινωνία τόσο πιο πολύ ο πολιτισμός της αποτελείται από στοιχεία ποικίλα, ακόμα και αντιφατικά μεταξύ τους. Εξάλλου και η κοινωνία δεν αποτελεί ένα αδιαφοροποίητο σύνολο. Αποτελείται από ομάδες και υποσύνολα που έχουν τις δικές τους το καθένα πολιτιστικές ιδιαιτερότητες. Μιλώντας για τις ιδιαιτερότητες αυτές χρησιμοποιούμε συχνά τον όρο υποπολιτισμός (ή υποκοουλτούρα). Εκείνο που θέλει να υπογραμμίσει ο όρος αυτός είναι το γεγονός ότι οι πολιτιστικές αυτές ιδιαιτερότητες υπάρχουν και λειτουργούν σαν εκφράσεις ξεχωριστών ταυτοτήτων, χωρίς με αυτό να ανατρέπεται η πολιτιστική ενότητα στο σύνολό της. (Τσαούσης, 1998)

4.3 κοινωνική συνοχή

Βρίσκει την ενεργό της έκφραση στη δράση που αναλαμβάνουν συλλογικά τα μέλη μιας κοινωνίας επιδιώκοντας κάποιους κοινούς σκοπούς. Η δράση αυτή κάποια στιγμή παγιώνεται και συνιστά ένα σταθερό πλαίσιο που καθιστά προβλέψιμη τη συμπεριφορά και τα αποτελέσματά της. Μιλάμε τότε για θεσμούς.

Ο θεσμός είναι μια σύνθετη και πολυδιάστατη κοινωνική πραγματικότητα που μπορεί να ερευνηθεί από πολλές σκοπιές και σε πολλά επίπεδα. (Τσαούσης, 1998)

4.4 κοινωνικό πρόβλημα

Με τον όρο κοινωνικό πρόβλημα υποδηλώνεται μια κατάσταση που προκαλεί δυσφορία σε ένα σημαντικό τμήμα του κοινωνικού συνόλου. Ένα τμήμα του κοινωνικού συνόλου είναι σημαντικό είτε γιατί κατέχει δεσπόζουσα θέση είτε γιατί αποτελεί μια αριθμητικά σοβαρή μερίδα. Από την άλλη μεριά, μια κατάσταση

προκαλεί δυσφορία όχι μόνο γιατί ενοχλεί ή είναι ανεπιθύμητη αλλά και γιατί δεν αντιμετωπίζεται σωστά ή έγκαιρα ή διότι δεν προλαμβάνεται η εμφάνιση ή η επιδείνωσή της. Η δυσφορία εκφράζει τελικά μια αρνητική αξιολόγηση των υφισταμένων σχέσεων ή της συλλογικής ενέργειας που παράγει, συντηρεί ή επιτείνει μια δυσάρεστη κατάσταση. Η δυσφορία εκδηλώνει έτσι μια διατάραξη ή κάμψη της κοινωνικής συνοχής. Την αίσθηση αυτή προσπαθούσαν να δώσουν όροι όπως κοινωνική παθολογία ή κοινωνική αποδιοργάνωση που χρησιμοποιήθηκαν κατά καιρούς από διάφορους συγγραφείς.

Μια κατάσταση προκαλεί δυσφορία γιατί δεν ανταποκρίνεται προς αυτό που θα έπρεπε και θα μπορούσε να είναι. Η δυσφορία είναι έτσι αποτέλεσμα μιας σύγκρισης αυτού που υπάρχει με κάτι άλλο που θεωρείται πως είναι και επιθυμητό και εφικτό. Αυτό σημαίνει ότι μια κατάσταση κρίνεται ανεπιθύμητη και απορριπτέα είτε γιατί είναι αυτή που είναι είτε γιατί αξιολογείται με νέο τρόπο, ύστερα από μια αλλαγή των αντιλήψεων για το τι είναι επιθυμητό και εφικτό. Τα περισσότερα ίσως από τα κοινωνικά προβλήματα στις σύγχρονες κοινωνίες οφείλονται στον δεύτερο αυτό λόγο, στην μεταβολή των στάσεων απέναντι στις σχέσεις και στα πράγματα, που προέρχονται από την μεταβολή των αντιλήψεων για το τι θα έπρεπε και τι θα μπορούσε να υπάρχει.

Η ύπαρξη ενός κοινωνικού προβλήματος αποτελεί εκδήλωση κάποιας διατάραξης της κοινωνικής συνοχής. Αυτό είναι σωστό αλλά η μια μόνο όψη του συστήματος. Και τούτο γιατί η εκδήλωση της δυσφορίας αυτής και η πίεση για τη λύση του κοινωνικού προβλήματος, που εκφράζεται συχνά στις σύγχρονες κοινωνίες με τη μορφή κοινωνικών κινημάτων, αποτελεί ένα τρόπο βεβαίωσης της κοινωνικής συνοχής. Η ανάληψη δράσης για τη συνειδητοποίηση ή για τη λύση του προβλήματος είναι στην ουσία της μια πράξη επίκλησης του κοινωνικού δεσμού και της ανάγκης διατήρησης της κοινωνικής συνοχής. Όπως η διορθωτική ή προληπτική παρεμβατική ενέργεια που αναλαμβάνει το κοινωνικό σύνολο, σε σχέση με το συγκεκριμένο πρόβλημα, είναι μια πράξη που οδηγεί στη χαλάρωση της έντασης και στην ανασύνταξη της κοινωνικής συνοχής σε νέα βάση. Στις σύγχρονες κοινωνίες η παρεμβατική αυτή ενέργεια ονομάζεται πολιτική. Όταν μιλάμε για οικονομική πολιτική, για κοινωνική πολιτική κλπ. εννοούμε τη λήψη μέτρων, δηλαδή την ανάληψη δράσης με συγκεκριμένο περιεχόμενο για την παραγωγή ή διατήρηση μιας επιθυμητής κατάστασης και για την διόρθωση ή πρόληψη μιας ανεπιθύμητης. (Τσαούσης, 1998)

4.5 η διάσπαση της κοινωνικής συνοχής: αλλοτρίωση και ανομία

Κοινωνική συνοχή σημαίνει ότι το κάθε μέλος αισθάνεται πως είναι «δεμένο» μαζί με τα άλλα σε μια ενότητα και πως το σύνολο που συνθέτουν δεν είναι κάτι το ξένο και το μακρινό, είναι κάτι στο οποίο το μέλος ανήκει αλλά και το οποίο ανήκει στο μέλος, είναι δικό του.

Η θεωρία της αλλοτρίωσης διατυπώθηκε από τον Μαρξ λίγο πριν από τα μέσα του 19^{ου} αιώνα. Έγινε όμως για πρώτη φορά γνωστή, στην αρχική της διατύπωση, το 1932, όταν δημοσιεύτηκαν τα *Οικονομικά και Φιλοσοφικά χειρόγραφα του 1844* (Τσαούσης, 1998).

Ο Μαρξ βλέπει την αλλοτρίωση ως φαινόμενο καθολικό, σαν μια κατάσταση που εμφανίζεται με τέσσερις τρόπους:

- 1)Ως αλλοτρίωση του ανθρώπου από το προϊόν,
- 2)Ως αλλοτρίωση του ανθρώπου από την εργασία,
- 3)ως αλλοτρίωση του ανθρώπου από τους συνανθρώπους του και
- 4)Ως αλλοτρίωση του ανθρώπου από το είδος του, από την ανθρωπινή φύση του.

Πολύ συνοπτικά και σχηματικά οι τέσσερις αυτές μορφές αλλοτρίωσης μπορούν να περιγραφούν ως εξής: Αλλοτρίωση από το προϊόν σημαίνει ότι το προϊόν φεύγει από την εξουσία του παραγωγού του, γιατί ανήκει σε εκείνον για λογαριασμό του οποίου παράγεται, στον ιδιοκτήτη του. Αλλοτρίωση από την εργασία σημαίνει ότι η εργασία δεν ανήκει σ' αυτόν που εργάζεται για δυο λόγους. Πρώτον, γιατί ενσωματώνεται στο προϊόν, που είναι ήδη ξένο, αλλότριο, προϊόν. Δεύτερον, γιατί η εργασία προσφέρεται σ' εκείνον που την αγοράζει και την χρησιμοποιεί για την παραγωγή των προϊόντων, που του ανήκουν και που είναι έτσι εξαρχής ξένα για τον εργαζόμενο. Η αλλοτρίωση από τους άλλους ανθρώπους είναι συνέπεια της αλλοτρίωσης της εργασίας και της αλλοτριωτικής λειτουργίας της παραγωγής. Κι αυτός ακόμη ο ιδιοκτήτης των μέσων της παραγωγής και των προϊόντων της, ο ιδιοκτήτης του κεφαλαίου, είναι αλλοτριωμένος τόσο σε σχέση με το ίδιο το κεφάλαιο όσο και σε σχέση προς εκείνον που προσφέρει την εργασία του ως εμπόρευμα. Μέσα από την εμπορευματοποίηση των πάντων και την κεντρική θέση του χρήματος όλες οι κοινωνικές σχέσεις έχουν γίνει σχέσεις για και γύρω από ανταλλάξιμα αντικείμενα, με αποτέλεσμα οι άνθρωποι να έχουν αποξενωθεί ο ένας από τον άλλον. (Τσαούσης, 1998)

Η αλλοτρίωση του ανθρώπου από το είδος του σημαίνει, τέλος, ότι με το να αλλοτριώνεται ο άνθρωπος από την εργασία του, από το προϊόν της εργασίας του

και από τις σχέσεις του με τους άλλους ανθρώπους, αλλοτριώνεται τελικά, χάνει, αποξενώνεται από την ανθρώπινη φύση του, που είναι δημιουργική και κοινωνική.

4.6 Η εκτροπή

Επισημαίνοντας τη διάκριση μεταξύ «εμέ» και «εγώ» ο Μηντ υπογράμμισε από μian άλλη πλευρά τη διαφορά μεταξύ της αντικειμενικής και της υποκειμενικής διάστασης του ρόλου. Η αντικειμενική διάσταση είναι, όπως έχουμε δει, ο ρόλος ως κανονιστικό πρότυπο. Είναι ένα πλαίσιο αναφοράς, ένας προσανατολισμός της δράσης του φορέα του ρόλου. Η υποκειμενική διάσταση είναι η πραγματικότητα του ρόλου. Ο ρόλος όπως τον αντιλαμβάνεται και τον εκδηλώνει ο φορέας του στην καθημερινή ζωή. Είναι φυσικό ότι οι δύο διαστάσεις δεν συμπίπτουν. Η υποκειμενική αποτελεί πάντοτε μια απόκλιση από τον κανόνα. Η απόκλιση είναι η κοινωνικά παραδεκτή απόσταση της εκπλήρωσης από το πρότυπο του ρόλου. Η απόκλιση είναι όμως δεκτή ως ένα σημείο. Από το σημείο αυτό και μετά η απόκλιση συνιστά παράβαση κανόνα και είναι απαράδεκτη. Γίνεται τότε εκτροπή η παρέκκλιση απέναντι στην οποία η κοινωνία αντιτάσσει, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, κάποια μορφή κοινωνικού ελέγχου. Η εκτροπή επομένως δεν ορίζεται με βάση το είδος ή τη φύση της πράξης αλλά με γνώμονα την αντίδραση του κοινωνικού συνόλου. Έτσι αυτό που σήμερα θεωρείται εκτροπή ενδέχεται αύριο να με θεωρείται ή να μην επισύρει το ίδιο έντονες μορφές κοινωνικού ελέγχου.

Τις διάφορες μορφές της εκτροπής ή παρέκκλισης ο Ρόμπερτ Μέρτον τις κατέταξε σε τρεις μεγάλες κατηγορίες: ψυχική διαταραχή, έκνομη συμπεριφορά και ετεροδοξία. Βάση της κατάταξης δεν είναι η συμπεριφορά η ίδια αλλά οι παράγοντες που την προκαλούν και που λαμβάνονται ως βάση για τον καταλογισμό ή την ανοχή της.

Τα φαινόμενα της ψυχικής διαταραχής είναι μορφές εκτροπής που αποδίδονται σε διανοητική αναπηρία ή σε μόνιμη ή πρόσκαιρη συνειδησιακή διαταραχή του δρώντος προσώπου. Αυτό σημαίνει ότι το άτομο δεν ελέγχει την συμπεριφορά του και είναι επομένως μερικά ή εντελώς ακαταλόγιστο. Η συμπεριφορά του, αν και έκτροπη καθαυτή, αγνοείται ή συγχωρείται και γίνεται ανεκτή. Πρέπει να σημειωθεί ότι η έννοια της ψυχικής διαταραχής δεν είναι η ίδια παντού και πάντοτε. Οι κοινωνίες ερμηνεύουν μια παρεκκλίνουσα και ταυτόχρονα δυσεξήγητη συμπεριφορά με διάφορους τρόπους. Αυτό που για μας σήμερα είναι αποτέλεσμα διαταραχής σε άλλες εποχές ή σε άλλες κοινωνίες μπορεί να θεωρείται περίπτωση λ.χ. δαιμονισμού. Η έκτροπη αλλά ακαταλόγιστη συμπεριφορά του

μπορεί να αποτελεί τον τρόπο εκτόνωσης συσσωρευμένων αντιδράσεων του κοινωνικού συνόλου. Το άτομο που διαδραματίζει αυτόν τον ρόλο εντάσσεται σε ιδιαίτερη θέση, όπως είναι η θέση του τρελού του χωριού ή του γελωτοποιού του βασιλιά.(Τσαούσης, 1998)

4.7 έκνομη συμπεριφορά και ετεροδοξία.

Η έκνομη συμπεριφορά είναι η ασύγγνωστη και κατ' αρχήν καταλογιστή παράβαση κοινωνικού κανόνα (εθίμου, νόμου ή συνήθειας). Θεωρείται από το σύνολο ως έκφραση αντικοινωνικότητας και είναι αντικείμενο κολασμού. Ο χαρακτηρισμός μιας πράξης ως αδικήματος ή εγκλήματος (για τους ανήλικους παραστρατήματος) την κατατάσσει σ' αυτή την κατηγορία εκτροπής. (Τσαούσης, 1998)

Διαφορετική είναι η περίπτωση της ετεροδοξίας. Εδώ δεν έχουμε απλώς παράβαση κανόνα. Η παράβαση αυτή αποτελεί έμπρακτη αμφισβήτηση του κανόνα ή της αρχής, πάνω στην οποία θεμελιώνεται ο κανόνας. Ταυτόχρονα η αμφισβήτηση αυτή, που προβάλλεται δημόσια, έχει ως τελική θεμελίωσή της την έννοια του δικαίου, της αλήθειας ή κάποια άλλη γενικά παραδεγμένη αρχή, και την πρόθεση ανασύνταξης της κοινωνικής συνοχής σε νέες βάσεις. Η ετεροδοξία είναι έτσι η απαρχή της συνειδητοποίησης μιας κρίσης.(Τσαούσης, 1998)

4.8 εκτροπή και κοινωνικοποίηση

Η θεωρία της κοινωνικοποίησης είναι ουσιαστικά μια θεωρία της συμμόρφωσης που προϋποθέτει την πολιτιστική ομοιογένεια του κοινωνικού συνόλου το οποίο περιβάλλει και στο οποίο εντάσσεται το άτομο. Με αφετηρία τη θεωρία αυτή η εκτροπή του ατόμου από τους κανόνες συμπεριφοράς που θέτει το σύνολο δεν μπορεί να ερμηνευθεί παρά μόνο με αναγωγή σε ιδιοσυγκρασιακά χαρακτηριστικά του ατόμου που δυσχεραίνουν την αποτελεσματική του κοινωνικοποίηση.

Η θεωρία του Μέρτον δεν αντιφάσκει προς τη θεωρία της κοινωνικοποίησης, ούτε την ανατρέπει. Σε τελευταία ανάλυση την προϋποθέτει. Επισημαίνει όμως την εσωτερική αντίφαση που παρατηρείται στο δεδομένο πολιτιστικό πλαίσιο, στο οποίο κοινωνικοποιείται το άτομο, και η οποία αποτελεί και την τελική αιτία της έκτροπης συμπεριφοράς του. Η ανομία είναι απόρροια της ίδιας της κοινωνικοποίησης του

ατόμου. Το άτομο κοινωνικοποιούμενο εσωτερικεύει και τους κανόνες των γενικών επιδιώξεων (κανόνες που τελικά στοιχειοθετούν συμπεριφορά και επομένως ρόλους) και τους κανόνες κατανομής των μέσων για την πραγμάτωση των επιδιώξεων (κανόνες που προσδιορίζουν το περιεχόμενο των ρόλων ανάλογα με το σημείο που κατέχουν οι αντίστοιχες θέσεις στην ιεραρχική κλίμακα). Η ανομία δεν είναι, για τον Μέρτον, τίποτε άλλο από την αδυναμία του κοινωνικού συνόλου να άρει την αντίφαση (εφόσον υπάρχει τέτοια αντίφαση) μεταξύ των δύο ειδών κανόνων. Με την κοινωνικοποίησή του το άτομο εσωτερικεύει την αντίφαση. Δεν διαθέτει όμως τη λύση της , είτε γιατί δεν του δόθηκε κατά την κοινωνικοποίησή του είτε γιατί η λύση που του είχε δοθεί δεν ισχύει πια. (Τσαούσης,1998)

Διαφορετικός είναι ο τρόπος που αντιμετωπίζουν την εκτροπή δύο άλλες κοινωνιολογικές θεωρίες: του διαφορικού συγχρωτισμού , του Σάδερλαντ και του οριακού ανθρώπου, των Παρκ και Στόνεκουιστ. Κοινό τους γνώρισμα είναι ότι θεωρούν την εκτροπή ως αποτέλεσμα της σύγκρουσης δύο ανταγωνιστικών πλαισίων κοινωνικοποίησης. Εδώ η αντίφαση δεν είναι εσωτερική αλλά εξωτερική.

4.9 Η θεωρία του διαφορικού συγχρωτισμού

Η θεωρία του διαφορικού συγχρωτισμού διατυπώθηκε από τον Έντουιν χ. Σάδερλαντ , που θεωρείται ο πατέρας της αμερικανικής εγκληματολογίας. Σύμφωνα με τη διατύπωση του Σάδερλαντ, «η υπόθεση του διαφορικού συγχρωτισμού δέχεται ότι η εγκληματική συμπεριφορά μαθαίνεται κατά τον συγχρωτισμό με εκείνους που χαρακτηρίζουν ευνοϊκά μια τέτοια συμπεριφορά και την απομόνωση από εκείνους που την χαρακτηρίζουν αρνητικά , και ότι σε μια κατάλληλη περίπτωση το άτομο ακολουθεί τη συμπεριφορά αυτή εάν , και μόνον εάν , το βάρος των ευνοϊκών χαρακτηρισμών υπερβαίνει το βάρος των δυσμενών χαρακτηρισμών». Κατά τον ορισμό αυτόν η εγκληματική συμπεριφορά , ως μορφή εκτροπής είναι αποτέλεσμα της κοινωνικοποίησης σε ένα υπό-σύνολο, που χαρακτηρίζεται από έναν παρεκκλίνοντα υποπολιτισμό, και ταυτόχρονα της ελλιπούς κοινωνικοποίησης στον πολιτισμό του περιβάλλοντος ευρύτερου κοινωνικού συνόλου, που είναι και ο κυρίαρχος. (Τσαούσης, 1998)

4.10 Η θεωρία του οριακού ανθρώπου

Η θεωρία του οριακού ανθρώπου πρωτοδιατυπώθηκε από τον Ρόμπερτ Ε. Παρκ το 1928 και αναπτύχθηκε από τον Έβερρετ Στόνεκουιστ δέκα χρόνια αργότερα (1937). Εδώ η σύγκρουση μεταξύ δύο πολιτιστικών συστημάτων γίνεται μέσα στο ίδιο το άτομο, που είναι και ο φορέας τους. Ο οριακός άνθρωπος είναι εκείνος που κοινωνικοποιείται σε δύο διαφορετικά και ανταγωνιστικά συστήματα, με αποτέλεσμα να κατέχεται από εσωτερικές συγκρούσεις και να εκδηλώνει μια συμπεριφορά που παρεκκλίνει από τη συνηθισμένη. Ο οριακός άνθρωπος είναι δημιούργημα της σύγχρονης βιομηχανικής-αστιακής κοινωνίας, ένα από τα γνωρίσματα της οποίας είναι και η μεγάλη γεωγραφική και κοινωνική κινητικότητα των ανθρώπων. Η κινητικότητα αυτή συνεπάγεται την αποσύνδεση του ατόμου από το βασικό του κοινωνικό πλαίσιο και την ανάγκη ένταξής του σε ένα νέο πλαίσιο. Για να ενταχθεί χρειάζεται να ανακοινωνικοποιηθεί στο νέο του περιβάλλον. Μέχρις ότου γίνει αυτό το άτομο παραμένει ένας ξένος. Δεν μπορεί όμως το άτομο να στερηθεί και την ταυτότητά του. Όσο πιο ξένος είναι στο νέο του πλαίσιο τόσο εντονότερα αντλεί την ταυτότητά του από το αρχικό του πλαίσιο.

Αντίθετα, στον βαθμό που θα εντάσσεται στο νέο θα αποξενώνεται από το παλιό του πλαίσιο. Ως φορέας ανταγωνιστικών πολιτιστικών παραδόσεων, που καθεμιά τους διεκδικεί την αποκλειστική προσήλωσή του, θα βιώνει μια σύγκρουση που θα εκδηλώνεται με τις δυσχέρειες της προσαρμογής του. Η ανάγκη να λύσει τη σύγκρουση θα τον οδηγήσει σε συνδυασμούς και σε αναζητήσεις νέων λύσεων. Έτσι στο πρόσωπο του οριακού ανθρώπου ο Παρκ δεν βλέπει μόνο τον προβληματικό αλλά και τον δημιουργικό άνθρωπο, τον φορέα της ανανέωσης και της προόδου. (Τσαούσης, 1998)

4.11 κοινωνικός έλεγχος

Η κοινωνία δεν περιορίζεται μόνο στην κοινωνικοποίηση για να ρυθμίζει τη συμπεριφορά των ατόμων και των συνόλων που την απαρτίζουν. Τη διαδικασία αυτή τη συμπληρώνει με τον κοινωνικό έλεγχο. Με τον όρο αυτόν χαρακτηρίζουμε το σύνολο των μέσων που χρησιμοποιεί μια κοινωνία για να εξασφαλίσει τη συμμόρφωση προς τους κανόνες και τα κανονιστικά πρότυπα που ισχύουν στους κόλπους της σε μια δεδομένη στιγμή. Κοινό τους γνώρισμα είναι ότι τα μέσα αυτά ασκούν, άμεσα ή έμμεσα, πίεση προς ορισμένη πράξη, παράλειψη ή ανοχή.

Τον κοινωνικό έλεγχο τον διακρίνουμε σε θετικό και σε αρνητικό. Θετικός είναι ο κοινωνικός έλεγχος που συνεπάγεται την επιδοκιμασία της συμπεριφοράς. Αρνητικός, εκείνος που συνεπάγεται την αποδοκιμασία της. Οι όροι επιδοκιμασία και αποδοκιμασία πρέπει να ληφθούν με την πιο πλατιά τους έννοια. Περιλαμβάνουν κάθε είδους θετική ή αρνητική αντίδραση του συνόλου απέναντι στη συμπεριφορά ενός ατόμου, αλλά και την υπόσχεση ή απειλή βράβευσης ή κολασμού, όπως και την αντίστοιχη προσδοκία ή φόβο του ατόμου.

Ο κοινωνικός έλεγχος μπορεί να είναι ενεργός, να συνοδεύεται δηλαδή από κάποια συγκεκριμένη δράση του κοινωνικού συνόλου. Μπορεί όμως να είναι και ενδεχόμενος ή εν δυνάμει, να λειτουργεί δηλαδή ως υπόσχεση ή προσδοκία επιβράβευσης και ως απειλή ή φόβος κολασμού. Ο ενδεχόμενος έλεγχος είναι ισχυρότερος από τον ενεργό. Η πίεση που ασκεί εμφανίζεται με τη μορφή παρωθητικού ή αποτρεπτικού κινήτρου. Ο ενεργός έλεγχος ασκείται μετά την εκδήλωση της συμπεριφοράς. Ένας από τους λόγους για τους οποίους αναλαμβάνεται είναι και για να ισχυροποιήσει τον ενδεχόμενο έλεγχο, ανάγοντας τη συμπεριφορά σε παράδειγμα για μίμηση ή για αποφυγή. Η αντίληψη της ποινής ως μέσου γενικής ή ειδικής πρόληψης του εγκλήματος εκφράζει αυτήν ακριβώς τη στάση απέναντι στη χρησιμότητα του ενεργού κοινωνικού ελέγχου.

Ανάλογα με τον τρόπο που διατυπώνεται και που εκφράζεται η επιδοκιμασία ή η αποδοκιμασία της συμπεριφοράς, ο κοινωνικός έλεγχος διακρίνεται σε τυπικό και άτυπο. Τυπικός είναι ο έλεγχος που από τη μια μεριά συνδέει ορισμένη συμπεριφορά με ορισμένη συνέπεια και, από την άλλη, προβλέπει ορισμένους θεσμούς και διαδικασίες για τη διάγνωση και αξιολόγηση της συμπεριφοράς και την επέλευση της προβλεπόμενης συνέπειας. Ο τυπικός έλεγχος παίρνει συνήθως τη μορφή του νόμου και εκφράζεται κατά τρόπο γενικό και απρόσωπο. Ο άτυπος κοινωνικός έλεγχος δεν περιβάλλεται συγκεκριμένη μορφή ούτε σε σχέση με τη διατύπωση ούτε σε σχέση με την εφαρμογή του, παίρνει δε συχνά προσωπικό χαρακτήρα, ως επιδοκιμασία, αποδοκιμασία ή ανοχή της συμπεριφοράς συγκεκριμένου προσώπου ή συγκεκριμένης κατηγορίας ατόμων. Τα ήθη, η κοινή γνώμη, ο σεβασμός, η καταφρόνια κλπ. αποτελούν άτυπες μορφές κοινωνικού ελέγχου.

Ο σημαντικότερος ίσως αυτοτελής θεσμός κοινωνικού ελέγχου είναι το δίκαιο. Το δίκαιο αποτελεί την κατεξοχήν μορφή του τυπικού κοινωνικού ελέγχου. Από την άποψη αυτή αποτελεί μια σημαντική κατάκτηση του ανθρώπου. Γιατί καθιστά τον κοινωνικό έλεγχο σταθερό και προβλέψιμο.

Το δίκαιο διαφέρει από τις άλλες μορφές κοινωνικού ελέγχου γιατί η εφαρμογή των κανόνων που ρυθμίζουν τη συμπεριφορά των ατόμων και τις συνέπειές της συνεπάγεται άσκηση της κρατικής εξουσίας. (Τσαούσης, 1998)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

Μαρξιστική προσέγγιση του αθλητισμού

5.1 Θεωρητική εξήγηση του αθλητισμού

Η θεωρητική αναζήτηση κατά μήκος του άξονα της ιστορίας θα ανακαλύψει την πηγή της αθλητικής δραστηριότητας στην ίδια την ανθρώπινη εργασία. Συγκεκριμένα, έχει υποστηριχτεί με αρκετή πειθώ πως ο αθλητισμός είναι προέκταση και συνέχεια του κυνηγιού της πρωτόγονης κοινωνίας. Οι πρόγονοί μας ζούσαν με το κυνήγι για εκατοντάδες χιλιάδες χρόνια κι αυτή η συστηματική ενασχόληση τους βοήθησε να εξασκηθούν στο τρέξιμο, στο πήδημα, στη σκοποβολή, στις ρίψεις κ.λπ. Ύστερα όμως από την αγροτική επανάσταση, όταν οι μικρές νομαδικές κοινωνίες των κυνηγών εγκατεστημένες μόνιμα σε εύφορες κοιλάδες καλλιεργούσαν τη γη και γίνηκαν παραγωγοί της τροφής τους, το κυνήγι έπαψε να είναι απαραίτητο για την επιβίωση του ανθρώπινου είδους. Αλλά όσο επαναστατική κι αν ήταν αυτή ή η αλλαγή του τρόπου ζωής, δεν μπόρεσε να εξαλείψει τις βαθιά ριζωμένες συνήθειες και ικανότητες. Γι' αυτό, ακόμα κι όταν το κυνήγι έπαψε να είναι κύρια μέθοδος εξασφάλισης τροφής, συνεχίστηκε για ευχαρίστηση, για διασκέδαση, για σπορ. Και όσο περισσότερα πλεονάσματα δημιουργούσε ο αγροτικός τομέας, τόσο ο χρόνος που αφιερωνόταν στο κυνήγι-σπορ μπορούσε να μεγαλώνει. Έτσι αυτή η δραστηριότητα ποτέ δεν έπαψε να έχει τους πιστούς της κι από μέσο επιβίωσης γίνηκε μέσο ανταγωνιστικής ψυχαγωγίας. Βέβαια οι κυνηγοί δεν σταμάτησαν να τρώνε τα θηράματα που σκότωναν – κάτι που ισχύει και στις μέρες μας που το κυνήγι παραμένει ένα από τα σπορ – όμως ο ρόλος του κυνηγιού είχε αλλάξει ριζικά και τα σπορ είχαν γεννηθεί.

Ακολούθησε μια περίοδος στην οποία κυριάρχησαν τα αιματηρά σπορ, ενώ τα αναίμακτα ήταν ελάχιστα. Επειδή μάλιστα το σκότωμα ζώων για σπορ είχε γίνει αρκετά δημοφιλές, οι Ρωμαίοι το μετέτρεψαν σε φαντασμαγορικό θέαμα κι έχτισαν επιβλητικά στάδια για χιλιάδες θεατές. Σημερινό κατάλοιπο αυτού του θεάματος είναι οι ταυρομαχίες. Ο λαός όμως που έβαλε τα θεμέλια του σύγχρονου αθλητισμού και καθιέρωσε τους αθλητικούς αγώνες σαν ανώτατη μορφή άμιλλας ήταν οι αρχαίοι Έλληνες, που καλλιέργησαν τα πιο δημοφιλή ατομικά αγωνίσματα: Τρέξιμο, άλματα, ακόντιο, δισκοβολία, σφαιροβολία κ.λπ. Ο αθλητισμός πήρε τέτοια θέση στη ζωή της κλασικής Ελλάδας –και ιδιαίτερα στην Αθηναϊκή πολιτεία, που και οι φτωχοί μπορούσαν να παρακολουθούν τους αγώνες δωρεάν – ώστε σε όλες τις πόλεις χτίστηκαν γυμναστήρια, και οι νικητές των αγώνων θεωρούνταν ήρωες. Μια

κοινωνιολογική εξήγηση της άνθισης του αθλητισμού στην αρχαία Ελλάδα, θα πρέπει να περιλάβει τόσο τις συνθήκες που επικρατούσαν στην οικονομική βάση της κοινωνίας (εκμετάλλευση της εργασίας των δούλων), όσο και ορισμένα στοιχεία της υπερδομής και ιδιαίτερα το γεγονός ότι οι αγώνες που είχαν πανελλαδικό χαρακτήρα ήταν ταυτόχρονα και θρησκευτικά φεστιβάλ. Τα Ολύμπια και τα Νέμεα γινόντουσαν για να τιμήσουν το Δία, τα Πύθια τον Απόλλωνα και τα Ίσθμια τον Ποσειδώνα. Οι ναοί και τα αγάλματα των θεών βρίσκονταν δίπλα στους αγωνιστικούς χώρους και οι θυσίες, οι προσευχές και οι χορωδιακοί ύμνοι ήταν αναπόσπαστο μέρος αυτών των εκδηλώσεων.

Η παρακμή της αρχαίας Ελλάδας έφερε και ανάλογη παρακμή στο αθλητικό πνεύμα, αν και στην Ελληνιστική και Ρωμαϊκή περίοδο οι Ολυμπιακοί αγώνες συνέχισαν να αποτελούν μεγάλο γεγονός που μερικές φορές έπαιρνε μέρος και ο ίδιος ο αυτοκράτορας. Ο Χριστιανισμός απόρριψε τον αθλητισμό αντικαθιστώντας τα στάδια και τα γυμναστήρια με εκκλησίες. Στη διάρκεια του μεσαίωνα, ο αθλητισμός ήταν υπόθεση περιορισμένης (τοπικής) σημασίας κι είχε τη μορφή ανταγωνισμού μεταξύ των ευγενών. Η βιομηχανική επανάσταση όμως και οι απαιτήσεις της καπιταλιστικής κοινωνίας, συνέβαλαν αποφασιστικά σε μια καινούργια άνθιση του αθλητισμού. Το δέκατο ένατο αιώνα δημιουργήθηκαν νέα ομαδικά αγωνίσματα και συστηματοποιήθηκαν αυτά που υπήρχαν. Ενδεικτικά αναφέρουμε το ράγκμπι (1823), το μπιζ μπωλ (1859), το χόκεϊ (1879), το μπάσκετ μπωλ (1891) κ.λπ. Στον αιώνα μας δεν αναπτύχθηκαν καινούργια σημαντικά αγωνίσματα, αλλά αυτό δεν εμπόδισε τον τομέα της αθλητικής παραγωγής και κατανάλωσης, να πάρει κολοσσιαίες διαστάσεις. (Σταμίρης, 2002)

5.2 μαρξιστική επιστημολογία και αθλητισμός

Οι επιστημολογικές θέσεις του Μαρξ δεν είναι διατυπωμένες σε κάποιο ιδιαίτερο κείμενο, αλλά βρίσκονται σκόρπιες μέσα σε διάφορες συζητήσεις του πάνω σε ποικίλα θέματα που καλύπτουν ολόκληρο το φάσμα των ενδιαφερόντων του για την οικονομία, τη φιλοσοφία, την πολιτική κ.λπ.

Για τη Μαρξιστική επιστημολογία, η πραγματικότητα δεν είναι αμετάβλητη, δοσμένη κι αιώνια. Αντίθετα, η πραγματικότητα μεταβάλλεται συνέχεια. Όμως σ' αυτή την αλλαγή, η πρακτική και η θεωρητική δραστηριότητα του ανθρώπου, παίζουν αποφασιστικό ρόλο και γι αυτό η πραγματικότητα είναι ιστορική. (Σταμίρης, 2002)

Τα στοιχεία της Μαρξιστικής επιστημολογίας που είναι χρήσιμα στην συγκρότηση του κατάλληλου συστήματος αναφοράς για την κοινωνιολογική μελέτη

του αθλητισμού είναι τρία. Το πρώτο προκύπτει από την επιστημολογική θέση του Μαρξισμού, ότι ο κόσμος είναι αντικειμενικός. Αυτό σημαίνει πως το σύνολο των ενεργειών, εκδηλώσεων, αναμετρήσεων κ.λπ., που συνθέτουν την πραγματικότητα του σύγχρονου αθλητισμού πρέπει να εξεταστούν με αντικειμενικά και όχι με υποκειμενικά κριτήρια. Έτσι ανεξάρτητοι μελετητές – εφοδιασμένοι όμως με την ίδια ιδεολογική υποδομή και κοινό μεθοδολογικό προσανατολισμό - είναι δυνατόν να καταγράψουν και να αναλύσουν το πολύπλοκο δίκτυο των κοινωνικών σχέσεων που αναπτύσσονται στον χώρο της αθλητικής παραγωγής και να καταλήξουν σε λίγο – πολύ όμοια συμπεράσματα για την κοινωνική του λειτουργία και επιπτώσεις. Φυσικά, μελετητές με διάφορα ιδεολογικά και μεθοδολογικά εφόδια καταλήγουν σε διαφορετικές εκτιμήσεις. Δεν είναι παράξενο λοιπόν σε μια μελέτη για το ποδόσφαιρο να διαβάζουμε: « Ένας από τους μεγαλύτερους μύθους που εκτοξεύονται σήμερα ενάντια στο ποδόσφαιρο, είναι ότι αποτελεί μια επιχείρηση βιομηχανική, που οι ποδοσφαιριστές συμπεριφέρονται μόνο σαν ‘εργάτες’ κι οι παράγοντες επενδύουν τα κεφάλαιά τους, σε μια μορφή κερδοσκοπικής επιχείρησης». Και σε μια άλλη μελέτη να υπογραμμίζεται: «Ο καπιταλισμός χρησιμοποιεί επικερδώς την ελκυστικότητα του σπορ κατά ποικίλους τρόπους. Τα επαγγελματικά σωματεία είναι κερδοσκοπικές επιχειρήσεις στον τομέα των υπηρεσιών, στην πώληση ποδοσφαιρικών εκτελέσεων σαν εμπόρευμα στο καταναλωτικό κοινό». (Σταμίρης, 2002)

Το δεύτερο στοιχείο της Μαρξιστικής επιστημολογίας που μας ενδιαφέρει εδώ, απαιτεί από τον μελετητή όχι μόνο να προσεγγίζει τα αθλητικά φαινόμενα αντικειμενικά, αλλά ταυτόχρονα να τα αντιμετωπίζει σαν προϊόντα συνειδητής προσπάθειας, προγραμματισμού και πράξης. Γι’ αυτό το λόγο, οι πραγματικοί γνώστες του αθλητισμού παραδέχονται πως τα αποτελέσματα των ποδοσφαιρικών συναντήσεων, λόγου χάρη, εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό και από τη ψυχολογική κατάσταση των ποδοσφαιριστών, το ηθικό των ομάδων που κι αυτό είναι συνάρτηση πολλών παραγόντων, μεταξύ των οποίων τη συμπαράσταση των φιλάθλων. (Σταμίρης, 2002)

Το τρίτο στοιχείο βγαίνει από τη δυναμική σχέση που υπάρχει μεταξύ της θεωρητικής και της πρακτικής ενασχόλησης των ανθρώπων από τη μια πλευρά και της ιστορικής τους πορείας από την άλλη. Αυτό επιβεβαιώνεται από το γεγονός ότι η αθλητική παραγωγή κάθε κοινωνίας σε κάθε εποχή καθρεφτίζει τόσο τις κυρίαρχες ιδέες, όσο και τις κοινωνικό-οικονομικές συνθήκες και το τεχνολογικό επίπεδο. Γι’ αυτό, ορισμένα από τα σύγχρονα αγωνίσματα ήταν αδύνατο ν’ αναπτυχθούν στην κλασική Ελλάδα. (Σταμίρης, 2002)

5.3 μαρξιστική φιλοσοφία και αθλητισμός

Η φιλοσοφία για τον Μαρξ δεν είναι απλή θεωρία και σκέψη· είναι εργαλείο και μέσο κοινωνικής αλλαγής. Ο Μαρξισμός εκφράζει τη θέση ότι ο τομέας της αθλητικής παραγωγής έχει κοινωνική σημασία και αξία στο βαθμό που ανταποκρίνεται σε συγκεκριμένες ανθρώπινες ανάγκες. Η σχέση ανάμεσα σε αθλητές-παραγωγούς και φιλάθλους-καταναλωτές, δεν είναι χρησιμοθηρική· είναι μια σχέση που εμπλουτίζει με νέα στοιχεία την ανθρώπινη επικοινωνία, την ίδια την ποιότητα της ζωής.

Ο Μαρξισμός δεν θεωρεί τον άνθρωπο σαν ένα αδιάφορο και απομονωμένο πλάσμα, έρμαιο των δυνάμεων της φύσης και του πετρωμένου του, αλλά τον θεωρεί σαν ένα κοινωνικό ον που βρίσκεται σε αδιάκοπη επαφή και άμεση αλληλεξάρτηση με τους άλλους ανθρώπους-μέλη της κοινωνίας. Η επίδοση λοιπόν στον αθλητισμό αποκτά σημασία στο βαθμό που αποτελεί ουσιαστικό παράγοντα για την παραπέρα ανάπτυξη και εμπλουτισμό των κοινωνικών σχέσεων, στην έκταση δηλαδή που έχει πραγματικά κοινωνικό αντίκτυπο.(Σταμίρης, 2002)

Από την οπτική γωνία του Μαρξισμού, κανένα υλικό ή πνευματικό προϊόν, κανένα επίτευγμα της κουλτούρας δεν θα είχε ιδιαίτερη αξία αν δεν εξυπηρετούσε άμεσα ή έμμεσα κάποια ανθρώπινη ανάγκη. Και θα πρέπει να σημειωθεί ότι όπως όλες οι ανάγκες- εκτός από ελάχιστες βιολογικές- είναι γεννήματα της κουλτούρας, δηλαδή ανθρώπινα δημιουργήματα, το ίδιο είναι και οι άπειροι τρόποι με τους οποίους ικανοποιούνται. Η Μαρξιστική φιλοσοφία σε καμία περίπτωση δεν θα μπορούσε ν' αξιολογήσει θετικά τον αθλητισμό μόνο και μόνο επειδή παράγει συνέχεια νέα σκορ και ρεκόρ αλλά τον αξιολογεί θετικά επειδή, σαν παράγωγο της εργασίας δημιουργεί και ταυτόχρονα ικανοποιεί μια σειρά από ανθρώπινες ανάγκες – στη σφαίρα της επικοινωνίας, της έκφρασης και της αυτοεκπλήρωσης. Η κοινωνική αξία του αθλητισμού γίνεται όλο και πιο σημαντική καθώς οι ανάγκες αυξάνονται, καθώς η ζωή στη βιομηχανική κοινωνία χαρακτηρίζεται όλο και περισσότερο από άγχος και αλλοτρίωση, καθώς οι άνθρωποι είναι όλο και πιο δυσαρεστημένοι με τις πολλαπλές υποχρεώσεις που τους συνθλίβουν και καθώς, ανικανοποίητοι και απαιτητικοί, βάζουν στον εαυτό τους όλο και υψηλότερους στόχους ,σε μια προσπάθεια αυτοελέγχου, αυτοσυντήρησης και αυτοάμυνας.

Στο ανθρωποκεντρικό λοιπόν σύστημα του Μαρξ το νόημα και η αξία του αθλητισμού είναι ανάλογα με την προσφορά του στην καταπολέμηση του άγχους και της αλλοτρίωσης, και ανάλογα με την συμβολή του στη γενική ποιοτική άνοδο της κοινωνίας. Ο αθλητισμός έχει σπουδαιότητα στο βαθμό που ο ίδιος είναι δύναμη απελευθερωτική. Είναι απαραίτητο όμως να τονιστεί πως οι όροι νόημα και αξία είναι

αλληλένδετοι κι αυτό γίνεται κατανοητό μόνο αν έχουμε ένα ανθρωποκεντρικό σύστημα αναφοράς. Δεν μπορούν να υπάρξουν αξίες δίχως αντίστοιχες ανάγκες. Ακόμα και μια αλλοτριωμένη αξία βασίζεται κατ' ανάγκη σε μια – αντίστοιχα αλλοτριωμένη – ανάγκη. Ο χρυσός είναι ένα μέταλλο χωρίς αξία, δίχως την ανάγκη που το μεταβάλλει σε κάτι πολύτιμο. Το ίδιο ισχύει για όλα τα είδη και τις μορφές αξίας. (Σταμίρης, 2002)

5.4 Μαρξιστική μεθοδολογία και αθλητισμός

Ο Μαρξιστικός τρόπος προσέγγισης των κοινωνικών φαινομένων στηρίζεται στις αρχές του ιστορικού υλισμού που πρώτα απ' όλα είναι μια μέθοδος ανάλυσης. Ο ιστορικός υλισμός είναι χωρίς αμφιβολία μια επιστημονική μέθοδος με την οποία κατανοούμε τα γεγονότα του παρελθόντος και καταλαβαίνουμε την πραγματική τους φύση. Η αμφισβήτηση της καταλληλότητας του ιστορικού υλισμού για την προσέγγιση των αθλητικών φαινομένων δε δικαιολογείται αν παραδεχτούμε πως ο αθλητισμός είναι μια κοινωνική δραστηριότητα που αναπτύσσεται στην υπερδομή της κοινωνίας, διατηρώντας όμως γερές ρίζες στην οικονομική της βάση απ' όπου και ξεπηδούν ειδικές σχέσεις παραγωγής.

Στις καπιταλιστικές συνθήκες, ο αθλητισμός είναι από τη μια πλευρά προέκταση της οικονομικής ζωής της κοινωνίας, και από την άλλη ένας τομέας της υπερδομής με τις ιδιαιτερότητες, τους κανόνες, τα σύμβολα και τη διάλεκτό του. Η μορφή και η έκταση της αθλητικής πραγματικότητας επηρεάζονται αποφασιστικά από την ιστορική πορεία της συνολικής κοινωνικής παραγωγής. Αυτή την αλληλεξάρτηση βέβαια μεταξύ αθλητικής παραγωγής και της ιστορικής πορείας της κοινωνικής παραγωγής στο σύνολό της, δεν θα πρέπει να την δεχτούμε σαν καθοριστική, αλλά σαν ένα μεθοδολογικό συμπέρασμα που βγαίνει ύστερα από μια συστηματική προσπάθεια κατανόησης και εξήγησης του συνόλου της κοινωνικής παραγωγικής δραστηριότητας. (Σταμίρης, 2002)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο

Προφίλ θεατών- φιλάθλων- οπαδών

6.1 έννοιες και ορισμοί

Σύμφωνα με τον Νίκο Βαρμάζη (1989) ο φίλαθλος είναι: αυτός που αγαπάει τα αθλητικά αγώνισματα, που ασχολείται με αυτά ή ο λάτρης του ποδοσφαίρου. Ως οπαδός θεωρείται ο ακόλουθος, ο συμπαραστάτης, ο σύντροφος, ο ομοϊδεάτης, ο θιασώτης, ο υπέρμαχος, ο υποστηρικτής. Θεατής ορίζεται αυτός που παρακολουθεί αδιάφορα κάτι, ο παρατηρητής.

Από την δεκαετία του '80 που προωθήθηκε ο πλήρης διαχωρισμός των οπαδών σε ειδικές κατηγορίες, που υιοθετούν διαφοροποιημένα αξιακά συστήματα και πρακτικές, είχε ήδη εισαχθεί στην γηπεδική ορολογία ο όρος «άρρωστοι», που χαρακτήριζε τους φανατικούς οπαδούς. Σημασιολογικά ο όρος «άρρωστος»/ «αρρώστια» αποδίδει το «αγιάτρευτο πάθος», προς πρόσωπα ή καταστάσεις, την έλξη που προσιδιάζει με ερωτική επιθυμία. Υπάρχουν ποικίλες εκδοχές για την ιστορική του προέλευση. Το πιθανότερο είναι ότι είχε αρχίσει να χρησιμοποιείται στις υποβαθμισμένες συνοικίες των μεγάλων αστικών χωρών, πριν εισαχθεί στα γήπεδα. Επειδή οι οπαδοί προέρχονταν στην πλειονότητα τους από αυτές τις συνοικίες ο όρος μεταφέρθηκε στο ποδοσφαιρικό λεξιλόγιο και υιοθετήθηκε από το σύνολο των οπαδών, αφού περιέγραφε ικανοποιητικά τον τρόπο που βίωναν την σχέση τους με την αγαπημένη τους ομάδα.

Μια εξήγηση για την ιστορική προέλευση του όρου, είναι ότι προέρχεται από την νεοελληνική παράδοση, όπου υπάρχουν αναφορές για δυνατές επιθυμίες, οι οποίες όταν δεν εκπληρώνονται, προκαλούν «καημό» ή «ντέρτι», που μπορεί να οδηγήσει σε αρρώστια ή και σε θάνατο. Επειδή οι κάτοικοι των υποβαθμισμένων αστικών συνοικιών κατάγονται στην πλειονότητα τους από μικρασιάτες πρόσφυγες ή εσωτερικούς μετανάστες και είναι κληρονόμοι της παράδοσης γύρω από τον «καημό» και το «ντέρτι», είναι πιθανόν ότι κατέληξαν να χρησιμοποιούν τον όρο «αρρώστια» με την πρόσφατη έννοια, αναπροσαρμόζοντας το παραδοσιακό λεξιλόγιο. (Παναγιωτόπουλος, 2000)

Είναι αρκετά πιθανό, ότι οι όροι «αρρώστια» ή «άρρωστος» και οι ταυτόσημοι «κόλλημα» και «κολλημένος», χρησιμοποιήθηκαν αρχικά στο πλαίσιο αυτού του ειδικού ιδιώματος, για να σημάνουν την κατάσταση ή το πρόσωπο, που χαρακτηρίζονται από την επίμονη προσκόλληση σε μια πρακτική, ή μια ιδέα. Αν ισχύει κάτι τέτοιο, είναι πιθανό ότι διαδόθηκε στη συνέχεια στις γειτονίες, μέσω

συγγενειακών δικτύων, εργασιακών σχέσεων, διασκεδάσεων, ή άλλων κοινωνικών δραστηριοτήτων και τελικά χρησιμοποιήθηκε από ευρύτερα πληθυσμιακά σύνολα, καθώς και από τους οπαδούς των αθλητικών συλλόγων.

Όπως ήταν φυσικό, οι «άρρωστοι» διατήρησαν πρωταγωνιστικό ρόλο στα δρώμενα που διαδραματίστηκαν την δεκαετία του '70, όταν η αύξηση των βίαιων επεισοδίων οδήγησε στον πλήρη διαχωρισμό των αντιπάλων ομάδων. Όμως στο διάστημα που μεσολάβησε μέχρι την ίδρυση των «Θυρών» αρκετοί από τους «αρρώστους» που ήταν μεγαλύτερη σε ηλικία, είχαν σταθερή δουλειά ή ήταν οικογενειάρχες, αποστασιοποιήθηκαν σταδιακά από τις ομάδες κρούσης, όχι τόσο από φόβο αυτών καθαυτών των βίαιων συγκρούσεων, αλλά εξαιτίας των συνεπειών που ενείχε η ποινικοποίηση τους. Την ίδια περίοδο, οι αλλαγές στα ευρύτερα κοινωνικά δρώμενα οδήγησαν πολλούς οπαδούς στην αποστασιοποίηση από τον «κόσμο του γηπέδου» ή έστω στη μείωση της συναισθηματικής φόρτισης με την οποία αντιμετώπιζαν την βιωματική τους σχέση με την «ομάδα».

Έτσι οι «άρρωστοι» που δεν εντάχθηκαν στους συνδέσμους των θυρών συγκρότησαν από τα τέλη της δεκαετίας του '70 μια διακριτή ομάδα οπαδών, με ειδικά αξιώματα και συμπεριφορικά πρότυπα. Η συγκεκριμένη κατηγορία οπαδών οργανώθηκε με βάση μια κεντρική ιδεολογική αντίληψη που πρόβαλε την συμβολική σύνδεση και την συνέχεια με το παρελθόν, στο ενιαίο πλαίσιο της «ομάδας». Οι συγκεκριμένοι οπαδοί προσπάθησαν να προβάλλουν με κάθε τρόπο αυτή τη σύνδεση, παρακολουθώντας τις προπονήσεις της ποδοσφαιρικής ομάδας, επιδιώκοντας να δημιουργήσουν σχέσεις με τους ποδοσφαιριστές, συμμετέχοντας στις γενικές συνελεύσεις των αθλητικών συλλόγων και αργότερα των ΠΑΕ και επιλέγοντας συγκεκριμένες «θύρες», που συνδέονται συμβολικά με την ιστορία της «ομάδας», για να παρακολουθήσουν τους εντός έδρας αγώνες.

Τα μέλη των θυρών αυτοπροσδιορίστηκαν κυρίως ως «τρελοί», ερμηνεύοντας την «τρέλα» ως υπέρβαση των κοινών αποδεκτών προς χάρη της «ομάδας», αλλά παράλληλα και ως πρακτική που αποσκοπούσε στη δημιουργία ενός αυτόνομου «πεδίου», ή «αγοράς» συμβολικού κεφαλαίου. Στο πλαίσιο αυτού του «πεδίου» τα μέλη των «θυρών» δρούσαν υπερβαίνοντας και την ίδια την «ομάδα», συγκροτώντας μια νέα συλλογικότητα, από την οποία παρέμεναν αποκλεισμένοι οι παίκτες, οι παράγοντες και οι υπόλοιποι οπαδοί. Έτσι με την πάροδο του χρόνου, τα μέλη των «θυρών» που αποκαλούνται στη γηπεδική ορολογία «χούλιγκαν», «χουλιγκάνια», «τρελοί», «θυράδες» και «συνδεσμίτες», συγκρότησαν μια δεύτερη ειδική κατηγορία φανατικών οπαδών, που υιοθετεί διαφορετικές αντιλήψεις και πρακτικές, τόσο από τους θεατές και τους απλούς οπαδούς, όσο και από τους «άρρωστους».(Παπαγεωργίου, 1998)

Η τρίτη κατηγορία φιλάθλων που συχνάζουν στο γήπεδο, οι «τρελοί», οι συνδεσμίτες» ξεχωρίζουν αμέσως από τους υπόλοιπους: αν η διάκριση ανάμεσα στους οπαδούς και στους θεατές ή φιλάθλους κατά την διάρκεια ενός αγώνα, η αντίστοιχη διάκριση μεταξύ των «τρελών» και όλων των υπολοίπων είναι το πρώτο πράγμα που αντιλαμβάνεται ένας παρατηρητής. (Παπαγεωργίου, 1998)

Οι συγκεκριμένοι οπαδοί δεν ακολουθούν απλώς με ένταση τον αγώνα όπως οι υπόλοιποι, ούτε «πετάγονται από τις θέσεις τους» γιατί πολύ απλά δεν κάθονται στις θέσεις τους καθ' όλη την διάρκεια του. Όρθιοι στις κερκίδες της θύρας όπου συχνάζουν, φωνάζουν συνθήματα, ζητωκραυγάζουν, αποδοκιμάζουν τους αντιπάλους ή ρίχνουν αυτοσχέδια βλήματα, όπως αναπτήρες, κέρματα, πλαστικά μπουκάλια ή και μερικές φορές και πέτρες, προς τους αντίπαλους παίκτες.

Από μια θύρα που βρίσκεται στο κέντρο περίπου του γηπέδου, ή στο απέναντι πέταλο, η θύρα όπου στέκονται οι «τρελοί», φαντάζει σαν αφρισμένη θάλασσα που αναταράσσεται, ορμώντας προς τα κάγκελα που την χωρίζουν από τον αγωνιστικό χώρο και αποσυρόμενη, για να επανέλθει εκ νέου. Αυτή η εντύπωση οφείλεται στην διαρκή κίνηση προς τα κάγκελα νεαρών οπαδών, οι οποίοι στέκονται στο κάτω διάζωμα της θύρας και με το παραμικρό ερέθισμα που προέρχεται από τον αγωνιστικό χώρο, ορμούν προς αυτόν.

Τέτοια ερεθίσματα αποτελούν μια καλή ενέργεια των παικτών της «Ομάδας», ένα, κατά την γνώμη τους, λάθος του διαιτητή που την αδικεί, η μια προκλητική ενέργεια των αντιπάλων, παικτών, προπονητών ή παραγόντων. Κατά διαστήματα, μέσα απ' τη αυτή τη μάζα ανθρώπων που δονείται από ένα εσωτερικό παλμό, εκτοξεύονται φωτοβολίδες ή ανάβουν καπνογόνα, που οι οπαδοί τα κρατούν στα χέρια τους γεμίζοντας με πολύχρωμους καπνούς το χώρο της «θύρας» όπου στέκονται, πριν τα πετάξουν, συνήθως μέσα στο γήπεδο, ξεπερνώντας το εμπόδιο του πλέγματος.

Στην πραγματικότητα, η αρχική εντύπωση της άναρχης δράσης υποκρύπτει μια αυστηρή ιεραρχία. Στο πλαίσιο αυτής της ιεραρχίας οι «τρελοί», διακρίνονται καθ' αρχήν σε απλά μέλη των «Θυρών» και σε «άτομα», δηλαδή οπαδούς αναγνωρισμένου κύρους, που έχουν αποδείξει επανειλημμένα την «τρέλα» τους, με βάση τα αξιολογικά πρότυπα των «Θυρών». Ανάμεσα στα «άτομα» ξεχωρίζουν τα μέλη της ηγετικής ομάδας ενός συγκεκριμένου «Συνδέσμου», καθώς και ο ηγέτης, ή «αρχηγός», ή «πρόεδρος» του «Συνδέσμου».

Τέλος, οι ίδιοι οι «Σύνδεσμοι» εντάσσονται σε μια ιεραρχική κλίμακα, με κριτήρια: α) το κύρος των «ατόμων» που απαρτίζουν την ηγετική ως προς το σύνολο των «ατόμων» των «Συνδέσμων» των «Θυρών», β) τη σύγχρονη και διαχρονική δράση αυτών των «ατόμων» στο πεδίο της «τρέλας», γ) τη δράση του συνόλου των

μελών του «συνδέσμου», δ) τον αριθμό των μελών που διαθέτουν, και τέλος ε) τη διαχρονική ιστορία ενός «Συνδέσμου» και το χρόνο ίδρυσής του. (Παπαγεωργίου, 1998)

Η ιεραρχική δομή αποκρυσταλλώνεται σε μια συγκεκριμένη τοπογραφία, την οποία γνωρίζουν πολύ καλά τα μέλη των «Θυρών»: οι ηγετικές ομάδες κάθε «Συνδέσμου» καταλαμβάνουν συνήθως ένα προσδιορισμένο χώρο, ενώ γύρω τους συγκεντρώνονται τα περισσότερα από τα υπόλοιπα «άτομα» του «Συνδέσμου». Συνήθως οι ηγετικές ομάδες των πιο ισχυρών «Συνδέσμων» καταλαμβάνουν θέσεις στο κέντρο της κερκίδας όπου στέκονται τα μέλη των «Θυρών», ενώ οι αντίστοιχες ηγετικές ομάδες που επιδιώκουν να βελτιώσουν το κύρος τους, καταλαμβάνουν θέσεις στην περιφέρεια, δηλαδή πιο κοντά στις σειρές των ΜΑΤ, που παρατάσσονται στις πλευρές της ειδικής «Θύρας» όπου συχνάζουν οι «τρελοί». Με αυτό τον τρόπο, οι ηγετικές ομάδες που επιδιώκουν να βελτιώσουν το κύρος τους, εκθέτουν τους εαυτούς τους σε αυξημένους κινδύνους σε περίπτωση επέμβασης και συμπλοκών, επιδιώκοντας μια ευρύτερη αναγνώριση της «τρέλας» και του θάρρους τους, ενώ το ίδιο κάνουν και ορισμένα μεμονωμένα «άτομα» από όλους τους «Συνδέσμους», ή και απλοί οπαδοί, που επιδιώκουν να αναγνωριστούν μελλοντικά ως «άτομα».

Τα απλά μέλη των διαφόρων «Συνδέσμων» συγκεντρώνονται συνήθως γύρω από την ηγετική ομάδα και τα «άτομα» του «Συνδέσμου» τους, ενώ τα νεότερα μέλη όλων των «συνδέσμων», συγκεντρώνονται συνήθως μπροστά από το πλέγμα που χωρίζει τη θύρα από τον αγωνιστικό χώρο. Επίσης τα απλά μέλη αναλαμβάνουν συνήθως να αναρτήσουν τα πανό των συνδέσμων, στα κάγκελα ή στο πλέγμα που χωρίζουν την θύρα από τον αγωνιστικό χώρο. Σε κάθε αγώνα υπάρχουν αναρτημένα δεκάδες πανό, τα περισσότερα από τα οποία εκφράζουν τα μέλη διαφόρων συνδέσμων των θυρών, μερικά τα μέλη επαρχιακών ή συνοικιακών συνδέσμων, ενώ κάποια μικρότερες παρέες οπαδών, ή και μεμονωμένους οπαδούς. (Παπαγεωργίου, 1998)

6.2 Τα ενδυματολογικά πρότυπα

Οι ίδιες κατηγορίες σημαινόμενων υποδηλώνονται από ορισμένα γενικά ενδυματολογικά πρότυπα, καθώς και από τα σωματικά στερεότυπα, που υιοθετούν οι «συνδεσμίτες». Παρότι αυτά τα πρότυπα και τα στερεότυπα δεν είναι απόλυτα, αφού υπάρχουν και μέλη των θυρών που δεν τα υιοθετούν, συνιστούν ωστόσο μια διάκριση, η οποία συμβάλλει στη διαφοροποίηση των «τρελών» από τους υπόλοιπους οπαδούς.

Τα ενδυματολογικά πρότυπα περιλαμβάνουν κατ' αρχήν συγκεκριμένους τύπους μπουφάν. Τα πλέον ευρείας χρήσεως, είναι τα μπουφάν μιας συγκεκριμένης ποιότητας και εμφάνισης, δηλαδή υφασμάτινα με πρόσθετο εσωτερικό υλικό, που στην Αγγλία αποκαλούνται «flying bombers jackets», επειδή είναι παρόμοια με αυτά που χρησιμοποιούσαν οι πιλότοι στον Β' Παγκόσμιο πόλεμο. Τα μέλη των θυρών, χρησιμοποιούν την ίδια ονομασία, παραφθαρμένη ως «φλάι». (Παπαγεωργίου, 1998)

Εκτός από αυτά οι «τρελοί» προτιμούν τα «πέτσινα», δηλαδή μπουφάν από δερματίνη, ή σπάνια από αληθινό δέρμα, τα τζιν, καθώς και διάφορα άλλα μπουφάν από φτηνά ως επί το πλείστον καταστήματα των αστικών κέντρων, που έχουν σαν κοινό παρονομαστή τις διάφορες προσθήκες που αποβλέπουν στον εντυπωσιασμό, όπως κρόσσια, κομμένα μανίκια κτλ.(Παπαγεωργίου, 1998)

Πάνω στα μανίκια των μπουφάν, τα μέλη των θυρών, καρφισώνουν διάφορα μεταλλικά σηματάκια, τα οποία πωλούν διάφορα μαγαζιά ή περίπτερα. Μεταξύ των σημάτων, βασικό και απαραίτητο είναι αυτό που απεικονίζει το σύμβολο της ομάδας. Ορισμένες φορές πάνω στα μπουφάν και τις μπλούζες, αναγράφεται το όνομα, το προσωνύμιο ή το παρατσούκλι του ιδιοκτήτη, μαζί με το όνομα της θύρας στην οποία ανήκει, καθώς και την συνοικία καταγωγής.(Παπαγεωργίου, 1998)

Αυτή την πρακτική ακολουθούν κυρίως νεαροί οπαδοί, από αυτούς που δεν διαθέτουν «μεγάλη προϋπηρεσία» στο χώρο, ούτε ιδιαίτερο κύρος. Αντίθετα τα «άτομα» αποφεύγουν συνήθως αυτή την υποδήλωση της ταυτότητας και επειδή θεωρούν ότι τα προσωνύμια τους είναι ούτως ή άλλως γνωστά σε φίλους και αντιπάλους, αλλά και λόγω αυτοπροστασίας απέναντι σε δυνάμεις καταστολής. Πάντως όλοι ανεξαιρέτως οι «συνδεσμίτες» αποδίδουν μεγάλη συμβολική βαρύτητα στα μπουφάν και ειδικότερα σε αυτά που φέρουν συγκεκριμένα διακριτικά της ομάδας. Είναι χαρακτηριστικό ότι σε περίπτωση συγκρούσεων μεταξύ αντιπάλων «τρελών», οι νικητές αφαιρούν συχνά τα μπουφάν ή άλλα διακριτικά, πράξη που προσλαμβάνεται ως ένα είδος συμβολικού ευνουχισμού.(Παπαγεωργίου, 1998)

Κάτω από τα «φλάι» ή άλλου τύπου μπουφάν, οι «θυράδες» φορούν συνήθως μπλουζάκια με κοντά ή μανίκια, ενώ σπάνια φορούν πουκάμισα. Πολλά

μπλουζάκια φέρουν επάνω τους στάμπες με το σήμα και τα χρώματα της «ομάδας», ενώ άλλα φέρουν τυπωμένα τα ονόματα και τα σύμβολα ροκ συγκροτημάτων, ή σύμβολα που παραπέμπουν στη βία και στο θάνατο, όπως για παράδειγμα νεκροκεφαλές με σταυρωτά κόκαλα. Γενικά οι τρελοί φορούν όσο το δυνατόν ελαφρύτερα ρούχα ακόμα και κατά την διάρκεια του χειμώνα, αφενός μεν για να έχουν ελευθερία κινήσεων, κυρίως όμως ως συμβολική πρακτική που αναδεικνύει τον ανδρισμό τους, αφού με αυτόν τον τρόπο δείχνουν ότι «αντέχουν» και δεν επηρεάζονται από την βροχή ή το κρύο.

Η αμφίεση συμπληρώνεται με στενά παντελόνια, κυρίως τζιν. Πολλοί έχουν κρεμασμένα στις ζώνες, μπρελόκ με το σήμα της ομάδας ή της ειδικής θύρας στην οποία είναι μέλη. Τα σήματα αυτά κρέμονται από τις ζώνες, σε προφανή θέα κάθε ενδιαφερόμενου καθώς υποδηλώνουν την ταυτότητα του οπαδού και την θέληση του να τα υπερασπίσει απέναντι σε κάθε οπαδό αντίπαλης ομάδας. Τέλος την αμφίεση συμπληρώνουν μπότες ή «ελαφριά» παπούτσια κατάλληλα για τρέξιμο. Μερικές φορές οι μπότες φέρουν μεταλλική επένδυση στις μύτες, ως απειλητική υπενθύμιση της πιθανής χρήσης τους σε περίπτωση συμπλοκής. (Παπαγεωργίου, 1998)

Τέλος απαραίτητο συμπλήρωμα της αμφίεσης αποτελούν τα κασκόλ με τα χρώματα της ομάδας. Τα κασκόλ τα φορούν είτε στο λαιμό είτε στο μπράτσο ή στον καρπό. Η συμβολική σημασία των κασκόλ είναι ανάλογη με αυτή που προσδίδουν τα μέλη των θυρών στα μπουφάν και στα διακριτικά της ομάδας. Έτσι η κατοχή ή η αφαίρεση τους από τους αντιπάλους, είναι πράξη μεγάλης συμβολικής σημασίας. Πολλές φορές μέσα στο γήπεδο, οι αντίπαλοι συνδεσμίτες καίνε τα κασκόλ που έχουν «αρπάξει» από τους «εχθρούς» σε δημόσια θέα. Το ίδιο συμβαίνει και με τα πανό ή τις σημαίες. Το σημαινόμενο μιας τέτοιας πράξης είναι πάντα το ίδιο: ο συμβολικός ευνουχισμός των αντιπάλων. (Παπαγεωργίου, 1998)

6.3 Τα σωματικά στερεότυπα.

Η σχετική ομοιομορφία στα ενδυματολογικά πρότυπα, επεκτείνεται και σε ορισμένα χαρακτηριστικά και στάσεις του σώματος. Κατ' αρχήν οι περισσότεροι «τρελοί» υιοθετούν ακραία είδη κόμμωσης: μακριά μαλλιά ή αντίθετα πολύ κοντά, ή και ξυρισμένο κεφάλι. Ωστόσο θα πρέπει να σημειωθεί ότι αυτό ισχύει για τα νεαρότερα μέλη. Οι οπαδοί αναγνωρισμένου κύρους οι οποίοι έχουν και μακρόχρονη θητεία στις «θύρες» και αυξημένες ανάγκες εργασιακής απασχόλησης και αυτοπροστασίας απέναντι στην προσοχή των αστυνομικών, προτιμούν αρκετές φορές πιο ουδέτερα μοντέλα: σχετικά κοντά μαλλιά, σε διάφορες παραλλαγές.

Αντίθετα όλα τα μέλη των θυρών, κάθε ηλικίας ή βαθμίδας κύρους, συνηθίζουν να φορούν ένα ή περισσότερα σκουλαρίκια. Αρκετά συχνά είναι και τα τατουάζ, κυρίως μεταξύ των μεγαλύτερων και ιδιαίτερα μεταξύ αυτών που θεωρούνται «άτομα». (Παναγιωτόπουλος, 2000)

Τα ίδια σημεινόμενα προβάλλονται και μέσω των στάσεων του σώματος, που παραπέμπουν με συμβολικό τρόπο στην αφομοίωση προς την «ομάδα», αλλά κυρίως στον ανδρισμό αλλά και στις διάφορες εκφάνσεις του, όπως την αντρική αλληλεγγύη, την φιλία, την αντοχή στην έκθεση του σώματος και της ψυχής στην βία, την ταλαιπωρία και τον κίνδυνο. Υπάρχουν ορισμένα τυποποιημένα συλλογικά σωματικά στερεότυπα, ενώ σε δεύτερο επίπεδο μπορεί να διακρίνει κανείς τα αντίστοιχα εξατομικευμένα.

Τα συλλογικά σωματικά στερεότυπα, εκτός από τη συνήθη ορθοστασία καθώς και την αέναη κίνηση που επικρατεί στο χώρο της ειδικής θύρας όπου στέκονται οι «τρελοί» σε γενικές γραμμές είναι τρία: η «αγκαλιά», το «κύμα» και η «σχιζοφρένεια».

Η πρώτη είναι μια εκδήλωση συλλογικής αλληλεγγύης, κατά την διάρκεια της οποίας οι οπαδοί κρατιούνται από τους ώμους για να φωνάξουν κάποια συνθήματα. Το «κύμα» είναι μια πολύ εντυπωσιακή εκδήλωση, στην οποία συνήθως συμμετέχει όλο το γήπεδο. Τέλος η «σχιζοφρένεια» είναι μια εκδήλωση που επιτελείται αποκλειστικά στα όρια της ειδικής θύρας των «τρελών». Οι οπαδοί πέφτουν άτακτα ο ένας πάνω στον άλλο τραγουδώντας. (Παπαγεωργίου, 1998).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^ο

εννοιολογική και θεωρητική προσέγγιση των χούλιγκαν

7.1 ορισμός των χούλιγκαν

Οι ονομασίες "Χουλιγκανισμός" και "χούλιγκαν" προέρχονται από το όνομα ενός ένθερμου οπαδού, με το όνομα Πατρίκιος Hooligan, στο τέλος του περασμένου αιώνα στο Ηνωμένο Βασίλειο. Προφανώς ο Hooligan (όπως ο δικός μας Ατίλιο) είχε χαρισματική προσωπικότητα και προκαλούσε ενθουσιασμό και φανατισμό στους φιλάθλους γύρω του. Ήταν τέτοια δε η δύναμη του χαρακτήρα του που δημιούργησε κάτι σαν θρησκεία στη συμπεριφορά των φιλάθλων. Γύρω από το άτομό του και κύρια γύρω από την αυθόρμητη αλλά και την βίαιη συμπεριφορά του γεννήθηκε ένας μύθος, μύθος που καθοδήγησε σύγχρονες γενεές φανατικών φιλάθλων που αποκαλούσαν τους εαυτούς τους χούλιγκαν και που αυθόρμητα τις περισσότερες φορές και χωρίς συγκεκριμένη καθοδήγηση κατέληγαν σε βίαιη συμπεριφορά πριν, κατά την διάρκεια αλλά και μετά τον αγώνα. (Χλιαουτάκης, 1996)

7.2 έννοια των χούλιγκαν

Ως χούλιγκαν ορίζονται τα "ταραχοποιά και θορυβώδη νεαρά άτομα που συμπεριφέρονται συχνά με βίαιο και καταστρεπτικό τρόπο". Στη διάρκεια των τελευταίων τριάντα χρόνων η λέξη χούλιγκαν συνδέθηκε με το συνθετικό "αθλητικός" ή "ποδοσφαιρικός" επειδή η συμπεριφορά βίας εκδηλώνεται τις περισσότερες φορές μέσα και γύρω από ποδοσφαιρικούς και άλλους αθλητικούς χώρους. Ο χούλιγκαν φαίνεται να διαφέρει από πολλές πλευρές από τον γνήσιο φανατικό ή απλό οπαδό που ενδιαφέρεται με πάθος για τον αθλητικό αγώνα και μια συγκεκριμένη ομάδα (Χλιαουτάκης, 1996).

Σύμφωνα με την εννοιολογική προσέγγιση το φαινόμενο των χούλιγκαν κατατάσσεται στην "συλλογική-ανοργάνωτη αυθόρμητη και μη προσχεδιασμένη κοινωνική συμπεριφορά του πλήθους η οποία λειτουργεί έξω από τα όρια που θέλουν οι κοινωνικοί κανόνες, χωρίς ούτε να προσδιορίζεται ούτε και να περιορίζεται από αυτούς". Σύμφωνα τώρα με τον Νίκο Τάτση (1986) η έννοια του πλήθους ορίζεται ως "κάθε προσωρινή συλλογικότητα που περιλαμβάνει ένα αριθμό παρευρισκομένων ατόμων τα οποία αντιμετωπίζοντας μια άμεση, κοινή και πολλές

φορές προβληματική κατάσταση, ενεργούν σε σχέση προς αυτή κάτω από την επίδραση της φυσικής τους παρουσίας". (Χλιαουτάκης, 1996).

7.3 Θεωρία των χούλιγκαν

Η θεωρητική προσέγγιση του κοινωνικού φαινομένου που αποβλούν οι χούλιγκαν έχει απασχολήσει ένα μεγάλο αριθμό επιστημόνων οι οποίοι θα μπορούσαν να χωρισθούν σε δύο μεγάλες σχολές:

α) την καθαρά ακαδημαϊκή-θεωρητική σχολή, που εκφράζει ουσιαστικά μια δομική-

μαρξιστική προσέγγιση του φαινομένου με κύριους εκπροσώπους τους Hall και συνεργάτες (1978), τον Taylor (1982) και Robbins (1984),

β) την εμπειρική και θεωρητική ακαδημαϊκή σχολή με κύριους εκπροσώπους τους Marsh, Rosser & Harre (1978), τους Dunning, Murphy & Williams (1988), τους Amstrong & Harris 1991 καθώς και πολλούς άλλους που προέρχονται από τους επιστημονικούς χώρους της Κοινωνιολογίας, Ανθρωπολογίας, Ψυχολογίας, Ιστορίας και Εθνολογίας. (Χλιαουτάκης, 1996)

7.4 Η Μαρξιστική-Δομική προσέγγιση

Το πρόβλημα που συνθέτουν οι χούλιγκαν εξηγείται ως ένα παράγωγο του καπιταλιστικού συστήματος που δημιουργεί "ηθικό πανικό" στους πολίτες οι οποίοι κάτω από την πίεση των καταστάσεων οδηγούνται σε συντηρητικές αποφάσεις. Στην "αστυνόμευση της κρίσης"

Οι S.Hall, J.Clark, C.Crichter, T. Jefferson & B.Roberts (1987a) υποστηρίζουν ότι η αστυνομία, τα δικαστήρια, καθώς επίσης και τα ΜΜΕ υπερμεγεθύνουν τα δρώμενα στον αγωνιστικό χώρο με αποτέλεσμα το φοβισμένο πλήθος να αποδέχεται τα οποιαδήποτε μέτρα καταστολής της βίας αλλά και κάθε αποκλίνουσας συμπεριφοράς. Συγκεκριμένα, εξηγούν ότι γύρω από τον χουλιγκανισμό του ποδοσφαίρου δημιουργείται ένας "ηθικός πανικός" που αποσκοπεί στην αυταρχική αντιμετώπιση όλων των εκδηλώσεων των εργαζομένων. Μάλιστα, ο Ian Taylor (1982), ακολουθώντας την ακαδημαϊκή αυτή προσέγγιση, υποστηρίζει ότι υπάρχει συνομωσία του καπιταλιστικού συστήματος που παρουσιάζει τους χούλιγκαν ως ανέργους, μη πειθαρχημένους και ως απειλούντες τους εργαζομένους, ούτως ώστε να έχουν αποτέλεσμα τα μέτρα καταστολής που εφαρμόζει. Είναι βασική η θέση των

ερευνητών αυτών, ότι η εμπειρική έρευνα γύρω από την περίπτωση των χούλιγκαν δεν βοηθάει ουσιαστικά στην κατανόηση του προβλήματος, ενδεχομένως μόνο συμπληρωματικά εμπειρικά στοιχεία θα μπορούσαν να ενισχύσουν την βασική θεωρία. (Χλιαουτάκης, 1996)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8^ο

Μέσα μαζικής επικοινωνίας και σπορ

Τα μέσα μαζικής επικοινωνίας, αποτελούν ένα σύστημα με το οποίο μια σχετικά μικρή ομάδα ανθρώπων έχει την δυνατότητα να απευθύνει μηνύματα- να επικοινωνεί- με μεγάλες κοινωνικές μάζες, υπερπηδώντας μια σειρά από γεωγραφικά, χρονικά, πολιτιστικά και κοινωνικά εμπόδια. Κάθε μέσο επικοινωνίας έχει δύο κύρια χαρακτηριστικά: τη μορφή, την οποία παίρνει και το περιεχόμενο, δηλαδή το μήνυμα που μεταφέρει. Συγκεκριμένα, διαθέτουμε έντυπα μέσα μαζικής επικοινωνίας – εφημερίδες, περιοδικά, βιβλία κλπ- και ηλεκτρονικά μέσα μαζικής επικοινωνίας – κινηματογράφο, τηλεόραση ραδιόφωνο, διαδίκτυο κλπ-. Όλα τα ΜΜΕ εξυπηρετούν ορισμένους σκοπούς και ανταποκρίνονται σε ορισμένες ανάγκες: ενημερώνουν, μορφώνουν, ψυχαγωγούν, ενισχύουν την συνοχή της κοινωνίας, συμβάλλουν αποφασιστικά στη γενίκευση ποικίλων αξιών, παρέχουν τις ευκαιρίες «δραπέτευσης» από τις πιέσεις και τις έννοιες της καθημερινής ζωής. Τα σπορ ικανοποιούν με τον τρόπο τους πολλές από τις παραπάνω ανάγκες, για αυτό και η λεπτομερής παρουσίαση τους από τα διάφορα μέσα μαζικής επικοινωνίας εξυπηρετεί το ίδιο περίπου σύνολο κοινωνικών αναγκών. (Φίσκ, 2000)

Η θεώρηση των σπορ σαν μέσου επικοινωνίας, περνάει υποχρεωτικά από το έργο του ενός από τους πιο φημισμένους θεωρητικούς των μέσων μαζικής επικοινωνίας, του Καναδού Μάρσαλ ΜακΛούαν. Η κύρια θέση του ΜακΛούαν περιέχεται στην περίφημη φράση του «το μέσο είναι το μήνυμα». Με αυτή την δήλωση εννοεί πως το πραγματικό μήνυμα κάθε μέσου δεν είναι το περιεχόμενο του, αλλά αυτό ακριβώς που η μορφή του ίδιου του μέσου αποκαλύπτει για την κοινωνία. Ο ΜακΛούαν κατατάσσει τα ΜΜΕ σε δύο βασικές κατηγορίες : α) σε «ζεστά και β) σε «κρύα». Κριτήριο για αυτή την διάκριση, είναι το ποσοστό της απαιτούμενης συμμετοχής από την πλευρά του κοινού. Κατά την άποψη του ΜακΛούαν, «ζεστά» είναι τα μέσα που απαιτούν πολύ μικρό ποσοστό συμμετοχής π.χ βιβλία εφημερίδες και κινηματογραφικά έργα. Αντίθετα «κρύα» είναι τα μέσα που απαιτούν μεγαλύτερη συμμετοχή, όπως είναι το ραδιόφωνο, θέατρο, γελιογραφίες.(Σταμίρης, 2002)

Για τα σπορ ο ΜακΛούαν υποστηρίζει, ότι όχι μόνο είναι άμεσα προϊόντα της κουλτούρας μέσα στην οποία γεννήθηκαν και αναπτύχθηκαν, αλλά ακόμα ότι μερικά σπορ είναι πιο «ζεστά» σε σχέση με μερικά άλλα. Σύμφωνα με τον ΜακΛούαν, αυτό συνδέεται άμεσα με το στάδιο στο οποίο βρίσκεται η κοινωνία από την πλευρά του γραπτού λόγου: αν δηλαδή η κοινωνία είναι αγράμματη, εγγράμματη, ή αν έχει φτάσει σε μια μεταεγγράμματη φάση. Αν για παράδειγμα συγκρίνουμε το μπείζ-

μπωλ με το ποδόσφαιρο αυτό θα είναι προς όφελος του δεύτερου. Ο ΜακΛούαν αναφέρει πως το μπείζ-μπωλ είναι ένα σπορ «ζεστό» που αναπτύχθηκε στο εγγράμματο στάδιο της Αμερικανικής κοινωνίας. Το ποδόσφαιρο όμως είναι ένα σπορ «κρύο» και ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις της μεταεγγράμματης φάσης της κοινωνίας. Όταν δηλαδή αλλάζουν οι κουλτούρες, το ίδιο κάνουν και τα παιχνίδια. (Σταμίρης, 2002)

Ο θεατής τώρα των διαφόρων ομαδικών παιχνιδιών και σπορ δέχεται μια πληθώρα μηνυμάτων στα οποία είναι αδύνατον να ανταποκριθεί. Ο ΜακΛούαν υποστηρίζει πως όσο πιο πολλά είναι αυτά τα μηνύματα, τόσο πιο μεγάλη συμμετοχή απαιτείται από τον θεατή. (Σταμίρης, 2002)

Αν εξετάσει κανείς τα διάφορα μέσα μαζικής επικοινωνίας με τη σειρά, θα διαπιστώσει πως το προβάδισμα έχουν οι εφημερίδες που σαν ένας ισχυρός κοινωνικός θεσμός όχι μόνο καθρεφτίζουν την κουλτούρα της κοινωνίας, αλλά συμβάλλουν ταυτόχρονα και στην δημιουργία της. Η κυκλοφορία των αθλητικών εφημερίδων και περιοδικών στην Ελλάδα, αλλά και η επιμέλεια με την οποία ο ημερήσιος τύπος φροντίζει την αθλητική σελίδα, δεν αφήνει καμία αμφιβολία για το ενδιαφέρον του αναγνωστικού κοινού των μεγαλουπόλεων για τα αθλήματα και τα σπορ. Είναι γεγονός ότι ενώ πολλά άτομα βλέπουν ένα ποδοσφαιρικό αγώνα π.χ στην τηλεόραση ή ακούνε την περιγραφή του στο ραδιόφωνο, περιμένουν με αγωνία να διαβάσουν για το ίδιο παιχνίδι στις αθλητικές εφημερίδες ή στις αθλητικές σελίδες του υπόλοιπου ημερήσιου τύπου. Ο κυριότερος ίσως λόγος για το φαινόμενο αυτό, είναι ότι ο κάθε φίλαθλος, που θεωρεί λίγο πολύ τον εαυτό του αυθεντία γύρω από τα αθλητικά, επιδιώκει να συγκρίνει την άποψη του με αυτή του αθλητικού συντάκτη, να πληροφορηθεί κάτι περισσότερο από αυτό που είδε, να μάθει λεπτομέρειες για το «παρασκήνιο» και κυρίως να εντυπώσει σε εκείνα τα σημεία που αποτελέσουν αντικείμενο συζήτησης ή ακόμα και διαξιφισμών με άλλους φιλάθλους τις επόμενες μέρες. (Παπαθανασίου, 1997).

Για πολλά χρόνια, στο θεωρητικό πεδίο της ανάλυσης των Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας έχουν ασκήσει μεγάλη επίδραση ορισμένες προσεγγίσεις οι οποίες εξετάζουν τον ιδεολογικό ρόλο των ΜΜΕ και πιο ειδικά τη σχέση που διατηρούν τα ΜΜΕ με την πραγματικότητα. Αντλώντας στοιχεία από διαφορετικές θεωρίες και επιστημονικά πεδία, η συζήτηση έχει επικεντρωθεί κυρίως στο αν και κατά πόσο τα ΜΜΕ αντανakλούν ή διαστρεβλώνουν, αναπαριστούν ή κατασκευάζουν την πραγματικότητα, ποια εκδοχή της πραγματικότητας «πριμοδοτούν», τι επίδραση ασκεί η προτεινόμενη εκδοχή της πραγματικότητας και πως προσλαμβάνεται αυτή η αναπαράσταση από τις διαφορετικές κατηγορίες κοινού.

Αρχικά η επιστημονική συζήτηση περιστρεφόταν κυρίως γύρω από τη

διαμάχη μεταξύ των προσεγγίσεων που θεωρούσαν ότι τα ΜΜΕ αντανάκλουν ή διαστρεβλώνουν την πραγματικότητα (φιλελεύθερο πλουραλιστικό μοντέλο και ορισμένες εκδοχές του μαρξισμού) και εκείνων που θεωρούσαν ότι αναπαριστούν ή κατασκευάζουν την πραγματικότητα (κριτικές- ριζοσπαστικές προσεγγίσεις). Κατά τη δεκαετία του '70, οι κριτικές- ριζοσπαστικές προσεγγίσεις αποκτούν ηγεμονική θέση στο πεδίο ανάλυσης του πολιτισμικού, ιδεολογικού και συμβολικού ρόλου των ΜΜΕ. Σ' αυτό το αναλυτικό πλαίσιο, μετά τη δεκαετία του '80, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η αντιπαράθεση μεταξύ δύο θεωρήσεων. Σύμφωνα με την πρώτη, η παραγωγή των μηνυμάτων των ΜΜΕ, ως σημασιοδοτική πρακτική, συντελεί ενεργητικά στην αναπαραγωγή της κυρίαρχης ιδεολογίας, με την έννοια ότι το κοινό τελικά υιοθετεί ή τείνει να υιοθετήσει ως δική του την εκδοχή της πραγματικότητας, το σύστημα αξιών και τα κανονιστικά πρότυπα που προτείνονται από τα ΜΜΕ. Στη δεύτερη κατηγορία, ακόμα και όταν αναγνωρίζεται η «πρόθεση» των ΜΜΕ να «εστιάσουν» την πολυσημία σε μια προτιμητέα μονοδιάστατη σημασία που υπηρετεί την κυρίαρχη ιδεολογία μέσω των προτεινόμενων ορισμών της πραγματικότητας, υποστηρίζεται ότι το κοινό των ΜΜΕ αποτελείται από διαφοροποιημένες κοινωνικές κατηγορίες οι οποίες έχουν, δυνάμει, τη δυνατότητα διαπραγμάτευσης ή αντίστασης στην κυρίαρχη ιδεολογία με την ανατροπή των κυρίαρχων νοημάτων ή της «παρεκκλίνουσας» πρόσληψης του περιεχομένου των ΜΜΕ ανάλογα με τις κοινωνικές ταυτότητες, τις πολιτικές ή τις τοπικές κουλτούρες κ.λ.π. (Ασλανίδου, 2000)

Όπως τονίζει ο Bennett, «το να λέμε ότι τα ΜΜΕ προτείνουν συγκεκριμένους ορισμούς της πραγματικότητας είναι ένα πράγμα, αλλά το να λέμε ότι έχουν επίσης συγκεκριμένη επίδραση σ' όλο το κοινό και ότι το νόημα γίνεται αντιληπτό με έναν και μοναδικό τρόπο είναι κάτι τελείως διαφορετικό».(Ασλανίδου, 2000)

Τα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας, κατά γενική παραδοχή, συνιστούν θεσμούς που διαμεσολαβούν μεταξύ της προσωπικής εμπειρίας, της αντίληψης που έχουμε για τον κόσμο γύρω μας και της πραγματικότητας. Κατέχουν δηλαδή μια θέση μεταξύ των ατόμων και των γεγονότων της κοινωνικής πραγματικότητας. Αυτός ο διαμεσολαβητικός ρόλος των ΜΜΕ γίνεται διαφορετικά αντιληπτός ως προς το είδος και το βαθμό αλλά και ως προς τη ίδια την έννοια της διαμεσολάβησης.

Οι διάφορες απόψεις κλιμακώνονται από την αντίληψη ότι τα ΜΜΕ συνιστούν έναν «καθρέφτη» που αντανάκλα ή διαστρεβλώνει σκόπιμα τα γεγονότα σε πλήρη αντιστοιχία με την πραγματικότητα μέχρι την αντίληψη ότι η πραγματικότητα συνιστά μια μορφή αφήγησης μεταξύ «παραγωγών» και «καταναλωτών» της μαζικής επικοινωνίας και συνεπώς, ο λόγος των ΜΜΕ συνιστά σημασιοδοτική πρακτική χωρίς καμία άλλη αντιστοιχία προς κάποια αυθεντική, αντικειμενική «ουσία» ή

κατάσταση πραγμάτων.(Φίσκ, 2000)

Η φιλελεύθερη πλουραλιστική θεωρία για τα ΜΜΕ, με την υπόθεση που διατυπώνει σχετικά με τον κατακερματισμό και την κατανομή της εξουσίας και του ελέγχου στην κοινωνία μεταξύ ομάδων ανταγωνιστικών συμφερόντων και την παραγωγή της κοινωνικής συναίνεσης, θεωρεί ως κύριο χαρακτηριστικό των ΜΜΕ τη δυνατότητα ύπαρξης πληθώρας πηγών και ποικιλίας απόψεων ,την ελεύθερη και ανοιχτή κυκλοφορία των ιδεών ,την ελεύθερη και αντικειμενική ενημέρωση του κοινού και την ποικιλομορφία μηνυμάτων τα οποία διανέμονται ανάλογα με την ελεύθερη επιλογή των πομπών και των δεκτών. Το πλουραλιστικό μοντέλο αποτελεί ,κατά συνέπεια, ένα μοντέλο αμφίδρομης επικοινωνίας όπου το κοινό επιβάλλει τις απόψεις του, επηρεάζει και κατευθύνει καθοριστικά την παραγωγή των μηνυμάτων.(Παπαθανασίου,1997)

Σ' αυτό το θεωρητικό πλαίσιο, τα ΜΜΕ αφενός αντανakλούν πιστά τις διαφοροποιήσεις, απόψεις και ιδέες των διάφορων ομάδων ή συνασπισμών ομάδων και αφετέρου, κατά κύριο λόγο, εκφράζουν την κοινωνική συναίνεση αναφορικά με τις αξίες και τους κανόνες που θεωρείται ότι έχουν επικρατήσει στις σύγχρονες δημοκρατικές χώρες χωρίς τους οποίους θα ήταν αδύνατη η επικοινωνία και η κοινωνική συνύπαρξη των ατόμων. Στη βάση αυτής της παραδοχής, θεωρείται ότι βασικός στόχος των ΜΜΕ είναι να ενισχύουν την κοινωνική και πολιτισμική ενότητα και αλληλεγγύη και να προάγουν την ενσωμάτωση και προσαρμογή στους κανόνες και τις αξίες των σύγχρονων κοινωνικών σχηματισμών.

Με βάση λοιπόν τις διαφορετικές εκδοχές της φιλελεύθερης πλουραλιστικής θεώρησης, τα ΜΜΕ είτε συνιστούν την «τέταρτη εξουσία»,με βασικό στόχο τον έλεγχο και την πίεση της κρατικής/ πολιτικής εξουσίας και το στιγματισμό των «δυσλειτουργιών» του συστήματος προς όφελος του «γενικού συμφέροντος»,είτε θεμελιώνονται σ' ένα «ουδέτερο πρότυπο καταγραφής της πραγματικότητας». Ο τελικός στόχος είναι πάντα η ελεύθερη ενημέρωση, η διαφώτιση, η διαπαιδαγώγηση και η ψυχαγωγία των διάφορων κατηγοριών κοινού. Συνεπώς, τα ΜΜΕ συνιστούν θεσμούς που έχουν τη δυνατότητα να «αντανakλούν» ή να «καθρεφτίζουν» την κοινωνική πραγματικότητα και να μας φέρουν σε απευθείας επαφή με τον κόσμο που μας περιβάλλει μέσω της αδιάκοπης ροής πληροφοριών σχετικά με τα γεγονότα για τα οποία δεν μπορούμε αντικειμενικά να έχουμε δική μας αντίληψη. (Παπαθανασίου, 1997)

Αντίθετα, στην αρνητική εκδοχή τους, τα ΜΜΕ πιθανόν μας αποκόπτουν από την πραγματικότητα, εξασφαλίζοντας μας μια λανθασμένη θέαση του κόσμου είτε μέσω της αποφυγής της είτε μέσω της συνειδητής, σκόπιμης διαστρέβλωσης και απόκρυψης της πραγματικότητας και λειτουργούν ως «προπέτασμα» ή «φράγμα»

που συγκαλύπτει την αλήθεια στην υπηρεσία προπαγανδιστικών σκοπών αλλά και της αντίληψης για την ιδεολογία ως «παραμόρφωση» της πραγματικότητας.

Οπωσδήποτε, αυτές οι θεωρητικές προβληματικές δεν αποτελούν μια ενότητα, αλλά μάλλον ένα φάσμα αναπτυσσόμενων εναλλακτικών προσεγγίσεων στη μελέτη της μαζικής επικοινωνίας. Εντούτοις, παρά τις ουσιαστικές τους διαφορές, έρχονται σε σαφή ρήξη με το «παραδοσιακό» θεωρητικό πεδίο ανάλυσης των ΜΜΕ και επιχειρούν να αναλύσουν το φαινόμενο της παραγωγής νοήματος και τον ιδεολογικό πόλο των ΜΜΕ από μια τελείως διαφορετική σκοπιά. Η ρήξη αυτή παρουσιάζει τέσσερις αδιαχώριστες θεωρητικές πτυχές: πρώτον, ως προς τη θεωρία για την κοινωνική οργάνωση και ιεραρχία και τον κοινωνικό ρόλο των ΜΜΕ δεύτερον, ως προς τη διαδικασία παραγωγής της κοινωνικής συναίνεσης τρίτον ως προς την έννοια και τη φύση της ιδεολογίας και, τέταρτον, ως προς τη σημασιοδοτική πρακτική της γλώσσας. Όλες αυτές οι πλευρές είναι άμεσα συνυφασμένες με τη διαδικασία της κοινωνικής κατασκευής της πραγματικότητας στα ΜΜΕ. (Παπαθανασίου, 1997)

Τέλος, οι κριτικές προσεγγίσεις, παρά τις σημαντικές θεωρητικές αντιθέσεις και τις διαφορετικές μεθόδους που υιοθετούν, αμφισβητούν ένα άλλο σημαντικό σημείο των φιλελεύθερων πλουραλιστικών θεωριών, αλλά και εκδοχών της μαρξιστικής προσέγγισης, το οποίο αφορά την αντίληψη για το περιεχόμενο των ΜΜΕ που του αναλύουν ως είδος γλωσσολογικής κατασκευής η οποία δεν επηρεάζει το νόημα του μηνύματος, ούτε επιδρά στην ιδεολογική του δόμηση, αλλά αντανακλά απλώς στις προθέσεις των παραγωγών των μηνυμάτων με έναν απλό και διάφανο τρόπο. Αμφισβητείται, δηλαδή, η άποψη ότι τα «μηνύματα» των ΜΜΕ είναι «διαφανείς» φορείς νοήματος και αντίθετα τονίζεται ότι συνιστούν ειδική σημαίνουσα πρακτική η οποία υπάγεται στο ιδεολογικό πεδίο. Με βάση αυτή την προσέγγιση, οι καθημερινές τεχνικές της παραγωγής των ειδήσεων περιγράφονται ως μια ιδιαίτερη, σημειωτικά οργανωμένη διαδικασία κατασκευής της πραγματικότητας, ενώ ο λόγος των ΜΜΕ, ως προϊόν μιας πολύπλοκης τεχνικής, γλωσσικής και ιδεολογικής διαδικασίας, ανάγεται στο επίπεδο της δομής του. (Παπαθανασίου, 1997)

Η δυνητική πολυσημία και ο πολυμορφισμός των σημειωτικών συστημάτων συνεπάγεται ότι η πραγματικότητα δεν συγκροτείται απλώς ως ένα δεδομένο σύνολο γεγονότων: είναι το αποτέλεσμα ενός συγκεκριμένου τρόπου σύνθεσης-ανασύνθεσης των στοιχείων της πραγματικότητας. Τα φαινόμενα, οι κοινωνικές σχέσεις, τα πράγματα και τα γεγονότα δεν εμπεριέχουν ή δεν προτείνουν το δικό τους ολοκληρωμένο απλό και έμφυτο νόημα που απλώς μεταφέρεται από τη γλώσσα. Κατά συνέπεια, το νόημα που δίνουν οι άνθρωποι στην πραγματικότητα, που τους περιβάλλει και βιώνουν, αποτελεί μια κοινωνική παραγωγή, μια πρακτική, την κοινωνική κατασκευή της πραγματικότητας. Αυτό συνεπάγεται ότι η διαδικασία της

σημασιοδότησης, δηλαδή ο τρόπος που δίνουμε νόημα στα γεγονότα, δεν είναι ουδέτερος: αποτελεί ενεργητική διαδικασία και υλική δύναμη που προσδιορίζει και διαμορφώνει τα ίδια τα γεγονότα που σημασιοδοτεί και κατά συνέπεια εντάσσεται με άμεσο τρόπο στο χώρο της ιδεολογίας. Το ιδεολογικό προϊόν διαθλά τη φυσική ή κοινωνική πραγματικότητα, δηλαδή την αναπλάθει και την ενεργοποιεί.

Ο Thompson, συνοψίζοντας τα συμπεράσματα των μελετών πάνω στις διαδικασίες της πρόσληψης της πραγματικότητας, τονίζει έξι σημεία:

α) Η πρόσληψη είναι μια καθημερινή πρακτική δραστηριότητα, ένα είδος πρακτικής με την οποία τα άτομα ελέγχουν και επεξεργάζονται τα συμβολικά υλικά που προσλαμβάνουν, χρησιμοποιώντας τα υλικά αυτά για δικούς τους σκοπούς.

β) Η πρόσληψη είναι μια καταστασιακή δραστηριότητα: τα προϊόντα των ΜΜΕ προσλαμβάνονται από άτομα που βρίσκονται πάντοτε σε συγκεκριμένο κοινωνικό-ιστορικό πλαίσιο. Αυτό το πλαίσιο χαρακτηρίζεται γενικά από τις σχετικά σταθερές σχέσεις εξουσίας και από τη διαφοροποιημένη πρόσβαση στους συσσωρευμένους πόρους ποικίλων κατηγοριών.

γ) Η πρόσληψη των προϊόντων των ΜΜΕ αποτελεί δραστηριότητα ρουτίνας, με την έννοια ότι είναι αναπόσπαστο κομμάτι των κανονικοτήτων που αποτελούν την καθημερινότητα, έχοντας τη δυνατότητα να ασκήσει καθοριστική επίδραση στην καθημερινή ρουτίνα των ατόμων.

δ) Η πρόσληψη των προϊόντων συνιστά επίτευξη ικανοτήτων. Εξαρτάται από μια σειρά αποκτημένων ανόμοιων ικανοτήτων και δεξιοτήτων τις οποίες τα άτομα ενεργοποιούν κατά τη διάρκεια πρόσληψης.

ε) Η πρόσληψη των προϊόντων των ΜΜΕ είναι ουσιαστικά μια ερμηνευτική διαδικασία, μέσω της οποίας τα άτομα νοηματοδοτούν τα συμβολικά προϊόντα. Η ερμηνεία είναι μια ενεργητική, δημιουργική διαδικασία κατά την οποία ο ερμηνευτής κομίζει ένα σύνολο είτε προσωπικών και μοναδικών, είτε ευρύτερου κοινωνικού και ιστορικού χαρακτήρα παραδοχών και προσδοκιών στη συνάντησή του με το μήνυμα.

στ) Κατά την ερμηνεία των συμβολικών μορφών, τα άτομα οικειοποιούνται τα μηνύματα, δηλαδή τα χρησιμοποιούν ως όχημα στοχασμού και αναστοχασμού, ως βάση για σκεφτούν τον εαυτό τους και τους άλλους. Κοντολογίς, μέσα από τη διαδικασία πρόσληψης και οικειοποίησης, τα άτομα εμπλέκονται στη διαδικασία της αυτό-διαμόρφωσης και της αυτό-αντίληψης.

Από τα έξι αυτά στοιχεία το ζήτημα της ερμηνευτικής διαδικασίας και της οικειοποίησης των μηνυμάτων ως μέσου κατανόησης της κοινωνικής πραγματικότητας και ως οχήματος αυτό-διαμόρφωσης και αυτό-αντίληψης έχει απασχολήσει τις περισσότερες αναλύσεις που εντάσσονται στο πλαίσιο της ριζοσπαστικής προσέγγισης της πρόσληψης. (Ασλανίδου, 2000)

Στην πιο «αισιόδοξη» εκδοχή αυτής της θεώρησης, οι διάφορες κατηγορίες κοινού δεν θεωρούνται απλώς ενεργητικοί, δραστήριοι παραγωγοί νοήματος, ούτε αποκωδικοποιούν απλώς τα κείμενα σε σχέση με τα κοινωνικά και πολιτισμικά συμφραζόμενα και με τον τρόπο με τον οποίο τα άτομα βιώνουν αυτές τις συνθήκες. Επιπλέον, τονίζεται emphaticά η ικανότητα των κοινωνικών κατηγοριών κοινού να διαπραγματεύονται τα δικά τους νοήματα, να προτείνουν τη δική τους εκδοχή για την πραγματικότητα, αλλά κυρίως να αντιστέκονται στην κυρίαρχη ιδεολογία αποκομίζοντας απόλαυση από αυτή τη διαδικασία. Κατά την άποψη, λοιπόν, των μελετητών που εντάσσονται σε αυτό το πεδίο, η δημιουργία-κατασκευή των νοημάτων από τους αναγνώστες των λαϊκών κειμένων είναι βασικά προσοδευτική. (Ασλανίδου, 2000)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9^ο

Η διαντίδραση της θεαματικοποίησης της βίας

Διαντίδραση της θεαματικοποίησης της βίας ονομάζεται, κάθε κατάσταση όπου η δράση ή η ενέργεια ενός ή περισσότερων ατόμων είναι αποτέλεσμα της ενέργειας ή δράσης ενός ή περισσότερων άλλων ατόμων (Τσαούσης 1985). Με άλλα λόγια, η δράση ή ενέργεια του ενός λειτουργεί ως ερέθισμα ή κίνητρο για τη δράση ή ενέργεια του άλλου. Αυτές οι ενέργειες και δράσεις που λαμβάνουν χώρα εντός και γύρω από έναν αγωνιστικό χώρο είναι από τη φύση τους ανταγωνιστικές, βίαιες και επιθετικές και αποτελούν ένα περιζήτητο θέαμα που παράγεται από το κατ' εξοχήν Μέσο Μαζικής Επικοινωνίας της σύγχρονης κοινωνίας, το ποδόσφαιρο. (Χλιαουτάκης, 1996)

9.1 Η κερκίδα ως θεαματικοποιημένη βία

Φαίνεται πως η κύρια ενασχόληση των ατόμων που συναθροίζονται στις κερκίδες και ιδιαίτερα των οργανωμένων οπαδών είναι η παραγωγή ενός θεάματος παραλλήλου προς το αθλητικό θέαμα του αγωνιστικού χώρου. Ενός θεάματος με κατεξοχήν χαρακτηριστικό την βία, το οποίο πολλές φορές παρουσιάζεται αυτόνομο και ανταγωνιστικό του αθλητικού με απώτερο σκοπό την ικανοποίηση των ίδιων των παραγωγών του, την ανάδειξή τους και την αναγνώρισή τους. Θέλουν, δηλαδή, οι θεατές να έχουν την ψευδαίσθηση ότι είναι χρήσιμοι σε κάτι, ότι αναλαμβάνουν δικές τους πρωτοβουλίες. Έτσι μετέχουν αυτοί οι "μικροί άνθρωποι", σύμφωνα με την έκφραση του W. Reich μέσα από ένα κοινό ένστικτο σε ανδραγαθήματα που υπό διαφορετικές συνθήκες δεν θα μπορούσαν να κάνουν. Τα ηλεκτρονικά και έντυπα μέσα επικοινωνίας ασχολούνται με την παρουσίαση του θεάματος στο μέτρο που περικλείουν αρκετή βία και που γίνονται επίσης ένα μέσο άμεσης και μαζικής επικοινωνίας. Οι πρωταγωνιστές αυτής της παράστασης βρίσκουν αντικείμενο συζήτησης και ενασχόλησης έως την επόμενη παράσταση. (Χλιαουτάκης, 1996)

Με άλλα λόγια, το αθλητικό θέαμα σκηνοθετεί ένα άλλο θέαμα, αυτό των θεατών, λόγω ακριβώς της ικανότητάς του να έλκει και να συγχωνεύει τα πλήθη συγκεντρώνοντάς τα σε μια λαϊκή σκηνή, γιορτή των ανδραγαθημάτων, όπου έχει προσκληθεί όλος ο πληθυσμός. Το κοινό της κερκίδας επικοινωνεί άμεσα ή φαντασιακά με τους ηθοποιούς του που είναι είτε οι αθλητές είτε οι άλλοι φίλαθλοι (δικοί του ή αντίπαλοι). Γίνεται έτσι μία μαζική επίδειξη με μαζικά "εφέ" για ένα μαζικό κοινό. Δεν είναι υπερβολικό να υποστηριχθεί ότι η μαζική αυτή επίδειξη γίνεται ένα

"στάδιο καθρεπτισμού", σύμφωνα με την έκφραση του Lacan, όπου οι θεατές καμαρώνουν και καμαρώνονται, λειτουργεί δηλαδή αυτή, ως ένα ρυθμιστικό στοιχείο για την ίδια την εικόνα του εαυτού τους. (Χλιαουτάκης, 1996)

Παράλληλα, στο επίπεδο της μαζικής επικοινωνίας, στην κερκίδα τείνουν όλοι να ανάγονται από κοινωνικά άτομα σε θεατές, οπαδούς, φανατικούς, χουλιγκάνους, συνοπτικά σε ένα όλο και λιγότερο διαφοροποιημένο κοινό, σε ένα όλο και περισσότερο ομογενοποιημένο κοινό. Το αθλητικό θέαμα επιχειρεί έτσι να παράγει ένα άλλο θέαμα που στηρίζεται σε ένα είδος μαζικής ομοφωνίας της κερκίδας στο μέτρο που απευθύνεται σε όλους γενικά και στον καθένα χωριστά ζητώντας τους να δράσουν. Η μαζική αυτή ομοφωνία παρατηρείται σε διαφορετικά επίπεδα. Πρώτο, στο επίπεδο της μαζικής κινητοποίησης προς το γήπεδο και από το γήπεδο. Δεύτερο, στο επίπεδο της μαζικής συνάθροισης γύρω από το στάδιο ή μέσα, στην κερκίδα. Αμφότερα τα επίπεδα καθώς και το άθλημα που τα παράγει περικλείουν επιθετική και βίαιη συμπεριφορά των συμμετεχόντων που εκφράζεται με θεαματικό τρόπο. (Χλιαουτάκης, 1996)

Εύκολα μπορεί να παρατηρήσει κανείς την επικοινωνία που εγκαθιδρύεται ανάμεσα στους ηθοποιούς/ποδοσφαιριστές και στους θεατές/ηθοποιούς, η οποία δημιουργεί μια έκδηλη αλληλοϋποστήριξη. Αμφότεροι συμμετέχουν στον συναγωνισμό, αισθάνονται τις ίδιες συγκινήσεις, βιώνουν τις ίδιες χαρές και λύπες, αναπαράγοντας ο καθένας με τις κινήσεις του το δικό του θέαμα και ανταλλάσσοντάς το με τον άλλο. Ένας καλός ερευνητής θα παρατηρήσει, κατά την διάρκεια μιας τέτοιας επικοινωνίας, όλη την γκάμα των συναισθημάτων, από την ευλαβική κατάνυξη της απαγγελίας των ύμνων και των συνθημάτων της ομάδας, έως την φρενίτιδα που προκαλεί η ανατροπή της πορείας μιας επίδοσης, περνώντας από την εκνευριστική αναμονή της περαιτέρω έκβασης του αγώνα. Το ποδόσφαιρο ως θέαμα γίνεται, έτσι, το σύγχρονο λαϊκό δράμα, επιτρέπει στα απωθημένα πάθη και ένστικτα να απελευθερωθούν δίχως ενοχές, με άλλα λόγια παίζει ένα ρόλο "κάθαρσεως" όπως κάθε δραματική αναπαράσταση γενικά, αλλά αυτό με πολύ μεγαλύτερη ένταση. Οι πλευρές αυτής της θεαματικοποίησης της βίας έχουν σχολιαστεί από αρκετούς κοινωνιολόγους, φιλοσόφους και άλλους θεωρητικούς. Όλες αυτές οι ενασχολήσεις γύρω από το αθλητικό θέαμα (βίαιο από τη φύση του) με σκοπό την παραγωγή ενός άλλου θεάματος, αυτού της βίας των θεατών μέσα και έξω από την κερκίδα, έχει χαρακτηριστεί από τον Adorno (1955) ως βιομηχανική παραγωγή "ψευδο-δραστηριοτήτων" η οποία, σε τελική ανάλυση, καναλιζάρει ενέργειες που θα μπορούσαν να αποβούν επικίνδυνες. Οι ενέργειες αυτές μετουσιώνονται σε άλλες παράλογες αλλά ουσιαστικά ανώδυνες που εμφανίζονται με τον μανδύα του σοβαρού και σπουδαίου. Η θέση αυτή αναπτύχθηκε από σειρά θεωρητικών (F.

Hammer 1973, Boehme, Gadow, Guldenpfenning, Jensen & Pfister 1972) οι οποίοι συμφωνούν ότι η αλλοτριωμένη εργασία με τις ματαιώσεις της γεννά τις στερήσεις και αυτές με τη σειρά τους παράγουν την επιθετικότητα, την βία. Οι ενασχολήσεις γύρω από το αθλητικό θέαμα αποτελούν, λοιπόν, το αντιστάθμισμα στις ανεκπλήρωτες ανθρώπινες ανάγκες του πολιτισμού της κοινωνίας, που δεν μπορούν να τύχουν άλλης ικανοποίησης από πλευράς κοινωνικών δραστηριοτήτων. Επιπροσθέτως, η εμπλοκή σε αυτές τις ενασχολήσεις επιτρέπει στο άτομο να βγει από την ανωνυμία της καθημερινότητας και να γίνει πρωταγωνιστής των επεισοδίων της κερκίδας που όλοι (και αυτός ο ίδιος) θα τον διαβάσουν και θα τον συζητήσουν επιδοκιμάζοντάς τον ή επικρίνοντάς τον. (Χλιαουτάκης, 1996)

Ο M. Duverger (1964) θεωρεί ως ισχυρή δύναμη κρετινοποίησης την εμπλοκή σε τέτοιες θεαματικές ενέργειες βίας, κατά τις οποίες οι συμμετέχοντες βυθίζονται με ποικίλα μέσα σε μια ατμόσφαιρα εξωπραγματική, τεχνητή, φαντασμαγορική και παιδαριώδη. Συνεπικουρούντος του τύπου και της τηλεόρασης, η βία ως θέαμα, οι προπαρασκευαστικές της ενέργειες και τα ποικίλα αθλητικά θέματα συνθέτουν ένα κόσμο ανώφελο, ανώδυνο και ανούσιο. Μέσα σ'αυτό τον κόσμο, όπως σημειώνει ο Bouet (1968), οι αθλητικές περιπέτειες, η ανάδειξη ενός πρωταθλητή, τα προγνωστικά πριν τους αγώνες, οι συζητήσεις για τους "βαζελο-γαύρους" και "πώς να τους την κάνουμε" ή "πού και πότε να τους την πέσουμε", όλα αυτά, προσφέρουν στους συμμετέχοντες ενασχολήσεις και συζητήσεις εύκολες και ανεξάντλητες, μια ιστορία που έχουν την εντύπωση ότι κατανοούν και ότι οι ίδιοι την διαπλάθουν. Η θέληση τους για προβολή άλλων αξιών και για άρθρωση ενός διαφορετικού από τον κυρίαρχο λόγο περιορίζεται στα παραπάνω πλαίσια. (Χλιαουτάκης, 1996)

ΜΕΡΟΣ Β. : ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ

1) ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

Βασικός σκοπός αυτής της έρευνας, είναι να μελετηθεί, η σχέση της βίας ως θέαμα (έτσι όπως αυτή προβάλλεται από τα Μ.Μ.Ε και επιδοκιμάζεται, γίνεται αποδεκτή από τους φιλάθλους) με την υιοθέτηση της βίαιης συμπεριφοράς από τους φιλάθλους. Επιπροσθέτως θα μελετηθεί η σχέση της συμμετοχής σε αθλητικούς συνδέσμους με την υιοθέτηση της βίαιης συμπεριφοράς, λαμβάνοντας υπόψη το κοινωνιολογικό προφίλ των συμμετεχόντων.

2) ΥΛΙΚΟ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΣ

2.1 Πιλοτική έρευνα

Αρχικά πραγματοποιήθηκε μια πιλοτική μελέτη, στον αγώνα μεταξύ των ομάδων του ΟΦΗ και της ΚΑΛΛΙΘΕΑΣ στις 27/02/2005, όπου το ερωτηματολόγιο διανεμήθηκε σε 20 φιλάθλους και 20 οπαδούς με σκοπό να μελετηθεί ο τρόπος κατανόησης και ανταπόκρισής τους σε αυτό. Δηλαδή αν είναι κατανοητό το λεξιλόγιο, αν αντιδρούν ή ενοχλούνται από ορισμένες ερωτήσεις, και αν είναι κατανοητός ο σκοπός της μελέτης από τους ερωτώμενους. Η δομή και το περιεχόμενο του ερωτηματολογίου δεν διαφοροποιήθηκε με αποτέλεσμα να παραμείνει το ίδιο ως τελικό.

2.2 Δειγματοληψία

Μελετήθηκαν 200 άτομα όλοι άρρενες, κάτοικοι της πόλης του Ηρακλείου ηλικίας 15 έως 35 ετών. Τα 100 άτομα, ήταν οργανωμένοι σε συνδέσμους οπαδοί του ΟΦΗ. Οι σύνδεσμοι στους οποίους απευθυνθήκαμε ήταν οι εξής:

- 1) SNAKES 4
- 2) BLACK WARRIORS 4
- 3) ΚΡΗΤΕΣ 4
- 4) ΟΦΗ Τ.Ε.Ι FAN CLUB

Τα υπόλοιπα 100 άτομα ήταν απλοί φίλαθλοι του ποδοσφαίρου που παρακολουθούσαν αγώνες της ομάδας του ΟΦΗ στο γήπεδο, Θ. Βαρδινογιάννης.

Το δείγμα της έρευνας επιλέχθηκε με την τεχνική της χιονοστιβάδας (οι αρχικοί ερωτηθέντες μας οδηγούσαν στους επόμενους κ.λ.π.). Οι ερευνητές

επέλεξαν για τη συμπλήρωση των ερωτηματολογίων την θύρα 4 των οργανωμένων οπαδών και τις κερκίδες 2, 3, 7, 8 του γηπέδου. Ο λόγος για τον οποίο το δείγμα επιλέχτηκε να αποτελείται από οργανωμένους και μη οργανωμένους φιλάθλους ήταν η όσο το δυνατόν μεγαλύτερη αντιπροσωπευτικότητα του δείγματος ως προς το κοινωνιολογικό προφίλ των ερωτηθέντων και η αξιοπιστία των αποτελεσμάτων της έρευνας.

2.3 Διαδικασία συμπλήρωσης ερωτηματολογίων

Οι επισκέψεις στους χώρους των ερωτώμενων γίνονταν κατόπιν συνεννόησης με τους φιλάθλους ως επί το πλείστον τις απογευματινές ώρες, πριν τους αγώνες στο γήπεδο τις Κυριακές, τις ώρες δηλαδή που τα άτομα συγκεντρώνονταν στους συνδέσμους και στις κερκίδες του γηπέδου.

Το ερωτηματολόγιο δόθηκε στους ερωτώμενους αρχικά με την παράκληση να το επεξεργαστούν καθώς και με την προϋπόθεση πως είναι ανώνυμο και εμπιστευτικό και πως ποτέ και σε καμία περίπτωση δεν θα συνδεθεί το πρόσωπο που απαντά με το ερωτηματολόγιο του. Δίνονταν οδηγίες στον ερωτώμενο για τον τρόπο που όφειλε να το συμπληρώσει και του εξηγούνταν ότι η συμπλήρωση θα γίνει υπό την παρακολούθηση του ερευνητή, ο οποίος θα παρεμβαίνει και θα δίνει οδηγίες κάθε φορά που θα εκφράζεται κάποια απορία. Η μέση διάρκεια συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου ήταν 10 με 15 λεπτά περίπου.

Το γεγονός ότι οι ερευνητές αφενός ήταν κοντά στην ηλικία με τους ερωτηθέντες και αφετέρου τους εξηγούσαν ότι πρόκειται για μια απλή μελέτη στα πλαίσια της εκπαιδευτικής τους διαδικασίας διευκόλυνε περισσότερο την προσέγγιση τους. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα να δημιουργηθεί ένα κλίμα εμπιστοσύνης μεταξύ ερευνητών και ερωτώμενων έτσι ώστε οι τελευταίοι να απαντήσουν χωρίς ενδοιασμούς σε όλες τις ερωτήσεις.

Καταγράφηκαν περίπου 20 άτομα που αρνήθηκαν να απαντήσουν για διάφορους λόγους (π.χ βρήκαν το ερωτηματολόγιο βαρετό ή κουραστικό ή θεωρούσαν πως οι ερευνητές ήταν υποκινούμενοι από παράγοντες της ομάδας.) Επιπροσθέτως αξίζει να αναφερθεί ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων δεν συμπλήρωνε το εισόδημα (δικό του και των γονέων του) θεωρώντας ότι δεν είναι απαραίτητο.

Η διαδικασία συμπλήρωσης των ερωτηματολογίων διεξήχθη πριν από την έναρξη των αγώνων των παρακάτω αγωνιστικών ημερών του πρωταθλήματος της Α' Εθνικής κατηγορίας ποδοσφαίρου:

- ΟΦΗ – ΚΑΛΛΙΘΕΑ 5/03/2005
- ΟΦΗ – ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΣ 20/3/2005
- ΟΦΗ – ΧΑΛΚΗΔΟΝΑ 10/04/2005
- ΟΦΗ – ΑΕΚ 24/04/2005
- ΟΦΗ – SKODA ΞΑΝΘΗ 08/05/2005 και
- ΟΦΗ – ΠΑΝΑΘΗΝΑΪΚΟΣ 25/05/2005

2.4 Το ερωτηματολόγιο

Προκειμένου να διερευνηθεί εμπειρικά το θεωρητικό πλαίσιο για την Θεαματικοποίηση της βίας το ερωτηματολόγιο περιελάμβανε 4 ενότητες.

Μια σειρά εισαγωγικών ερωτήσεων (πρώτη ενότητα) μελετούσαν τα κοινωνικό-δημογραφικά χαρακτηριστικά των ερωτηθέντων (το κοινωνιολογικό τους προφίλ) όπως:

- την ηλικία,
- το μορφωτικό επίπεδο,
- την απασχόληση,
- το εισόδημα (τόσο εκείνων όσο και των γονιών τους) και
- το βαθμό αστικοποίησης

με σκοπό να εξετασθεί η σχέση της κοινωνικής τους κατάστασης με τη βίαια συμπεριφορά τους.

Μετά τα κοινωνικό-δημογραφικά χαρακτηριστικά, ακολουθούσε η δεύτερη ενότητα ερωτήσεων που μελετούσε το βαθμό “*μύησης-συμμετοχής*” στις δραστηριότητες που αφορούν την ομάδα εντός και εκτός γηπέδου. Ο βαθμός αυτός αξιολογήθηκε με τις 15 ερωτήσεις της κλίμακας της *μύησης-συμμετοχής* που αφορούσαν στη συχνότητα:

- συμμετοχής στους εντός και εκτός έδρας αγώνες,

- ανάγνωσης εφημερίδων και παρακολούθησης αθλητικών τηλεοπτικών και ραδιοφωνικών εκπομπών της ομάδας,
- συμμετοχής στις εκδηλώσεις της ομάδας και των συνδέσμων της ομάδας (κοπή πίττας, στέκια ομάδας , δημιουργία πανό, έμπνευση συνθημάτων κτλ),
- αγοράς αξεσουάρ με τα διακριτικά της ομάδας.

Η τρίτη ενότητα αφορούσε στο βαθμό *“επιδοκimasίας και αποδοχής”* θεαματικών εκδηλώσεων των κάθε είδους φιλάθλων που παράγουν βίαιο θέαμα και απασχολούν ενεργά το φίλαθλο, πριν, στη διάρκεια και μετά από ένα παιχνίδι. Οι 14 ερωτήσεις της κλίμακας της θεαματικοποίησης της βίας αναφέρονταν:

- στην επιδοκimasία και στην αποδοχή προκλήσεων από και προς πάσα κατεύθυνση εντός και εκτός γηπέδου,
- στην αποδοχή και επιδοκimasία των ιαχών και των συνθημάτων,
- στην αποδοχή και παρακολούθηση της προβολής από τα ΜΜΕ των όποιων θεαματικών εκδηλώσεων από πλευράς φιλάθλων και οπαδών και τέλος
- στη ναρκισσιστική συζήτηση αυτών των εκδηλώσεων(αν ικανοποιούνται ή αν νοιώθουν υπερηφάνεια όταν συζητούν για τα επεισόδια κλπ).

Η τέταρτη ενότητα μελετούσε την *“βίαιη συμπεριφορά”*. Οι 19 ερωτήσεις της κλίμακας της *βίαιης συμπεριφοράς* εξέταζαν τη συμμετοχή των ερωτώμενων:

- σε ενέργειες που θα μπορούσαν να χαρακτηρισθούν κοινωνικά αποδεκτές στο πλαίσιο των αθλητικών συναντήσεων, όπως π.χ. ύβρεις, προσβολές και απρεπείς χειρονομίες,
- σε ενέργειες παραβατικές όπως η σύγκρουση με άλλους και η ρίψη επικίνδυνων αντικειμένων στον αγωνιστικό χώρο και τέλος
- σε παράνομες ενέργειες όπως επιθέσεις και καταστροφές, που καταλήγουν σε συλλήψεις και καταδίκες.

Και οι τρεις κλίμακες (*μύησης–συμμετοχής, θεαματικοποίησης της βίας, βίαιης συμπεριφοράς*) περιείχαν ορισμένες ερωτήσεις από το ερωτηματολόγιο της έρευνας του κ.Χλιαουτάκη (1996) και μετρήθηκαν με τέσσερις δείκτες απαντήσεων: *«ποτέ»*, *«μερικές φορές»*, *«συχνά»* και τέλος *«πολλές φορές»*, όπου αντιστοιχούσαν στους παρακάτω αριθμούς 0, 1, 2, 3 σύμφωνα με την κλίμακα *likert*.

2.5 Στατιστική ανάλυση

Τα δεδομένα αναλύθηκαν με το στατιστικό πρόγραμμα SPSS, εφαρμόζοντας Περιγραφική Ανάλυση και Ανάλυση Κυρίων Συνιστωσών (Principal Component Analysis) με Περιστροφή (Varimax). Ο σκοπός της PCA είναι διπλός: αφ' ενός να συνδυάσει μεταβλητές με ένα κοινό υπόβαθρο σε μια νέα μεταβλητή και αφ' ετέρου να αναδείξει τις λανθάνουσες, περιορίζοντας τον αριθμό των νέων μεταβλητών. Σκοπός της Περιστροφής (Varimax) ήταν η σαφέστερη ερμηνεία του νοήματος των δεδομένων.

Τέλος, προκειμένου να μελετηθεί η ενδεχόμενη σχέση μεταξύ:

- 1) του κοινωνιολογικού προφίλ,
- 2) των διαφορετικών διαστάσεων του βαθμού μύησης-συμμετοχής και
- 3) των διαφορετικών διαστάσεων της θεαματικοποίησης της βίας,

με τις διαφορετικές μορφές της βίαιης συμπεριφοράς του δείγματος, χρησιμοποιήθηκαν 9 υποδείγματα της Πολλαπλής Γραμμικής Παλινδρόμησης (Linear Regression Analysis). Η διαδικασία αυτή θεωρείται μία από τις περισσότερο ισχυρές στατιστικές τεχνικές (Μακράκης, 1997) και σκοπός της είναι η εκτίμηση μιας εξαρτημένης μεταβλητής από μία ή περισσότερες ανεξάρτητες μεταβλητές (Γναρδέλης, 2003). Οι ανεξάρτητες μεταβλητές στην επεξεργασία των δεδομένων ήταν:

- 1) το κοινωνιολογικό προφίλ:
 - ηλικία,
 - εισόδημα και
 - έτη σπουδών (του ερωτώμενου και των γονέων του)

και οι παράγοντες που προέκυψαν από την PCA:

- 2) κλίμακα μύησης-συμμετοχής:
 - *''υποστήριξη της ομάδας''*,
 - *''προσκόλληση-εξάρτηση από την ομάδα''*,
- 3) κλίμακα θεαματικοποίησης της βίας:
 - *''αποδοχή και επιβράβευση θεαματικών ενεργειών στην κερκίδα''*,
 - *''αποδοχή και επιβράβευση προκλητικών ενεργειών στους δρόμους- υπερηφάνεια για τα επεισόδια''*,
 - *''θέαση - παρακολούθηση των επεισοδίων από τα Μ.Μ.Ε.''*.

Οι εξαρτημένες μεταβλητές ήταν οι τρεις διαστάσεις της βίαιης συμπεριφοράς, σύμφωνα πάντα με την PCA:

- κλίμακα βίαιης συμπεριφοράς:
- *''συμμετοχή στις «κοινώς αποδεκτές» ενέργειες στο γήπεδο''*,

- *“συμμετοχή σε βίαιες ενέργειες στο γήπεδο”*,
- *“σύλληψη για βίαιες ενέργειες στο γήπεδο”*.

2.6 Αξιοπιστία μέτρησης των οργάνων

Με το τεστ Cronbach Alpha αξιολογήθηκε ο συντελεστής, χωριστά για κάθε μία κατηγορία που δημιουργήθηκε από την επεξεργασία των τριών κλιμάκων (μύηση - συμμετοχή, θεαματικοποίησης της βίας και βίαιης συμπεριφοράς) μέσω της PCA, με σκοπό να καθοριστεί η ομοιογένεια και η αξιοπιστία των απαντήσεων. Ο έλεγχος αξιοπιστίας, δηλαδή, στηρίχθηκε στη στατιστική συσχέτιση των διαφορετικών σειρών αποτελεσμάτων που προέκυψαν από τις διάφορες ερωτήσεις που κάθε παράγοντας περιελάμβανε. Στηριζόμενοι στις απαντήσεις των 200 ερωτηθέντων, ο συντελεστής alpha βρέθηκε σε επίπεδα πολύ ικανοποιητικά για κάθε κατηγορία:

1)κλίμακα μύησης-συμμετοχής:

α)*υποστήριξη της ομάδας* (0,904),

β)*προσκόλληση-εξάρτηση από την ομάδα* (0,907),

2)κλίμακα θεαματικοποίησης της βίας:

α)*αποδοχή και επιβράβευση θεαματικών ενεργειών στην κερκίδα* (0,926),

β)*αποδοχή και επιβράβευση προκλητικών ενεργειών στους δρόμους-υπερηφάνεια για τα επεισόδια* (0,893),

γ)*θέαση των επεισοδίων από τα Μ.Μ.Ε.* (0,912),

3)κλίμακα βίαιης συμπεριφοράς:

α)*συμμετοχή στις «κοινώς αποδεκτές» ενέργειες στο γήπεδο* (0,882),

β)*συμμετοχή σε βίαιες ενέργειες στο γήπεδο* (0,912),

γ)*σύλληψη για βίαιες ενέργειες στο γήπεδο* (0,858).

Πίνακας 1 Τιμές α με τη μέθοδο cronbach

μύηση–συμμετοχή	α
<i>Υποστήριξη της ομάδας</i>	0,904
<i>Προσκόλληση–εξάρτηση από την ομάδα</i>	0,907
θεαματικοποίηση της βίας	
<i>Αποδοχή και επιβράβευση θεαματικών ενεργειών στην κερκίδα</i>	0,926
<i>Αποδοχή και επιβράβευση προκλητικών ενεργειών στους δρόμους–υπερηφάνεια για τα επεισόδια</i>	0,893
<i>Θέαση – παρακολούθηση των επεισοδίων από τα Μ.Μ.Ε.</i>	0,912
βίαιη συμπεριφορά	
<i>Συμμετοχή στις «κοινώς αποδεκτές» ενέργειες στο γήπεδο</i>	0,882
<i>Συμμετοχή σε βίαιες ενέργειες στο γήπεδο</i>	0,912
<i>Σύλληψη για βίαιες ενέργειες στο γήπεδο</i>	0,858

3 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

Σύμφωνα με την ανάλυση που αναφέρεται παραπάνω, στην εργασία αυτή παρουσιάζονται κάποια αποτελέσματα σχετικά με τις μεταβλητές που συμπεριλαμβάνονται στο ερωτηματολόγιο της έρευνας. Παρακάτω παρατίθενται αναλυτικά τα αποτελέσματα αυτά.

3.1 Προσωπικά χαρακτηριστικά (κοινωνιολογικό προφίλ)

Στην έρευνα συμμετείχαν 200 φίλαθλοι της ομάδας του Ο.Φ.Η. , όλοι άρρενες, με την ηλικία τους να κυμαίνεται από 15 έως 35 ετών, με μέση τιμή τα 23,5 έτη. Τα ποσοστά των συμμετεχόντων που ήταν οργανωμένοι σε σύνδεσμο ήταν ίσα με αυτά των μη οργανωμένων. Αναλυτικότερα τα αποτελέσματα, απεικονίζονται στους πίνακες 2 και 3:

Στον πίνακα 2 αναφέρονται οι συχνότητες και οι ποσοστιαίες τιμές των χαρακτηριστικών της απασχόλησης, της οικογενειακής κατάστασης, του τόπου καταγωγής και της οργάνωσης σε σύνδεσμο των ερωτηθέντων. Αναφέρονται ακόμη, οι μέσες τιμές και οι τυπικές αποκλίσεις των χαρακτηριστικών της ηλικίας και των ετών των σπουδών των συμμετεχόντων. Πιο συγκεκριμένα το 63% των ερωτηθέντων εργάζονταν ενώ το 37% ήταν φοιτητές ή άνεργοι. Η πλειοψηφία των ερωτηθέντων (85%) ήταν άγαμοι ενώ το 63,5% κατάγονταν από αστική περιοχή. Η μέση τιμή των ετών των σπουδών του δείγματος ήταν τα 12,5 έτη.

Πίνακας 2 Συχνότητες (%) των προσωπικών χαρακτηριστικών των συμμετεχόντων

	N	%
Απασχόληση		
1) εργαζόμενοι	126	63
2) Φοιτητές - Άνεργοι	74	37
Οικογενειακή κατάσταση		
1) Έγγαμος	30	15
2) Άγαμος	170	85
Τόπος καταγωγής		
1) Αστική περιοχή	127	63,5
2) Αγροτική περιοχή	73	36,5
Οργάνωση σε σύνδεσμο		
1) Ναι	100	50
2) Όχι	100	50
	M. T	T. A
Ηλικία	23,65	4,65
Έτη σπουδών	12,65	3,35

Στον πίνακα 3 αναφέρονται οι συχνότητες και οι ποσοστιαίες τιμές των χαρακτηριστικών της απασχόλησης των γονέων των ερωτηθέντων, όπως επίσης η μέση τιμή και η τυπική απόκλιση από τα έτη σπουδών των γονέων των συμμετεχόντων. Συγκεκριμένα το 68% των πατέρων και το 50,5% των μητέρων των ερωτηθέντων απασχολούνταν σε μη χειρονακτικές εργασίες (π.χ. δημόσιος ή ιδιωτικώς υπάλληλος, ελεύθερος επαγγελματίας, εκπαιδευτικός κλπ.). Η μέση τιμή για τα έτη σπουδών των πατέρων και των μητέρων ήταν 10,05% και 10,1% αντίστοιχα.

Πίνακας 3 Συχνότητες των προσωπικών χαρακτηριστικών των γονέων των συμμετεχόντων

	N	%
Πατέρα		
Απασχόληση		
1) Χειρονακτική	64	32
2) Μη χειρονακτική	136	68
	M. T	T. A
Έτη σπουδών	10,06	3,75
	N	%
Μητέρα		
Απασχόληση		
1) Χειρονακτική	99	49,5
2) Μη χειρονακτική	101	50,5
	M. T	T. A
Έτη σπουδών	10,13	3,55

3.2 Εκτίμηση των αποτελεσμάτων των κλιμάκων (μύησης-συμμετοχής, θεαματικοποίησης της βίας, βίαιης συμπεριφοράς)

Η ανάλυση κυρίων συνιστωσών [Principal Component Analysis (PCA)] επελέγη να εφαρμοστεί στις 48(συνολικά) μεταβλητές των τριών κλιμάκων των ενοτήτων του ερωτηματολογίου, που μετρούν τη μύηση - συμμετοχή(15 μεταβλητές), τη θεαματικοποίηση της βίας(14 μεταβλητές) και τη βίαιη συμπεριφορά(19 μεταβλητές). Για την PCA λοιπόν χρησιμοποιήθηκαν 3 υποδείγματα, δηλαδή μία κλίμακα ανά υπόδειγμα.

3.2.1 Εκτίμηση των αποτελεσμάτων της κλίμακας της μύησης-συμμετοχής

Αρχικά εφαρμόστηκε στις μεταβλητές της κλίμακας της μύησης-συμμετοχής (πίνακας 4) όπου μέσω της PCA δημιουργήθηκαν 2 παράγοντες στους οποίους συνοψίζονταν οι 15 μεταβλητές(παράγοντες). Οι 2 νέοι αυτοί παράγοντες περιστράφηκαν με τη μέθοδο varimax επειδή υπήρξε αρχικά αδυναμία στην ερμηνεία τους. Η σαφής ερμηνεία και οι ιδιοτιμές (Eigenvalues) των παραγόντων ήταν τα κριτήρια για την κατασκευή αυτού του μοντέλου. Και οι 2 παράγοντες είχαν ιδιοτιμή πάνω από 1,250. Ο πρώτος παράγοντας είχε υψηλή ιδιοτιμή (8,201) και ο δεύτερος παράγοντας χαμηλή (1,288). Ο πρώτος παράγοντας μετρούσε 54,6% στη συνολική διακύμανση (variance) και ο δεύτερος με 8,5% συμπλήρωνε τη συνολική διακύμανση (63,2% για το σύνολο των δεδομένων). Τα ονόματα που δόθηκαν στις κατηγορίες αυτές σχετίζονται με το περιεχόμενο των μεταβλητών τους και είναι τα παρακάτω:

- 1) *Προσκόλληση-εξάρτηση από την ομάδα και*
- 2) *Υποστήριξη της ομάδας*

Όλοι παράγοντες με όλες τις μεταβλητές από τις οποίες συντίθενται καθώς και τα φορτία (loadings) για κάθε μεταβλητή παρουσιάζονται στον πίνακα 4.

Στον πρώτο παράγοντα περιλαμβάνονται 7 μεταβλητές οι οποίοι συνδέονται με τη στάση που κρατάει ένας φίλαθλος σε σχέση με τις οργανωμένες, κυρίως, δραστηριότητες της αγαπημένης του ομάδας. Τα φορτία στον παράγοντα αυτό κυμαίνονται από 0,630 έως 0,841. Τα θέματα με υψηλότερα φορτία στον παράγοντα αυτό ήταν: «*συμμετέχω στη δημιουργία πανό*» (0,841), «*συμμετέχω στις εκδρομές των συνδέσμων*» (0,793), «*συμμετέχω στις εκδηλώσεις των συνδέσμων*» (0,765), «*συμμετέχω στην έμπνευση συνθημάτων*» (0,764) κλπ.

Στον δεύτερο παράγοντα περιλαμβάνονται 8 μεταβλητές με φορτία από 0,453 έως 0,846 ,οι οποίες αποτυπώνουν τις συνήθειες των φιλάθλων σε σχέση με την ενημέρωση για τα δρώμενα στην ομάδα. Τα υψηλότερα φορτία στον παράγοντα αυτό είχαν οι εξής μεταβλητές: «Παρακολουθώ τις τηλεοπτικές εκπομπές της ομάδας» (0,864), «Παρακολουθώ τις ραδιοφωνικές εκπομπές της ομάδας» (0,834), «διαβάζω εφημερίδες και περιοδικά της ομάδας» (0,743) κλπ.

Πίνακας 4 Ανάλυση Κυρίων Συνιστωσών 15 μεταβλητών της Μύησης-συμμετοχής

θέματα	1	2
Προσκόλληση–εξάρτηση από την ομάδα		
πηγαίνω στους εκτός έδρας αγώνες	,630	
συμμετέχω στην έμπνευση συνθημάτων	,764	
συμμετέχω στη δημιουργία πανό	,841	
συμμετέχω στις εκδρομές των συνδέσμων	,793	
συμμετέχω στις εκδηλώσεις της ομάδας	,679	
συμμετέχω στις εκδηλώσεις των συνδέσμων	,765	
συμμετέχω στις εκλογές των συνδέσμων	,664	
Υποστήριξη της ομάδας		
αγοράζω αξεσουάρ της ομάδας		,699
πηγαίνω στους εντός έδρας αγώνες		,674
φοράω τα διακριτικά της ομάδας		,653
Παρακολουθώ τις προπονήσεις της ομάδας		,453
διαβάζω εφημερίδες και περιοδικά της ομάδας		,743
Παρακολουθώ τις τηλεοπτικές εκπομπές της ομάδας		,864
Παρακολουθώ τις ραδιοφωνικές εκπομπές της ομάδας		,834
συχνάζω σε στέκια φιλάθλων		,574

Οι δύο παράγοντες της μύησης - συμμετοχής μετά την επεξεργασία της PCA:

- 1) προσκόλληση–εξάρτηση από την ομάδα (7 μεταβλητές με φορτία από ,630 έως ,841),
- 2) υποστήριξη της ομάδας (8 μεταβλητές με φορτία από ,453 έως ,864).

3.2.2 Εκτίμηση των αποτελεσμάτων της κλίμακας της θεαματικοποίησης της βίας

Στη συνέχεια η PCA εφαρμόστηκε στις 14 μεταβλητές της κλίμακας της θεαματικοποίησης της βίας (πίνακας 5) με αποτέλεσμα να δημιουργηθούν 3 νέοι παράγοντες οι οποίοι επίσης περιστράφηκαν με τη μέθοδο varimax. Η σαφής ερμηνεία και οι ιδιοτιμές (Eigenvalues) των παραγόντων ήταν τα κριτήρια για την κατασκευή αυτού του μοντέλου και εδώ. Και οι 3 παράγοντες είχαν ιδιοτιμή πάνω από 1,300. Ο πρώτος παράγοντας είχε την υψηλότερη ιδιοτιμή (7,682) και ο τρίτος παράγοντας τη χαμηλότερη (1,335). Ο πρώτος παράγοντας μετρούσε 54,8% στη συνολική διακύμανση (variance) και ο τρίτος με 9,5% συμπλήρωνε τη συνολική διακύμανση (77% για το σύνολο των δεδομένων). Τα ονόματα που δόθηκαν στους παράγοντες αυτούς είναι τα παρακάτω:

- 1) *Αποδοχή και επιβράβευση θεαματικών ενεργειών της κερκίδας*
- 2) *Αποδοχή και επιβράβευση προκλητικών ενεργειών στους δρόμους–υπερηφάνεια για τα επεισόδια*
- 3) *Θέαση - παρακολούθηση των επεισοδίων από τα Μ.Μ.Ε.*

Όλοι οι παράγοντες και όλες οι μεταβλητές από τις οποίες συντίθενται καθώς και τα φορτία για κάθε μεταβλητή παρουσιάζονται στον πίνακα 5.

Στην πρώτη κατηγορία περιλαμβάνονται 4 μεταβλητές με φορτία από 0,791 έως 0,888 και εκφράζει την μερίδα των φιλάθλων που συμμετέχει στα όσα γίνονται στην κερκίδα και τα εκλαμβάνει ως θέαμα. Τα θέματα με υψηλότερα φορτία στον παράγοντα αυτό ήταν: «*επιδοκιμασία/επιβράβευση των συνθημάτων της κερκίδας*» (0,888) «*επιδοκιμασία/επιβράβευση των μαζικών χειρονομιών της κερκίδας*» (0,862) «*επιδοκιμασία/επιβράβευση των υβριστικών συνθημάτων της κερκίδας*» (0,825) κλπ.

Ο δεύτερος παράγοντας περιλαμβάνει 7 μεταβλητές, με φορτία από 0,492 έως 0,904, και αναφέρεται στους φιλάθλους που συμμετέχουν στα δρώμενα έξω από το γήπεδο και τα εκλαμβάνουν ως θέαμα. Τα θέματα με υψηλότερα φορτία στον παράγοντα αυτό ήταν: «*πρόκληση προς το γήπεδο με ζημιές*» (0,904) «*πρόκληση προς το σπίτι με ζημιές*» (0,888) «*υπερηφάνεια για τα επεισόδια των οπαδών*» (0,690) κλπ.

Ο τρίτος παράγοντας, με 3 μεταβλητές, αναφέρεται στους φιλάθλους που παρακολουθούν τα επεισόδια που γίνονται στο γήπεδο από την τηλεόραση, με φορτία από 0,804 έως 0,889. Και τα 3 θέματα είχαν υψηλά φορτία: «*παρακολούθηση των επεισοδίων στα Μ.Μ.Ε.*» (0,889) «*ενδιαφέρον για τη θέαση των επεισοδίων στα Μ.Μ.Ε.*» (0,860) «*ανυπομονησία για την παρακολούθηση των επεισοδίων στα Μ.Μ.Ε.*» (0,804)

Πίνακας 5 Ανάλυση Κυρίων Συνιστωσών 14 μεταβλητών της θεαματικοποίησης της βίας

θέματα	1	2	3
Αποδοχή και επιβράβευση θεαματικών ενεργειών της κερκίδας			
Επιδοκιμασία / επιβράβευση των συνθημάτων της κερκίδας	,888		
επιδοκιμασία / επιβράβευση των υβριστικών συνθημάτων της κερκίδας	,825		
επιδοκιμασία / επιβράβευση των μαζικών χειρονομιών της κερκίδας	,862		
επιδοκιμασία / επιβράβευση των χορευτικών πανηγυρισμών	,791		
Αποδοχή και επιβράβευση προκλητικών ενεργειών στους δρόμους–υπερηφάνεια για τα επεισόδια			
άναμα φωτοβολίδων		,504	
πρόκληση προς το γήπεδο με συνθήματα		,492	
πρόκληση προς το γήπεδο με ζημιές		,904	
πρόκληση προς το σπίτι με συνθήματα		,628	
πρόκληση προς το σπίτι με ζημιές		,888	
υπερηφάνεια για τα επεισόδια των οπαδών		,690	
ταύτιση με τους οπαδούς που προκαλούν επεισόδια		,652	
Θέαση - παρακολούθηση των επεισοδίων από τα Μ.Μ.Ε.			
ενδιαφέρον για τη θέαση των επεισοδίων στα Μ.Μ.Ε.			,860
παρακολούθηση των επεισοδίων στα Μ.Μ.Ε.			,889
ανυπομονησία για την παρακολούθηση των επεισοδίων στα Μ.Μ.Ε.			,804

Οι τρεις παράγοντες της θεαματικοποίησης της βίας μετά την επεξεργασία της PCA:

- 1) αποδοχή και επιβράβευση θεαματικών ενεργειών της κερκίδας (4 μεταβλητές με φορτία από ,791 έως ,888),
- 2) αποδοχή και επιβράβευση προκλητικών ενεργειών στους δρόμους – υπερηφάνεια για τα επεισόδια (7 μεταβλητές με φορτία από ,492 έως ,904),
- 3) θέαση - παρακολούθηση των επεισοδίων από τα Μ.Μ.Ε. (3 μεταβλητές με φορτία από ,804 έως ,889).

3.2.3 Εκτίμηση των αποτελεσμάτων της κλίμακας της βίαιης συμπεριφοράς

Τέλος η PCA εφαρμόστηκε στις 19 μεταβλητές της κλίμακας της βίαιης συμπεριφοράς (πίνακας 6) με αποτέλεσμα να δημιουργηθούν και εδώ 3 νέοι παράγοντες οι οποίοι επίσης περιστράφηκαν με τη μέθοδο varimax . Η σαφής ερμηνεία και οι ιδιοτιμές (Eigenvalues) των παραγόντων ήταν, για μία ακόμα φορά τα κριτήρια για την κατασκευή αυτού του μοντέλου και εδώ. Και οι 3 παράγοντες είχαν ιδιοτιμή πάνω από 1,000. Ο πρώτος παράγοντας είχε την υψηλότερη ιδιοτιμή (9,289) και ο τρίτος παράγοντας τη χαμηλότερη (1,073). Ο πρώτος παράγοντας μετρούσε 48,8% στη συνολική διακύμανση (variance) και ο τρίτος με 5,6% συμπλήρωνε τη συνολική διακύμανση (67,5% για το σύνολο των δεδομένων). Τα ονόματα που δόθηκαν στις κατηγορίες αυτές είναι τα παρακάτω:

- 1) συμμετοχή σε βίαιες ενέργειες στο γήπεδο
- 2) συμμετοχή στις «κοινώς αποδεκτές» ενέργειες στο γήπεδο
- 3) σύλληψη για βίαιες ενέργειες στο γήπεδο

Όλοι οι παράγοντες και όλες οι μεταβλητές από τις οποίες συντίθενται καθώς και τα φορτία για κάθε μεταβλητή παρουσιάζονται στον πίνακα 6.

Στον πρώτο παράγοντα περιλαμβάνονται 8 μεταβλητές, με φορτία από 0,540 έως 0,821, και αποτελείται από τους φιλάθλους που υιοθετούν βίαιη συμπεριφορά και δημιουργούν επεισόδια κατά τη διάρκεια κάποιου αγώνα. Τα θέματα με υψηλότερα φορτία στον παράγοντα αυτό ήταν: «*χτυπάω κάποιον φίλαθλο*» (0,821) «*συμμετέχω σε καυγά με αντιπάλους οπαδούς*» (0,758) «*ρίχνω αντικείμενα σε άλλη κερκίδα*» (0,730) «*καίω αντικείμενα στην κερκίδα*» (0,697) κλπ.

Στον δεύτερο παράγοντα περιλαμβάνονται 5 μεταβλητές, με φορτία από 0,579 έως 0,843, και εκφράζουν τους φιλάθλους που παρουσιάζουν βίαιη συμπεριφορά στο γήπεδο, που όμως αποτελεί κοινά αποδεκτή συμπεριφορά. Τα θέματα με υψηλότερα φορτία στον παράγοντα αυτό ήταν: «*φωνάζω*» (0,843) «*βρίζω*» (0,819) «*ρίχνω χαρτιά στον αγωνιστικό χώρο*» (0,803) «*Ποδοκροτώ*» (0,761) κλπ.

Τέλος ο τρίτος παράγοντας αναφέρεται στους φιλάθλους που υιοθετούν βίαιη συμπεριφορά στο γήπεδο και έχουν συλληφθεί εξαιτίας αυτής και περιλαμβάνει 6 μεταβλητές, με φορτία από 0,579 έως 0,883. Τα θέματα με υψηλότερα φορτία στον παράγοντα αυτό ήταν: «έχω καταδικαστεί για επεισόδια στο γήπεδο» (0,883) «έχω συλληφθεί για επεισόδια στο γήπεδο» (0,818) «ρίχνω καθίσματα στον αγωνιστικό χώρο» (0,783) κλπ.

Πίνακας 6 Ανάλυση Κυρίων Συνιστωσών 19 μεταβλητών της Βίαιης συμπεριφοράς

Θέματα	1	2	3
συμμετοχή σε βίαιες ενέργειες στο γήπεδο			
φτύνω	,634		
λογομαχώ με άλλο φίλαθλο	,562		
ρίχνω αντικείμενα στον αγωνιστικό χώρο	,540		
ρίχνω αντικείμενα σε άλλη κερκίδα	,730		
εισβάλλω στον αγωνιστικό χώρο	,625		
καίω αντικείμενα στην κερκίδα	,697		
χτυπάω κάποιον φίλαθλο	,821		
συμμετέχω σε καυγά με αντιπάλους οπαδούς	,758		
συμμετοχή στις «κοινώς αποδεκτές» ενέργειες στο γήπεδο			
φωνάζω		,843	
Ποδοκροτώ		,761	
ρίχνω χαρτιά στον αγωνιστικό χώρο		,803	
βρίζω		,819	
σκαρφαλώνω στα κάγκελα		,579	
σύλληψη για βίαιες ενέργειες στο γήπεδο			
ρίχνω φωτοβολίδα στον αγωνιστικό χώρο			,707
ρίχνω φωτοβολίδα σε άλλη κερκίδα			,624
σπάω καθίσματα			,579
ρίχνω καθίσματα στον αγωνιστικό χώρο			,783
έχω συλληφθεί για επεισόδια στο γήπεδο			,818
έχω καταδικαστεί για επεισόδια στο γήπεδο			,883

Οι τρεις παράγοντες της βίαιης συμπεριφοράς μετά την επεξεργασία της PCA:

- 1) συμμετοχή σε βίαιες ενέργειες στο γήπεδο (8 μεταβλητές με φορτία από ,540 έως ,821),
- 2) συμμετοχή στις «κοινώς αποδεκτές» ενέργειες στο γήπεδο (5 μεταβλητές με φορτία από ,579 έως ,843),
- 3) σύλληψη για βίαιες ενέργειες στο γήπεδο (6 μεταβλητές με φορτία από ,579 έως ,883).

3.3 Ανάλυση των παραγόντων της μύησης-συμμετοχής, της θεαματικοποίησης της βίας και της βίαιης συμπεριφοράς

Για την Ανάλυση Πολλαπλής Παλινδρόμησης χρησιμοποιήθηκαν 9 υποδείγματα. Στους παρακάτω πίνακες (7-15) παρουσιάζονται τα αποτελέσματα ανάμεσα στις εξαρτημένες μεταβλητές, 3 παράγοντες-μορφές της βίαιης συμπεριφοράς, *(συμμετοχή σε βίαιες ενέργειες στο γήπεδο, συμμετοχή στις «κοινώς αποδεκτές» ενέργειες στο γήπεδο, σύλληψη για βίαιες ενέργειες στο γήπεδο)* και στις ανεξάρτητες μεταβλητές, κοινωνιολογικό προφίλ, 2 παράγοντες της μύησης-συμμετοχής *(προσκόλληση-εξάρτηση από την ομάδα, υποστήριξη της ομάδας)* και 3 παράγοντες της θεαματικοποίησης της βίας *(αποδοχή και επιβράβευση θεαματικών ενεργειών της κερκίδας, αποδοχή και επιβράβευση προκλητικών ενεργειών στους δρόμους – υπερηφάνεια για τα επεισόδια, θέαση-παρακολούθηση των επεισοδίων από τα Μ.Μ.Ε.)* όπως αυτές προέκυψαν από την ανάλυση κυρίων συνιστωσών:

Στον πίνακα 7 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της Ανάλυσης Πολλαπλής Παλινδρόμησης ανάμεσα στο κοινωνιολογικό προφίλ των ερωτηθέντων και στην συμμετοχή σε βίαιες ενέργειες στο γήπεδο. Στον πίνακα φαίνεται η συσχέτιση 2 ανεξαρτήτων μεταβλητών (έτη σπουδών, οργάνωση σε σύνδεσμο) με την εξαρτημένη μεταβλητή (συμμετοχή σε βίαιες ενέργειες στο γήπεδο). Πιο συγκεκριμένα τα έτη σπουδών των ερωτηθέντων παρουσιάζουν αντιστρόφως ανάλογη σύνδεση (αρνητική τιμή) με τη συμμετοχή στις βίαιες ενέργειες στο γήπεδο ($B = -0,066$, $P = 0,011$), πράγμα που σημαίνει πως όσο λιγότερα είναι τα έτη σπουδών τόσο μεγαλύτερη είναι η συμμετοχή σε βίαιες ενέργειες στο γήπεδο. Σε αντίθεση με την οργάνωση σε σύνδεσμο όπου παρουσιάζει αυξημένες θετικές τιμές στη σύνδεσή της με τη συμμετοχή στις βίαιες ενέργειες στο γήπεδο ($B = 0,617$, $P < 0,0005$), αυτό σημαίνει πως η συμμετοχή σε οργανωμένους συνδέσμους ενισχύει τη συμμετοχή σε βίαιες ενέργειες στο γήπεδο. Δεν παρατηρείται καμία άλλη συσχέτιση στον πίνακα αυτό.

Πίνακας 7 Ανάλυση Πολλαπλής Παλινδρόμησης ανάμεσα στο κοινωνιολογικό προφίλ και στην "συμμετοχή σε βίαιες ενέργειες στο γήπεδο".

	B	Std. Error	P
(Constant)	1,922	,556	,001
κοινωνιολογικό προφίλ			
ηλικία	-,011	,019	,536
έτη σπουδών	-,066	,026	,011
έτη σπουδών(πατέρα)	,020	,028	,452
έτη σπουδών(μητέρας)	-,036	,032	,908
απασχόληση	-,028	,160	,860
απασχόληση(πατέρα)	-,103	,148	,488
απασχόληση(μητέρας)	,133	,159	,406
οικογενειακή κατάσταση	-,160	,207	,441
τόπος καταγωγής	-,014	,145	,921
οργάνωση σε σύνδεσμο	,617	,156	,000

Εξαρτημένη μεταβλητή: συμμετοχή σε βίαιες ενέργειες στο γήπεδο

Στον πίνακα 8 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της Ανάλυσης Πολλαπλής Παλινδρόμησης ανάμεσα στο κοινωνιολογικό προφίλ των ερωτηθέντων και στη συμμετοχή στις «κοινώς αποδεκτές» ενέργειες στο γήπεδο. Στον πίνακα απεικονίζονται 2 συσχετίσεις. Η ηλικία παρουσιάζει μία μικρή αντιστρόφως ανάλογη συσχέτιση (αρνητική τιμή) με την εξαρτημένη μεταβλητή ($B = - 0,030$, $P = 0,070$), αυτό σημαίνει πως όσο μικρότερες είναι οι ηλικίες τόσο μεγαλύτερη είναι η συμμετοχή στις «κοινώς αποδεκτές» ενέργειες στο γήπεδο. Το παραπάνω αποτέλεσμα δεν μπορεί να ληφθεί ως ιδιαίτερα αξιόπιστο καθώς το $P = 0,070$, μεγαλύτερο δηλαδή του 0,05. Από την άλλη πλευρά η οργάνωση σε σύνδεσμο παρουσιάζει αυξημένες τιμές σε σχέση με τη συμμετοχή στις «κοινώς αποδεκτές» ενέργειες στο γήπεδο ($B = 0,883$, $P < 0,0005$). Διαφαίνεται λοιπόν πως η συμμετοχή σε οργανωμένους συνδέσμους ενισχύει τη συμμετοχή στις «κοινώς αποδεκτές» ενέργειες στο γήπεδο. Οι ανεξάρτητες μεταβλητές δεν παρουσιάζουν άλλη συσχέτιση με την εξαρτημένη.

Πίνακας 8 Ανάλυση Πολλαπλής Παλινδρόμησης ανάμεσα στο κοινωνιολογικό προφίλ και στην "συμμετοχή στις «κοινώς αποδεκτές» ενέργειες στο γήπεδο".

	B	Std. Error	P
<i>(Constant)</i>	2,132	,462	,000
κοινωνιολογικό προφίλ			
ηλικία	-,030	,017	,070
έτη σπουδών	-,021	,021	,307
έτη σπουδών(πατέρα)	,013	,023	,560
έτη σπουδών(μητέρας)	-,022	,026	,387
απασχόληση	-,152	,133	,252
απασχόληση(πατέρα)	,292	,123	,946
απασχόληση(μητέρας)	-,031	,132	,814
οικογενειακή κατάσταση	-,444	,186	,118
τόπος καταγωγής	,042	,121	,972
οργάνωση σε σύνδεσμο	,883	,131	,000

Εξαρτημένη μεταβλητή: συμμετοχή στις «κοινώς αποδεκτές» ενέργειες στο γήπεδο

Στον πίνακα 9 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της Ανάλυσης Πολλαπλής Παλινδρόμησης ανάμεσα στα προσωπικά χαρακτηριστικά των ερωτηθέντων και στη σύλληψη για βίαιες ενέργειες στο γήπεδο. Όπως φαίνεται στον πίνακα, 2 από τις ανεξάρτητες μεταβλητές (ηλικία, έτη σπουδών) συσχετίζονται με την εξαρτημένη μεταβλητή (σύλληψη για βίαιες ενέργειες στο γήπεδο). Αναλυτικά η εξαρτημένη μεταβλητή παρουσιάζει συσχέτιση με την ηλικία ($B = 0,043$, $P = 0,046$) και αντιστρόφως ανάλογη σχέση με τα έτη σπουδών ($B = - 0,076$, $P = 0,006$). Αυτό σημαίνει πως η ηλικία έχει άμεση σχέση με τις συλλήψεις για βίαιες ενέργειες στα γήπεδα, καθώς όσο αυξάνεται η ηλικία των φιλάθλων τόσο μεγαλώνουν και οι πιθανότητες να συμπεριληφθούν στον παραπάνω παράγοντα. Όσον αφορά τα έτη σπουδών, όσο λιγότερα είναι τόσο αυξάνεται το ενδεχόμενο της σύλληψης για βίαιες ενέργειες στο γήπεδο. Στον πίνακα δεν παρουσιάζεται άλλου είδους συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών.

Πίνακας 9 Ανάλυση Πολλαπλής Παλινδρόμησης ανάμεσα στο κοινωνιολογικό προφίλ και στην “σύλληψη για βίαιες ενέργειες στο γήπεδο”.

	B	Std. Error	P
(Constant)	,161	,594	,787
κοινωνιολογικό προφίλ			
ηλικία	,043	,022	,046
έτη σπουδών	-,076	,028	,006
έτη σπουδών(πατέρα)	-,022	,030	,452
έτη σπουδών(μητέρας)	,017	,034	,605
απασχόληση	,065	,171	,701
απασχόληση(πατέρα)	-,041	,158	,795
απασχόληση(μητέρας)	-,097	,170	,568
οικογενειακή κατάσταση	,361	,221	,104
τόπος καταγωγής	-,125	,155	,422
οργάνωση σε σύνδεσμο	-,162	,167	,333

Εξαρτημένη μεταβλητή: σύλληψη για βίαιες ενέργειες στο γήπεδο

Στον πίνακα 10 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της Ανάλυσης Πολλαπλής Παλινδρόμησης ανάμεσα στους παράγοντες της μύησης-συμμετοχής, της θεαματικοποίησης της βίας και τη συμμετοχή σε βίαιες ενέργειες. Εδώ παρατηρούνται 2 συσχετίσεις. Συγκεκριμένα η αποδοχή και επιβράβευση προκλητικών ενεργειών στους δρόμους–υπερηφάνεια για τα επεισόδια ($B = 0,524$, $P < 0,0005$) και η θέαση–παρακολούθηση των επεισοδίων από τα Μ.Μ.Ε. ($B = 0,223$, $P = 0,001$) σχετίζονται με την συμμετοχή σε βίαιες ενέργειες στο γήπεδο. Από τα παραπάνω φαίνεται λοιπόν πως οι φίλαθλοι–οπαδοί που αποδέχονται και επιβραβεύουν τα επεισόδια στους δρόμους και υπερηφανεύονται για αυτά αλλά και οι φίλαθλοι–οπαδοί που παρακολουθούν τα επεισόδια στα Μ.Μ.Ε. αποτελούν τους φίλαθλους-οπαδούς που συμμετέχουν σε βίαιες ενέργειες στο γήπεδο. Στον παρακάτω πίνακα δεν παρατηρείται καμία συσχέτιση των παραγόντων της μύησης-συμμετοχής με την εξαρτημένη μεταβλητή.

Πίνακας 10 Ανάλυση Πολλαπλής Παλινδρόμησης ανάμεσα στους παράγοντες της μύησης-συμμετοχής και της θεαματικοποίησης της βίας και στην “συμμετοχή σε βίαιες ενέργειες στο γήπεδο”.

	B	Std. Error	P
(Constant)	,065	,056	1,000
μύηση-συμμετοχή			
υποστήριξη της ομάδας	,073	,069	,284
προσκόλληση–εξάρτηση από την ομάδα	,045	,075	,544
θεαματικοποίηση της βίας			
αποδοχή και επιβράβευση θεαματικών ενεργειών στην κερκίδα	,096	,076	,207
αποδοχή και επιβράβευση προκλητικών ενεργειών στους δρόμους–υπερηφάνεια για τα επεισόδια	,524	,060	,000
Θέαση–παρακολούθηση των επεισοδίων από τα Μ.Μ.Ε.	,223	,064	,001

Εξαρτημένη μεταβλητή: συμμετοχή σε βίαιες ενέργειες στο γήπεδο

Στον πίνακα 11 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της Ανάλυσης Πολλαπλής Παλινδρόμησης ανάμεσα στους παράγοντες της μύησης-συμμετοχής, της θεαματικοποίησης της βίας και τη συμμετοχή στις «κοινώς αποδεκτές» ενέργειες στο γήπεδο. Και σε αυτόν τον πίνακα παρατηρείται η ύπαρξη 2 συσχετίσεων. Αναλυτικότερα η αποδοχή και επιβράβευση θεαματικών ενεργειών στην κερκίδα ($B = 0,777, P < 0,0005$) και η θέαση-παρακολούθηση των επεισοδίων από τα Μ.Μ.Ε. ($B = 0,294, P < 0,0005$) συσχετίζονται με μεγάλες τιμές με την συμμετοχή στις «κοινώς αποδεκτές» ενέργειες στο γήπεδο. Από τα παραπάνω φαίνεται πως οι φίλαθλοι-οπαδοί που αποδέχονται και επιβραβεύουν τις θεαματικές ενέργειες στην κερκίδα αλλά και οι φίλαθλοι-οπαδοί που παρακολουθούν τα επεισόδια στα Μ.Μ.Ε. αποτελούν τους φιλάθλους-οπαδούς που συμμετέχουν στις «κοινώς αποδεκτές» ενέργειες στο γήπεδο. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι ούτε σε αυτόν τον πίνακα παρατηρείται συσχέτιση των παραγόντων της μύησης-συμμετοχής με την εξαρτημένη μεταβλητή.

Πίνακας 11 Ανάλυση Πολλαπλής Παλινδρόμησης ανάμεσα στους παράγοντες της μύησης-συμμετοχής και της θεαματικοποίησης της βίας και στην “συμμετοχή στις «κοινώς αποδεκτές» ενέργειες στο γήπεδο”.

	B	Std. Error	P
(Constant)	-,077	,037	1,000
μύηση-συμμετοχή			
υποστήριξη της ομάδας	,039	,045	,931
προσκόλληση-εξάρτηση από την ομάδα	,037	,050	,447
θεαματικοποίηση της βίας			
αποδοχή και επιβράβευση θεαματικών ενεργειών στην κερκίδα	,777	,050	,000
αποδοχή και επιβράβευση προκλητικών ενεργειών στους δρόμους-υπερηφάνεια για τα επεισόδια	-,032	,040	,409
Θέαση-παρακολούθηση των επεισοδίων από τα Μ.Μ.Ε.	,294	,043	,000

Εξαρτημένη μεταβλητή: συμμετοχή στις «κοινώς αποδεκτές» ενέργειες στο γήπεδο

Στον πίνακα 12 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της Ανάλυσης Πολλαπλής Παλινδρόμησης ανάμεσα στους παράγοντες της μύησης-συμμετοχής, της θεαματικοποίησης της βίας και τη σύλληψη για βίαιες ενέργειες στο γήπεδο. Στον παρακάτω πίνακα παρατηρείται μία μόνο συσχέτιση. Η συσχέτιση αυτή έχει υψηλές τιμές ($B = 0,589$, $P < 0,0005$) και αναφέρεται στη σχέση της αποδοχής και επιβράβευσης προκλητικών ενεργειών στους δρόμους–υπερηφάνειας για τα επεισόδια με τη σύλληψη για βίαιες ενέργειες στο γήπεδο. Από το αποτέλεσμα αυτό συμπεραίνουμε ότι οι φίλαθλοι–οπαδοί που αποδέχονται και επιβραβεύουν τα επεισόδια στους δρόμους και υπερηφανεύονται για αυτά αποτελούν τους οπαδών που έχουν συλληφθεί για βίαιες ενέργειες στο γήπεδο. Δεν υφίσταται άλλη συσχέτιση στον πίνακα.

Πίνακας 12 Ανάλυση Πολλαπλής Παλινδρόμησης ανάμεσα στους παράγοντες της μύησης-συμμετοχής και της θεαματικοποίησης της βίας και στην “σύλληψη για βίαιες ενέργειες στο γήπεδο”.

	B	Std. Error	P
(Constant)	,034	,056	1,000
μύηση-συμμετοχή			
υποστήριξη της ομάδας	,039	,069	,563
Προσκόλληση–εξάρτηση από την ομάδα	,117	,075	,122
θεαματικοποίηση της βίας			
αποδοχή και επιβράβευση θεαματικών ενεργειών στην κερκίδα	-,048	,076	,525
αποδοχή και επιβράβευση προκλητικών ενεργειών στους δρόμους–υπερηφάνεια για τα επεισόδια	,589	,060	,000
Θέαση–παρακολούθηση των επεισοδίων από τα M.M.E.	-,125	,064	,128

Εξαρτημένη μεταβλητή: σύλληψη για βίαιες ενέργειες στο γήπεδο

Στον πίνακα 13 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της Ανάλυσης Πολλαπλής Παλινδρόμησης ανάμεσα στο κοινωνιολογικό προφίλ των ερωτηθέντων, στους παράγοντες της μύησης-συμμετοχής, της θεαματικοποίησης της βίας και τη συμμετοχή σε βίαιες ενέργειες στο γήπεδο. Ο πίνακας 13 αποτελεί τη συγχώνευση των πινάκων 7 και 10. Άξιον αναφοράς είναι το γεγονός ότι τα έτη σπουδών και η οργάνωση σε σύνδεσμο έπαψαν να συσχετίζονται με την εξαρτημένη μεταβλητή. Σε αντίθεση με την αποδοχή και επιβράβευση προκλητικών ενεργειών στους δρόμους–υπερηφάνεια για τα επεισόδια($B = 0,509$, $P = 0,004$) και την θέαση–παρακολούθηση των επεισοδίων από τα Μ.Μ.Ε.($B = 0,201$, $P < 0,0005$), όπου εξακολουθούν να έχουν υψηλή συσχέτιση με τη συμμετοχή σε βίαιες ενέργειες στο γήπεδο. (Οι φίλαθλοι–οπαδοί που αποδέχονται και επιβραβεύουν τα επεισόδια στους δρόμους και υπερηφανεύονται για αυτά αλλά και οι φίλαθλοι–οπαδοί που παρακολουθούν τα επεισόδια στα Μ.Μ.Ε. αποτελούν τους φίλαθλους-οπαδούς που συμμετέχουν σε βίαιες ενέργειες στο γήπεδο).

Πίνακας 13 Ανάλυση Πολλαπλής Παλινδρόμησης ανάμεσα στο κοινωνιολογικό προφίλ, στους παράγοντες της μύησης-συμμετοχής και της θεαματικοποίησης της βίας και στην “συμμετοχή σε βίαιες ενέργειες στο γήπεδο”.

	B	Std. Error	P
(Constant)	1,011	,552	,069
κοινωνιολογικό προφίλ			
ηλικία	-,017	,017	,312
έτη σπουδών	,019	,023	,933
έτη σπουδών(πατέρα)	,027	,024	,254
έτη σπουδών(μητέρας)	-,027	,028	,313
απασχόληση	-,051	,137	,708
απασχόληση(πατέρα)	-,044	,127	,727
απασχόληση(μητέρας)	,222	,136	,105
οικογενειακή κατάσταση	-,253	,179	,160
Τόπος καταγωγής	-,043	,123	,722
οργάνωση σε σύνδεσμο	-,291	,195	,137
μύηση-συμμετοχή			
υποστήριξη της ομάδας	,040	,085	,632
προσκόλληση – εξάρτηση από την ομάδα	-,017	,084	,833
θεαματικοποίηση της βίας			
αποδοχή και επιβράβευση θεαματικών ενεργειών στην κερκίδα	,031	,091	,725
αποδοχή και επιβράβευση προκλητικών ενεργειών στους δρόμους – υπερηφάνεια για τα επεισόδια	,509	,064	,000
θέαση – παρακολούθηση των επεισοδίων από τα M.M.E.	,201	,070	,004

Εξαρτημένη μεταβλητή: συμμετοχή σε βίαιες ενέργειες στο γήπεδο

Στον πίνακα 14 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της Ανάλυσης Πολλαπλής Παλινδρόμησης ανάμεσα στο κοινωνιολογικό προφίλ των ερωτηθέντων, στους παράγοντες της μύησης-συμμετοχής, της θεαματικοποίησης της βίας και τη συμμετοχή στις «κοινώς αποδεκτές» ενέργειες στο γήπεδο. Ο πίνακας 14 αποτελεί τη συγχώνευση των πινάκων 8 και 11. Αξιοσημείωτο σε αυτόν τον πίνακα είναι το γεγονός ότι η ηλικία και η οργάνωση σε σύνδεσμο έπαψαν να συσχετίζονται με την εξαρτημένη μεταβλητή, ενώ η συσχέτιση της συμμετοχής στις «κοινώς αποδεκτές» ενέργειες στο γήπεδο με την αποδοχή και επιβράβευση θεαματικών ενεργειών στην κερκίδα και με την θέαση-παρακολούθηση των επεισοδίων από τα Μ.Μ.Ε. παρέμειναν στις ίδιες υψηλές τιμές ($B = 0,763$, $P < 0,0005$ και $B = 0,289$, $P < 0,0005$ αντίστοιχα). (Οι φίλαθλοι-οπαδοί που αποδέχονται και επιβραβεύουν τις θεαματικές ενέργειες στην κερκίδα αλλά και οι φίλαθλοι-οπαδοί που παρακολουθούν τα επεισόδια στα Μ.Μ.Ε. αποτελούν τους φιλάθλους-οπαδούς που συμμετέχουν στις «κοινώς αποδεκτές» ενέργειες στο γήπεδο).

Πίνακας 14 Ανάλυση Πολλαπλής Παλινδρόμησης ανάμεσα στο κοινωνιολογικό προφίλ, στους παράγοντες της μύησης-συμμετοχής και της θεαματικοποίησης της βίας και στην “συμμετοχή στις «κοινώς αποδεκτές» ενέργειες στο γήπεδο”.

	B	Std. Error	P
(Constant)	-,032	,368	,929
κοινωνιολογικό προφίλ			
ηλικία	,010	,011	,362
έτη σπουδών	-,011	,015	,459
έτη σπουδών(πατέρα)	-,068	,016	,667
έτη σπουδών(μητέρας)	,039	,018	,832
απασχόληση	-,056	,091	,538
απασχόληση(πατέρα)	,123	,085	,784
απασχόληση(μητέρας)	,032	,091	,971
Οικογενειακή κατάσταση	,197	,120	,147
τόπος καταγωγής	,027	,082	,738
οργάνωση σε σύνδεσμο	-,168	,130	,198
μύηση-συμμετοχή			
υποστήριξη της ομάδας	-,061	,057	,284
προσκόλληση–εξάρτηση από την ομάδα	,065	,056	,908
θεαματικοποίηση της βίας			
αποδοχή και επιβράβευση θεαματικών ενεργειών στην κερκίδα	,763	,061	,000
αποδοχή και επιβράβευση προκλητικών ενεργειών στους δρόμους–υπερηφάνεια για τα επεισόδια	-,037	,043	,393
Θέαση–παρακολούθηση των επεισοδίων από τα M.M.E.	,289	,047	,000

Εξαρτημένη μεταβλητή: συμμετοχή στις «κοινώς αποδεκτές» ενέργειες στο γήπεδο

Στον πίνακα 15 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της Ανάλυσης Πολλαπλής Παλινδρόμησης ανάμεσα στο κοινωνιολογικό προφίλ των ερωτηθέντων, στους παράγοντες της μύησης-συμμετοχής, της θεαματικοποίησης της βίας και τη σύλληψη για βίαιες ενέργειες στο γήπεδο. Ο πίνακας 15 αποτελεί τη συγχώνευση των πινάκων 9 και 12. Στον παραπάνω πίνακα δεν υπάρχει σύνδεση ανάμεσα στην εξαρτημένη μεταβλητή και τα έτη σπουδών, όπως υπήρχε στον πίνακα 9 αλλά εξακολουθεί να υφίσταται μικρή συσχέτιση ανάμεσα στην ηλικία και στην εξαρτημένη μεταβλητή ($B = 0,034$, $P = 0,065$). Επίσης σταθερή παρέμεινε η συσχέτιση της μεταβλητής της αποδοχής και επιβράβευσης προκλητικών ενεργειών στους δρόμους–υπερηφάνεια για τα επεισόδια με την σύλληψη για βίαιες ενέργειες στο γήπεδο. (Οι φίλαθλοι–οπαδοί που αποδέχονται και επιβραβεύουν τα επεισόδια στους δρόμους και υπερηφανεύονται για αυτά αποτελούν τους οπαδών που έχουν συλληφθεί για βίαιες ενέργειες στο γήπεδο).

Πίνακας 15 Ανάλυση Πολλαπλής Παλινδρόμησης ανάμεσα στο κοινωνιολογικό προφίλ, στους παράγοντες της μύησης-συμμετοχής και της θεαματικοποίησης της βίας και στην “σύλληψη για βίαιες ενέργειες στο γήπεδο”.

	B	Std. Error	P
(Constant)	-,749	,568	,189
κοινωνιολογικό προφίλ			
ηλικία	,034	,019	,065
έτη σπουδών	-,017	,024	,457
έτη σπουδών(πατέρα)	-,018	,024	,441
έτη σπουδών(μητέρας)	-,014	,028	,958
απασχόληση	,069	,141	,622
απασχόληση(πατέρα)	,032	,131	,803
απασχόληση(μητέρας)	,028	,140	,839
Οικογενειακή κατάσταση	,230	,185	,215
τόπος καταγωγής	-,122	,127	,337
οργάνωση σε σύνδεσμο	,108	,200	,591
μύηση-συμμετοχή			
υποστήριξη της ομάδας	,017	,088	,846
προσκόλληση–εξάρτηση από την ομάδα	,130	,086	,132
θεαματικοποίηση της βίας			
αποδοχή και επιβράβευση θεαματικών ενεργειών στην κερκίδα	,013	,093	,881
αποδοχή και επιβράβευση προκλητικών ενεργειών στους δρόμους–υπερηφάνεια για τα επεισόδια	,597	,067	,000
Θέαση–παρακολούθηση των επεισοδίων από τα M.M.E.	-,088	,072	,221

Εξαρτημένη μεταβλητή: σύλληψη για βίαιες ενέργειες στο γήπεδο

4) Συζήτηση - Συμπεράσματα

Το ποδόσφαιρο είναι ο βασιλιάς των σπορ, ένα από τα αρχαιότερα ομαδικά παιχνίδια, το αγαπημένο άθλημα της αστικής τάξης, αρχικά, και όλων των τάξεων στη συνέχεια με το πέρασμα του χρόνου.

Όπως αναφέρθηκε και στα πρώτα κεφάλαια της εργασίας τα αθλήματα, από αρχαιοτάτων χρόνων, ατομικά και ομαδικά είναι συνυφασμένα με τη βία, με ένα από τα πιο τρανταχτά παραδείγματα το δικό μας (Ελληνικό) το "Παγκράτιον" άθλημα (ένας σύγχρονος συνδυασμός πάλης, τζούντο και μποξ), όπου οι αθλητές μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν κάθε μέλος του σώματός τους για να χτυπήσουν τον αντίπαλο οπουδήποτε και με οποιοδήποτε τρόπο. Ένα βίαιο, αιματηρό και βάρβαρο σπορ όπου είχε πολλούς θεατές που το παρακολουθούσαν και το επικροτούσαν.

Το ποδόσφαιρο είναι έμμεσα συνδεδεμένο με τη βία, ένα σκληρό αντικανονικό τάκλιν, ένα αντιαθλητικό τζαρτζάρισμα, ένα εσκεμμένο χτύπημα εκτός ή εντός φάσης, αποτελούν βίαιη συμπεριφορά που είναι ικανή να «ανάψει τα αίματα» μέσα στον αγωνιστικό χώρο (μεταξύ των παικτών) αλλά και έξω από αυτόν, στις κερκίδες του γηπέδου (μεταξύ των οπαδών). Η υιοθέτηση βίαιης συμπεριφοράς από τους οπαδούς των ομάδων είναι ένα σύνηθες φαινόμενο στις μέρες μας. Η προσπάθεια των οπαδών να «βοηθήσουν» την ομάδα τους να κερδίσει αλλά και να επιβληθούν στους αντίπαλους οπαδούς τους οδηγεί στην χρήση βίαιων και θεαματικών ενεργειών όπως τα υβριστικά συνθήματα, το άναμμα καπνογόνων, το σπάσιμο καθισμάτων το κάψιμο διαφόρων συμβόλων της αντίπαλης ομάδας κλπ. Κατ' αυτούς έτσι εκφράζονται τα συναισθήματά τους, η πίκρα της ήττας, η χαρά της νίκης, η αγανάκτηση από την κακή διαιτησία.

Κάπου εδώ έρχεται και η επίδραση των Μ.Μ.Ε. στην υιοθέτηση της βίαιης συμπεριφοράς. Όπως αναφέρεται και στο θεωρητικό μέρος της εργασίας τα Μ.Μ.Ε. (εφημερίδες, τηλεόραση, ραδιόφωνο και περιοδικά) έχουν τη δύναμη να «κατευθύνουν» τις μάζες και να διαμορφώνουν απόψεις «παραμορφώνοντας», διαστρεβλώνοντας και πολλές φορές κρύβοντας την αλήθεια. Η σύνδεση των Μ.Μ.Ε. με το ποδόσφαιρο και τα σπορ γενικότερα βρίσκεται στο σημείο της εκτενούς αναφοράς των αθλητικών γεγονότων και της έκτασης που δίνουν στα επεισόδια τα Μ.Μ.Ε. Οι φίλαθλοι των ομάδων παρά το γεγονός ότι παρακολουθούν ζωντανά τα σπορ, περιμένουν, πολλές φορές και με αγωνία, να παρακολουθήσουν και τα σχόλια των δημοσιογράφων στο ραδιόφωνο, στην τηλεόραση και στον τύπο. Ο κυριότερος ίσως λόγος για το φαινόμενο αυτό, είναι ότι ο κάθε φίλαθλος, που θεωρεί λίγο πολύ τον εαυτό του αυθεντία γύρω από τα αθλητικά, επιδιώκει να συγκρίνει την άποψη του

με αυτή του αθλητικού συντάκτη, να πληροφορηθεί κάτι περισσότερο από αυτό που είδε, να μάθει λεπτομέρειες για το «παρασκήνιο» και κυρίως να εντυφλήσει σε εκείνα τα σημεία που αποτελέσουν αντικείμενο συζήτησης ή ακόμα και διαξιφισμών με άλλους φιλάθλους τις επόμενες μέρες.

Στο ερευνητικό καθαρά μέρος, πέρα από τα αποτελέσματα των προσωπικών χαρακτηριστικών (κοινωνιολογικό προφίλ), από τη μελέτη προέκυψαν: δύο παράγοντες *μύησης-συμμετοχής*, αυτές της *υποστήριξης της ομάδας και της προσκόλλησης-εξάρτησης από την ομάδα*, τρεις παράγοντες *θεαματικοποίησης της βίας*, αυτές της *αποδοχής και επιβράβευσης θεαματικών ενεργειών στην κερκίδα*, της *αποδοχής και επιβράβευσης προκλητικών ενεργειών στους δρόμους – υπερηφάνεια για τα επεισόδια και της θέασης - παρακολούθησης των επεισοδίων από τα Μ.Μ.Ε.* και τρεις παράγοντες *βίαιης συμπεριφοράς*, αυτές της *συμμετοχής στις «κοινώς αποδεκτές» ενέργειες στο γήπεδο*, της *συμμετοχής σε βίαιες ενέργειες στο γήπεδο και της σύλληψης για βίαιες ενέργειες στο γήπεδο*. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της συσχέτισης των παραπάνω, λαμβάνοντας ως εξαρτημένες μεταβλητές τους τρεις παράγοντες της βίαιης συμπεριφοράς και ως ανεξάρτητες μεταβλητές όλες τις υπόλοιπες, καταλήξαμε στα παρακάτω συμπεράσματα.

Οι φίλαθλοι οι οποίοι συμμετέχουν σε βίαιες ενέργειες στο γήπεδο (π.χ. *κάνει αντικείμενα, ρίχνουν αντικείμενα στον αγωνιστικό χώρο και σε άλλες κερκίδες, λογομαχούν με άλλους φιλάθλους, συμμετέχουν σε καυγάδες με αντίπαλους οπαδούς κλπ.*) σε ένα μεγάλο βαθμό έχουν χαμηλό μορφωτικό επίπεδο (λιγότερα έτη σπουδών) είναι ως επί το πλείστον οργανωμένοι σε συνδέσμους, αποτελούνται από οπαδούς που αποδέχονται και επιβραβεύουν προκλητικές ενέργειες στους δρόμους – υπερηφανεύονται για τα επεισόδια (π.χ. *προκαλούν λέγοντας συνθήματα και κάνοντας υλικές ζημιές στους δρόμους πριν και μετά τον αγώνα, ταυτίζονται με όσους προκαλούν επεισόδια και καμαρώνουν για αυτά*) και παρακολουθούν τα επεισόδια από τα Μ.Μ.Ε. (π.χ. *ανυπομονούν να παρακολουθήσουν τα επεισόδια και να τα σχολιάσουν με τους φίλους τους*).

Οι φίλαθλοι που συμμετέχουν στις «κοινώς αποδεκτές» ενέργειες στο γήπεδο (π.χ. *φωνάζουν, βρίζουν, σκαρφαλώνουν στα κάγκελα, φτύνουν, ρίχνουν χαρτιά στον αγωνιστικό χώρο*) αποτελούνται κυρίως από μέλη οργανωμένων συνδέσμων, φιλάθλους που αποδέχονται και επιβραβεύουν τις θεαματικές ενέργειες στο γήπεδο (π.χ. *συνθήματα της κερκίδας, υβριστικά και μη, μαζικές χειρονομίες, χορευτικοί πανηγυρισμοί, άναμμα φωτοβολίδων κλπ.*) και παρακολουθούν τα επεισόδια από τα Μ.Μ.Ε. Επίσης βρέθηκε μία μικρή αρνητική συσχέτιση με την ηλικία, που σημαίνει ότι οι συμμετέχοντες στις «κοινώς αποδεκτές» ενέργειες στο γήπεδο είναι μικροί σε

ηλικία φίλαθλοι, γεγονός που ίσως να μην ισχύει καθώς η τιμή σε αυτό το αποτέλεσμα δεν είναι ιδιαίτερα αξιόπιστη.

Οι φίλαθλοι που έχουν συλληφθεί για βίαιες ενέργειες στο γήπεδο (π.χ. *σπάζουν καθίσματα, χτυπούν φιλάθλους, έχουν συλληφθεί ή και καταδικαστεί ακόμα για επεισόδια* κλπ.) αποτελούνται από φιλάθλους συγκεκριμένης ηλικιακής ομάδας με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο και είναι άτομα που αποδέχονται και επιβραβεύουν τις προκλητικές ενέργειες στους δρόμους—υπερηφανεύονται για τα επεισόδια. Παρατηρείται λοιπόν σε αυτό το σημείο ότι οι φίλαθλοι που έχουν συλληφθεί για βίαιες ενέργειες στο γήπεδο δεν είναι απαραίτητα οργανωμένοι όπως ίσως θα περιμέναμε.

Σημαντικό είναι το γεγονός ότι τα αποτελέσματα του εισοδήματος των ερωτηθέντων, όπως επίσης και της συνοικίας που μένουν δεν συμπεριλήφθηκαν στη διαδικασία της έρευνας καθώς υπήρχαν πολλές κενές απαντήσεις με αποτέλεσμα να μην είναι αξιόπιστα. Αξιοσημείωτο επίσης είναι το γεγονός ότι δεν βρέθηκε συσχέτιση σε κανένα πίνακα με τις δύο κατηγορίες της μύησης (*υποστήριξη της ομάδας και προσκόλληση–εξάρτηση από την ομάδα*) σε αντίθεση με την έρευνα του κ. Χλιαουτάκη (1996) στην οποία η μύηση κατείχε σημαντικό ρόλο. Αντιθέτως τα δημογραφικά στοιχεία, με εξαίρεση τα έτη σπουδών και την ηλικία σε ορισμένες περιπτώσεις δεν ασκούν σημαντική επιρροή όπως ακριβώς και στην έρευνα του κ. Χλιαουτάκη. Η διαφοροποίηση στα αποτελέσματα της έρευνάς μας με εκείνης του κ. Χλιαουτάκη ίσως έχει να κάνει με το πεδίο μελέτης (το πεδίο της μελέτης μας περιοριζόταν στην πόλη του Ηρακλείου και στο γήπεδο Θ. Βαρδινογιάννης της ομάδας του Ο.Φ.Η) και την μέθοδο περισυλλογής και ανάλυσης των αποτελεσμάτων (δεν εισχωρήσαμε σε «δωματιάκια» όπως η ερευνητική ομάδα του κ. Χλιαουτάκη και χρησιμοποιήσαμε μία ενιαία ομάδα αντί για δύο).

Μέσα από τα αποτελέσματα της έρευνας όπως αυτά μελετήθηκαν και αναλύθηκαν, συμπεραίνουμε πως η βίαιη συμπεριφορά είναι άμεσα συνδεδεμένη με τη θεαματικοποίηση της βίας. Τα άτομα που μελετήσαμε εμπνέονται από ενέργειες που λαμβάνουν χώρα γύρω από και μέσα στο γήπεδο (κερκίδα-αγωνιστικός χώρος) συμμετέχοντας σε αυτές πάντα ενεργά και πολλές φορές δυναμικά, παράγοντας έτσι το δικό τους θέαμα που πολλές φορές ανταγωνίζεται αυτό που παράγουν οι αθλητές. Επιβεβαιώθηκε έτσι η υπόθεση εργασίας μας σύμφωνα με την οποία η εμπαθής πόλωση του κοινού και των αθλητών και η συμμετοχή τους στην παραγωγή θεαματικών ενεργειών για τη στήριξη και τη νίκη της ομάδας τους σχετίζεται άμεσα με επιθετικές συμπεριφορές που αναπτύσσονται και οι οποίες συχνά καταλήγουν σε βίαιες ενέργειες. Η έρευνα έδειξε επίσης ότι η διαδικασία αυτή μεταφέρεται και εκτός γηπέδου. Οι φίλαθλοι-οπαδοί συγκρούονται άλλοτε ειρηνικά (συμβολικά), άλλοτε

βίαια (πραγματικά), μεταξύ τους, διότι αυτή τους η σύγκρουση δεν αποτελεί ένα θέαμα της στιγμής, αλλά θέαμα το οποίο θα μεταφερθεί από τα μέσα ενημέρωσης και από τους ίδιους για να συζητηθεί, σχολιασθεί έως τη δράση της επόμενης φοράς. Τα συμπεράσματά μας έρχεται να επιβεβαιώσει η μελέτη της επιστημονικής ομάδας του κ.Χλιαουτάκη καθώς στο σημείο αυτό υπάρχει ταύτιση των αποτελεσμάτων.

Ολοκληρώνοντας την εργασία μας παραθέτουμε σαν πρόταση για την καταστολή και την αντιμετώπιση της βίας και του χουλιγκανισμού στα Ελληνικά γήπεδα το παράδειγμα της Αγγλίας, τον τρόπο, δηλαδή, με τον οποίο το φαινόμενο αντιμετωπίστηκε στη χώρα όπου «γεννήθηκε» το ποδόσφαιρο και «λατρεύτηκε» ίσως περισσότερο από οπουδήποτε αλλού.

Ο χουλιγκανισμός στην Αγγλία έχει ηλικία σχεδόν 100 ετών, με τις δεκαετίες του '70 και του '80 να κρατούν την μερίδα του λέοντος σε επεισόδια και βίαια γεγονότα. Εκείνη την εποχή οι Άγγλοι χούλιγκαν ήταν πραγματικά ανεξέλεγκτοι, με την αστυνομία να είναι ανήμπορη να καταστείλει τις ακραίες καταστάσεις και να παρακολουθεί ως παρατηρητής την ολοένα και αυξανόμενη βία στα γήπεδα. Στα αγγλικά γήπεδα συνέβαιναν από εισβολές μεμονωμένων οπαδών μέχρι και μαχαιριές τόσο εντός όσο και εκτός των αγωνιστικών χώρων.

Οι τραγωδίες στο Χέιζελ (Λίβερπουλ εναντίον Γιουβέντους) το 1985 και στο Χίλσμπορο(Λίβερπουλ εναντίον Νότιγχαμ Φόρεστ) το 1989 στοίχισαν την ζωή σε 39 Ιταλούς στην πρώτη και σε 96 Άγγλους στην δεύτερη περίπτωση, ενώ συνολικά οι τραυματίες ήταν περισσότεροι από 400. Η τιμωρία των αγγλικών ομάδων μετά το Χέιζελ, με πενταετές «εμπάργκο» από τις ευρωπαϊκές διοργανώσεις αποτέλεσε απλά την αρχή της κυβερνητικής «επανάστασης» κατά του χουλιγκανισμού. Επιβαλλόταν πλέον να βρεθεί απάντηση στο γνωμικό που έχει γραφεί στο βιβλίο «Ερχόμαστε» των οπαδών της Γουότφορντ, που έλεγε, που « *η ποδοσφαιρική βία είναι σαν το τσιγάρο. Αν το δοκιμάσεις και δεν σου αρέσει, δεν θα το ξαναβάλεις στο στόμα. Αν όμως σ' αρέσει, θα σε ακολουθεί στη ζωή σου επί μακρόν*».

Το μέτρο της Μάργκαρετ Θάτσερ με την έκδοση ταυτοτήτων στους οπαδούς δεν είχε καμία λειτουργικότητα και δεν περιόρισε την δράση των χούλιγκαν εντός των γηπέδων, γεγονός που ανάγκασε τότε την «σιδηρά κυρία» να ζητήσει εκ των υστέρων δημόσια συγνώμη. Η πρώτη αχτίδα φωτός άρχισε να φαίνεται από την στιγμή που ο δικαστής Πίτερ Τέιλορ (που είχε αναλάβει την έρευνα της τραγωδίας στο Χίλσμπορο) προέβη στις πρώτες υποδείξεις που βοήθησαν στην δημιουργία της νέας ποδοσφαιρικής κουλτούρας των Άγγλων και η οποία ισχύει μέχρι και τις μέρες μας.

Το σημαντικό στην αγγλική καταπολέμηση της βίας ήταν η αρμονική συνεργασία της κυβέρνησης, των ποδοσφαιρικών ομάδων αλλά των ίδιων των

οπαδών που συμμορφώθηκαν οδηγούμενοι από την αγάπη τους προς την ομάδα τους. Το φακέλωμα των φανατικών, η επιβολή του νόμου και η ύπαρξη «μυστικών πρακτόρων» ακόμη και εντός των ομάδων επέφερε αποτέλεσμα. Χαρακτηριστικό μέτρο ήταν η απαγόρευση εισόδου σε οποιονδήποτε δεν είχε καθαρό ποινικό μητρώο και είχε εμπλακεί παλαιότερα σε επεισόδια. Στην Αγγλία δρουν πλέον με βάση την πρόληψη των γεγονότων και όχι με την λύση του προβλήματος αφού αυτό προκύψει. Ακόμη και στους εκτός έδρας αγώνες της Εθνικής Αγγλίας υπάρχουν πράκτορες που ελέγχουν τους φίλαθλους που ταξιδεύουν και δεν επιτρέπουν σε εκείνους που είναι «ύποπτοι» να αναχωρήσουν από την χώρα. Στο Παγκόσμιο Κύπελλο του 2002 στην Ιαπωνία ταξίδεψαν 6000 Άγγλοι για να υποστηρίξουν της Εθνική ομάδα της πατρίδας τους, αλλά και μερικοί από αυτούς που ήταν καταγεγραμμένοι πήραν το αεροπλάνο της επιστροφής με το που πάτησαν το πόδι τους στην χώρα του «ανατέλλοντος ηλίου». Για να επιτευχθεί η πρόληψη των επεισοδίων οι αρμόδιες υπηρεσίες ασφαλείας στηρίζονται αρκετά σε πληροφορίες που προέρχονται μέσα από τους οργανωμένους συνδέσμους. Στις μυστικές υπηρεσίες της Αγγλίας υπάρχει ειδικό τμήμα ποδοσφαίρου, το οποίο συνεργάζεται με την Σκότλαντ Γιάρντ, ενώ αυτό που χρήζει ιδιαίτερης προσοχής είναι ότι οι συγκεκριμένοι πληρώνονται από τις ίδιες τις ομάδες και όχι από τις δημόσιες υπηρεσίες τους.

Τα αγγλικά γήπεδα είναι πλέον χώροι ψυχαγωγίας και μέρη όπου οι οικογένειες μπορούν να περάσουν το Σάββατο τους, παρακολουθώντας την αγαπημένη τους ομάδα υπό τις καλύτερες συνθήκες. Ίσως είναι οξύμωρο, αλλά είναι περισσότερο πιθανό να συμβεί κάποιο μικροεπεισόδιο από τους παίκτες των δύο ομάδων παρά από τους οπαδούς. Σημαντική είναι η συνέπεια των Άγγλων και με την χωρητικότητα των γηπέδων, ειδικά μετά τον θάνατο 56 ανθρώπων στο Μπρέντφορντ, όπου κάηκαν το 1985. Όλα τα ποδοσφαιρικά γήπεδα έχουν παντού καθίσματα και απαγορεύεται να εισέλθει κάποιος φίλαθλος χωρίς εισιτήριο. Μόλις 200 άτομα παρακολουθούν τον αγώνα χωρίς εισιτήριο και αυτοί είναι οι σπόνσορες, οι συγγενείς των παικτών και οι εκπρόσωποι των ΜΜΕ. Εκείνοι που έχουν έναν από τους σημαντικότερους ρόλους για την τήρηση της ασφάλειας εντός των γηπέδων, είναι οι φροντιστές, οι οποίοι είναι εκατοντάδες. Με γνώμονα τα τρία «f» (Finn, fair, friendly= αποφασιστικότητα, δικαιοσύνη, φιλικότητα) είναι χωρισμένοι σε ομάδες και έχουν την εντολή να αντιμετωπίζουν τους φιλάθλους ως επισκέπτες και φιλοξενούμενους.

Τα συστήματα ασφαλείας και το εσωτερικό σύστημα βιντεοσκόπησης αποσκοπεί στην καταγραφή οποιουδήποτε γεγονότος, η οποία στη συνέχεια θα χρησιμοποιηθεί στο ποινικό δικαστήριο. Στο γήπεδο της Λίβερπουλ, το Άνφιλντ,

υπάρχουν 53 κάμερες που ελέγχουν τις κερκίδες, τις εισόδους του γηπέδου, τους διαδρόμους, τους χώρους στάθμευσης και τα αποδυτήρια.

Ωστόσο ακόμη και οι ίδιοι οι Άγγλοι φίλαθλοι βοηθούν με την στάση τους την καταπολέμηση της βίας. Οι παλαιότεροι οπαδοί που δρούσαν στις «βίαιες» δεκαετίες είναι πλέον μακριά από τα γήπεδα και οι νεότεροι έχουν μια διαφορετική και πολύ υγιή νοοτροπία.

Είναι σύνηθες φαινόμενο πλέον να κάθονται οι οπαδοί των δύο ομάδων σχεδόν σε διπλανά καθίσματα, ανακατεμένοι και με κόσμια συμπεριφορά, που μερικές φορές δημιουργεί επικριτικά σχόλια για την ησυχία(!) που επικρατεί εντός των αγγλικών γηπέδων.

Είναι διάχυτη η εντύπωση ότι η εποχή μας είναι μια από τις βιαιότερες στην ιστορία. Ο φόβος ότι διανύουμε, στις δυτικές κοινωνίες τουλάχιστον, μια διαδικασία αποπολιτισμού—όσον αφορά την φυσική βία και ορισμένα άλλα ζητήματα—είναι βαθιά ριζωμένος στο σύγχρονο πνεύμα της εποχής.

Η πεποίθηση ότι ζούμε σε μια εξαιρετικά βίαιη εποχή εδράζεται και στην αντίληψη ότι η βία αυξάνεται στον αθλητισμό και γύρω από αυτόν με ανησυχητικό ρυθμό.

Η βία στα γήπεδα έχει αναγνωριστεί σαν ένα πολύ σοβαρό κοινωνικό πρόβλημα που απασχολεί τις αθλητικές και πολιτικές αρχές πολλών χωρών. Η ίδρυση διεθνών και εθνικών επιτροπών για την αντιμετώπιση του προβλήματος αυτού, όπως η Ειδική Επιτροπή του Συμβουλίου της Ευρώπης, οι Επιτροπές για την Πρόληψη της Βίας στην Αγγλία και την δυτική Γερμανία, η Διαρκής Επιτροπή Καταπολέμησης της Βίας (ΔΕΚΑΒ) στην Ελλάδα, καθώς και άλλες παρόμοιες επιτροπές σε άλλες χώρες, δείχνουν ότι το πρόβλημα της βίας έχει πάρει τεράστιες διαστάσεις.

ΜΕΡΟΣ Γ.:ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΑ

1. ΑΣΛΑΝΙΔΟΥ, Σ. (2000), Ο ΜΥΘΟΣ ΤΟΥ ΠΑΘΗΤΙΚΟΥ ΤΗΛΕΘΕΑΤΗ, ΔΡΟΜΕΑΣ, ΑΘΗΝΑ.
2. ΒΙΝΝΑΙ, ΓΚΕΡ.(1978), ΤΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟ ΩΣ ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ, ΜΤΦ ΝΤΑΛΙΑΝΗΣ, Γ. ΔΙΕΘΝΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, ΑΘΗΝΑ
3. ΓΕΩΡΓΟΥΣΗΣ, Π.(1979), ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΕΦΗΒΟΥ, ΑΘΗΝΑ
4. ΕΛΙΑΣ, Ν.- ΝΤΑΝΚΙΝΓ, Ε. (1998), ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΧΡΟΝΟΣ ΣΤΗΝ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ, ΜΤΦ ΣΟΥΖΥ ΧΑΡΔΑΡΗ- ΓΙΩΤΑ ΚΑΚΑΡΟΥΚΑ, ΔΡΟΜΕΑΣ, ΑΘΗΝΑ.
5. ΖΕΡΒΑΣ, Γ. (1990), Η ΕΠΙΘΕΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ Η ΒΙΑ ΣΤΟΝ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟ, ΝΕΣΤΟΡΟΣ, ΑΘΗΝΑ
6. ΙΔΡΥΜΑ ΕΡΕΥΝΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΠΑΙΔΙ.(1991), ΕΦΗΒΕΙΑ ΠΡΟΣΔΟΚΙΕΣ ΚΑΙ ΑΝΑΖΗΤΗΣΕΙΣ, ΠΑΠΑΖΗΣΗ, ΑΘΗΝΑ
7. ΚΑΣΙΩΛΑΣ, Ε. (1977), ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΤΗΝ ΜΕΛΕΤΗ ΤΗΣ ΕΦΗΒΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ, ΑΘΗΝΑ
8. ΚΑΣΣΙΩΤΑΚΗΣ, Μ. (1979), Ο ΕΦΗΒΟΣ ΚΑΙ ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ, ΑΘΗΝΑ
- 9.ΚΟΛΟΒΟΣ, Ν., (1988), ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΥ, ΑΙΓΟΚΕΡΩΣ, ΑΘΗΝΑ
- 10 ΜΠΛΑΝΚΕΤ, Α.- ΤΡΟΓΚΝΟΝ, Α. (1997), ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΟΜΑΔΩΝ, ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΤΩΝ ΟΜΑΔΩΝ, ΣΑΒΒΑΛΑΣ, ΑΘΗΝΑ
11. ΜΠΟΤΟΜΟΡ, Τ.Α. (1983)ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ, ΚΕΝΤΡΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΒΑΣΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ, ΜΤΦ- ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ, ΤΣΑΟΥΣΗΣ, Δ.Γ. GUTENBERG, ΑΘΗΝΑ
12. ΜΟΡΙΣ, ΝΤ. (1982), Η ΦΥΛΗ ΤΟΥ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ, ΚΑΚΤΟΣ, ΑΘΗΝΑ
13. ΝΕΣΤΟΡΟΣ, Ι.Ν. (1997) Η ΕΠΙΘΕΤΙΚΟΤΗΤΑ(ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ, ΣΧΟΛΕΙΟ, ΚΟΙΝΩΝΙΑ), ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ, ΑΘΗΝΑ
14. ΠΑΝΟΥΣΗΣ, Γ. (1990), ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΘΕΜΑΤΑ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑΣ, ΔΑΝΙΑ, ΑΘΗΝΑ
15. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ, Δ.(1998), ΜΙΑ ΑΛΛΗ ΚΥΡΙΑΚΗ:ΤΡΕΛΑ ΚΑΙ ΑΡΡΩΣΤΙΑ ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΗΠΕΔΑ, ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΣ, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
16. ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΥ, Π. (1972), ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ, ΑΘΗΝΑ

17. ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ, Σ. (1997), Η ΔΥΝΑΜΗ ΤΗΣ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗΣ,(Η ΛΟΓΙΚΗ ΤΟΥ ΜΕΣΟΥ ΚΑΙ Η ΑΓΟΡΑ), ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ, ΑΘΗΝΑ.
18. ΠΙΠΕΡΟΠΟΥΛΟΣ, Γ.(1996), ΕΝΑΣ ΨΥΧΟΛΟΓΟΣ ΚΟΝΤΑ ΣΟΥ, ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ, ΑΘΗΝΑ
19. ΠΙΠΕΡΟΠΟΥΛΟΣ, Γ. (1997), ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ, ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ, ΑΘΗΝΑ
20. ΠΙΠΕΡΟΠΟΥΛΟΣ, Γ. (1998), ΤΑ ΠΙΠΕΡΑΤΑ, ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ, ΑΘΗΝΑ
21. ΠΙΠΕΡΟΠΟΥΛΟΣ, Γ. (1998), ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ, ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ, ΑΘΗΝΑ
22. ΣΤΑΜΙΡΗΣ, Γ.(2002) ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ, ΖΗΤΑ, ΑΘΗΝΑ.
23. ΤΣΑΟΥΣΗΣ, Δ.Γ. (1998), ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ, ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ, GUTENBERG, ΑΘΗΝΑ
24. ΤΣΟΥΚΑΛΑ, Α. (1999) Η ΑΣΤΥΝΟΜΕΥΣΗ ΤΩΝ ΑΘΛΗΤΙΚΩΝ ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΝ, ΣΑΚΚΟΥΛΑ (ΑΘΗΝΑ).
25. ΦΑΡΣΕΔΑΚΗΣ, Ι. (1985), ΠΑΡΑΒΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ, ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, ΑΘΗΝΑ
26. ΦΙΣΚ, Τ. (2000), ΑΝΑΤΟΜΙΑ ΤΟΥ ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ, ΔΡΟΜΕΑΣ, ΑΘΗΝΑ
27. ΧΑΙΔΟΥ, Α. (1996), ΘΕΤΙΚΙΣΤΙΚΗ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ, ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ, ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, ΑΘΗΝΑ
- 28.ΧΑΣΑΠΗΣ, Ι.Γ. (1980), ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑΣ, ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΟΣ, ΣΤ. ΑΘΗΝΑ
29. ΧΟΡΝΜΠΙ, ΝΙΚ. (1999), Ο ΠΥΡΕΤΟΣ ΤΗΣ ΜΠΑΛΑΣ, ΜΤΦ ΑΔΡΑΧΤΑΣ Β., ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ, ΑΘΗΝΑ

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΑ

1. GIULIANOTTI, R. – WILLIAMS, J. (1994), GAME WITHOYT FRONTIERS, FOOTBALL, IDENTITY AND MODERNITY, ENGLAND
2. HAYKES, R. (1995), THE FOOTBALL IMAGINATION, THE RISE OF FOOTBALL, FANZINE CULTURE, ENGLAND
3. KERR, J. (1994), HOOLIGANISM, UNDERSTANDING SOCCER, OPEN UNIVERSITY PRESS, PHILADELPHIA
4. SMITH, W. (1991), FOOTBALL WITH ATTITUDE, REDHEAD, S, MANCHESTER

ΕΡΕΥΝΕΣ (ελληνικές)

1. ΔΟΓΑΝΗΣ Κ. ΓΕΩΡΓΙΟΣ, Η ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΨΗ ΤΟΥ ΑΘΛΗΜΑΤΟΣ: Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΑΥΤΟΕΚΤΙΜΗΣΗΣ, ΤΟΥ ΕΙΔΟΥΣ ΤΟΥ ΑΘΛΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΑΡΑΚΙΝΗΣΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ (1988)
2. ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ, ΙΟΡΔΑΝΗΣ, Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΠΟΝΗΣΗΣ ΔΥΝΑΜΗΣ ΣΤΗΝ ΑΠΟΔΟΣΗ ΤΟΥ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΙΣΤΗ
3. ΧΛΙΑΟΥΤΑΚΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ, Η ΔΙΑΝΤΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΒΙΑΣ. ΤΟ ΤΡΙΠΟΛΟ:ΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ- ΚΕΡΚΙΔΑ- ΚΟΙΝΩΝΙΑ. Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΧΟΥΛΙΓΚΑΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ. ΤΕΛΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ, ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ, ΑΘΗΝΑ (1996)

ΕΡΕΥΝΕΣ (ξενόγλωσσες)

1. SIR CHESTER NORMAN, FOOTBALL AND FOOTBALL HOOLIGANISM, CENTRE FOR FOOTBALL RESEARCH, UNIVERSITY OF LEICESTER (2001)
2. WARD RUSSEL, FAN VIOLENCE, SOCIAL PROBLEM OR MORAL PANIC?, FRANCIS MARION UNIVERSITY, FLORIDA(2001)

ΑΡΘΡΑ (ελληνικά)

1. ΖΟΥΜΗ ΑΛΕΚΑ, ΤΙ ΕΓΙΝΕ ΣΑΝ ΣΗΜΕΡΑ, 29/4/2004. ΕΘΝΟΣΠΟΡ
2. ΖΥΜΑΤΟΥΡΑΣ ΗΛΙΑΣ, ΒΑΡΥΣ Ο ΠΕΛΕΚΥΣ ΣΕ ΟΛΥΜΠΙΑΚΟ ΚΑΙ ΠΑΝΙΩΝΙΟ, 15/1/2005. ΕΘΝΟΣΠΟΡ
3. ΖΥΜΑΤΟΥΡΑΣ ΗΛΙΑΣ, ΓΚΑΓΚΑΤΖΗΣ: Η ΕΥΘΥΝΗ ΣΤΙΣ ΠΑΕ, 2/6/2004. ΕΘΝΟΣΠΟΡ
4. ΜΠΛΟΥΝΑΣ ΘΑΝΟΣ, ΕΠΟ: ΠΟΛΙΤΕΙΑ ΚΟΝΤΡΑ ΣΤΗ ΒΙΑ,1/6/2004, ΕΘΝΟΣΠΟΡ

5. ΜΠΛΟΥΝΑΣ ΘΑΝΟΣ, ΕΔΕΙΞΑΝ ΤΟΝ ΔΡΟΜΟ, 23/1/2004. ΕΘΝΟΣΠΟΡ
6. ΜΠΟΜΠΟΛΑΣ Ι, ΑΕΚ ΑΠΟΒΟΛΗ ΟΠΑΔΟΥ, 28/9/2004. ΕΘΝΟΣΠΟΡ
7. ΜΠΟΜΠΟΛΑΣ Ι, ΤΕΡΜΑ ΣΤΗ ΒΙΑ, 15/3/2004. ΕΘΝΟΣΠΟΡ
8. ΜΠΟΜΠΟΛΑΣ Ι, ΓΕΛΟΥΣΑΝ ΟΙ ΞΕΝΟΙ, 22/1/2004. ΕΘΝΟΣΠΟΡ
9. ΧΛΙΑΟΥΤΑΚΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ, Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ ΣΤΗΝ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ, ΝΕΑ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ, Τ.3, 1988: ΣΕΛ. 42-47

ΑΡΘΡΑ(ξενόγλωσσα)

1. BACK LES, CRABBE TIM, SOLOMOS JOHN, BEYOND THE RACIST/HOOLIGAN COUPLET: RACE, SOCIAL THEORY AND FOOTBALL CULTURE, BRITISH JOURNAL OF SOCIOLOGY, VOL. 50, NO 3, SEPTEMBER1, 1999, P. 419-442.
2. COURAKIS NESTOR, FOOTBALL VIOLENCE, NOT ONLY A BRITISH PROBLEM, VOL.6, NO.2,1988, P.293-302.
3. HAND, D. CITY 'TIL DIE, RECENT TRENDS IN POPULAR FOOTBALL, VOL. 2 , NO.1, SPRING 2001, P. 99-112, SOCCER AND SOCIETY.
4. HEINONEN HARRI, FINNISH SOCCER SUPPORTERS AWAY FROM HOME: A CASE STUDY OF FINNISH NATIONAL TEAM FANS AT A WORLD CUP QUALIFYING, VOL. 3, NO.3 FALL 2002, P. 26-50, SOCCER AND SOCIETY.
5. KING ANTHONY, CRITIQUE IN SOCIETY: ON FOOTBALL HOOLIGANISM, VOL.52, NO.4, DECEMBER 2001, P.707-712, DEPARTMENT OF SOCIOLOGY UNIVERSITY OF EXETER.
6. MAJOR TIM, FOOTBALL'S SHAME, NOT OURS, VOL. 127, NO.4390. 1998, NEW STATEMENT (LONDON ENGLAND).
7. SMITH TOM, BATAILLE'S BOYS: POSTMODERNITY, FASCISTS AND FOOTBALL FANS, VOL.51, NO.3, SEPTEMBER 1 2000, BRITISH JOURNAL OF SOCIOLOGY.

Πηγές από το διαδίκτυο:

www.in.gr

www.google.gr

www.ateiher.gr

www.yahoo.gr

ΜΕΡΟΣ Δ. : ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΑΝΩΤΑΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ
ΙΔΡΥΜΑ ΚΡΗΤΗΣ
ΣΧΟΛΗ: ΣΕΥΠ
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΜΕΛΕΤΗ ΓΙΑ ΤΑ
ΑΘΛΗΤΙΚΑ ΔΡΩΜΕΝΑ
ΣΤΑ ΓΗΠΕΔΑ

Α.Α.Σ: {...}
Α.Α.Ε: {...}

ΗΡΑΚΛΕΙΟ 2005

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

1. η ηλικία σας είναι :

2.

	Δικό σας	Του πατέρα σας	Της μητέρας σας
έτη σπουδών			
επάγγελμα			
Εισόδημα			

3.οικογενειακή κατάσταση:

άγαμος ڤ έγγαμος ڤ άλλο ڤ

4. συνοικία που μένετε:

5. ο τόπος καταγωγής σας αφορά σε:

αστική περιοχή ڤ αγροτική περιοχή ڤ ημιαστική περιοχή ڤ

6. είστε οργανωμένος σε κάποιο σύνδεσμο της ομάδας σας ;

ναι ڤ όχι ڤ

7. παρακαλούμε συμπληρώστε τον παρακάτω πίνακα με ένα X στο κουτί της επιλογής σας .

	Ποτέ	Μερικές φορές	Συχνά	Πολλές φορές
M1. παρακολουθώ τους εντός έδρας αγώνες της ομάδας μου				
M2. παρακολουθώ τους εκτός έδρας αγώνες της ομάδας μου				
M3. φοράω τα διακριτικά της ομάδας μου (κασκόλ, φανέλες κ.τ.λ)				
M4. συμμετέχω στην έμπνευση συνθημάτων της ομάδας μου				
M5. συμμετέχω στην δημιουργία πανό της ομάδας μου				
M6. παρακολουθώ τις προπονήσεις της ομάδας μου				
M7. διαβάζω περιοδικά και εφημερίδες της ομάδας μου				
M8. συμμετέχω στις εκδρομές των συνδέσμων της ομάδας μου				
M9. συμμετέχω στις εκδηλώσεις της ομάδας μου (π.χ κοπή πίττας, χοροεσπερίδες)				
M10. συμμετέχω στις εκδηλώσεις των συνδέσμων της ομάδας μου (π.χ χοροεσπερίδες)				
M11. παρακολουθώ τις τηλεοπτικές εκπομπές της ομάδας μου				
M12. Παρακολουθώ τις ραδιοφωνικές εκπομπές της ομάδας μου				
M13. πηγαίνω/ συχνάζω σε στέκια (μπαρ, καφέ) που συχνάζουν οπαδοί- φίλαθλοι της ομάδας μου				
M14. συμμετέχω στις εκλογές των συνδέσμων της ομάδας μου				
M15. αγοράζω αξεσουάρ της ομάδας μου για το σπίτι/ το αυτοκίνητο(π.χ μπρελόκ ποτήρια κ.τ.λ)				

8. Παρακαλούμε συμπληρώστε τον παρακάτω πίνακα με ένα X στο κουτί της επιλογής σας.

	Ποτέ	Μερικές φορές	Συχνά	Πολλές φορές
Θ1. Συμμετέχω στα συνθήματα της κερκίδας				
Θ2. Συμμετέχω στα υβριστικά συνθήματα της κερκίδας				
Θ3. Συμμετέχω στους χορευτικούς πανηγυρισμούς της κερκίδας				
Θ4. Συμμετέχω στις μαζικές χειρονομίες της κερκίδας				
Θ5. Ανάβω φωτοβολίδες				
Θ6. Προκαλώ καθοδόν προς το γήπεδο με συνθήματα				
Θ7. Προκαλώ καθοδόν προς το γήπεδο κάνοντας υλικές ζημιές (βιτρίνες, οχήματα κ.τ.λ)				
Θ8. Προκαλώ καθοδόν προς το σπίτι με συνθήματα				
Θ9. Προκαλώ καθοδόν προς το σπίτι κάνοντας υλικές ζημιές(οχήματα, σπίτια κτλ)				
Θ10. Ενδιαφέρομαι να δω τα επεισόδια στα Μ.Μ.Ε(τύπος, τηλεόραση, ραδιόφωνο) με τους φίλους μου				
Θ11. Παρακολουθώ τα επεισόδια στα Μ.Μ.Ε με τους φίλους μου				
Θ12. Ανυπομονώ να δω τα επεισόδια στα Μ.Μ.Ε με τους φίλους μου				
Θ13. Καμαρώνω για τα επεισόδια που προκαλούν οι οπαδοί της ομάδας μου				
Θ14. Ταυτίζομαι με τους οπαδούς της ομάδας μου που προκαλούν επεισόδια				

9. παρακαλούμε συμπληρώστε τον παρακάτω πίνακα με ένα X στο κουτί της επιλογής σας.

Στο γήπεδο έχω κάνει τα παρακάτω:	Ποτέ	Μερικές φορές	Συχνά	Πολλές φορές
B1.Φωνάζω				
B2.Ποδοκροτώ				
B3.Ρίχνω χαρτιά στον αγωνιστικό χώρο				
B4.Βρίζω				
B5.Σκαρφαλώνω στα κάγκελα				
B6.Φτύνω				
B7.Λογομαχώ με άλλο φίλαθλο				
B8.Ρίχνω φωτοβολίδα στον αγωνιστικό χώρο				
B9.Ρίχνω φωτοβολίδα σε άλλη κερκίδα				
B10.Ρίχνω αντικείμενα στον αγωνιστικό χώρο(μπουκάλια, κέρματα κ.τ.λ)				
B11.Ρίχνω αντικείμενα σε άλλη κερκίδα				
B12.Σπάω καθίσματα				
B13.Ρίχνω καθίσματα στον αγωνιστικό χώρο				
B14.Εισβάλλω στον αγωνιστικό χώρο				
B15.Καίω αντικείμενα στην κερκίδα(π.χ κασκόλ, καθίσματα)				
B16.Χτυπάω κάποιο φίλαθλο				
B17.Συμμετέχω σε καυγά με αντίπαλους οπαδούς				
B18.Έχω συλληφθεί για επεισόδια στο γήπεδο				
B19.Έχω καταδικαστεί για επεισόδια στο γήπεδο				

**ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ**

ΑΘΗΝΑ
18 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1986

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΥΛΛΟΥ
138

ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 1737

Κύρωση της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τη βία των θεατών και την ανάρμοστη συμπεριφορά στις αθλητικές συναντήσεις και ιδιαίτερα στους ποδοσφαιρικούς αγώνες.

**Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ**

Εκδίδομε τον ακόλουθο νόμο που ψήφισε η Βουλή :

Άρθρο πρώτο

Κυρώνεται και έχει την ισχύ που ορίζει το άρθρο 28 παρ. 1 του Συντάγματος η «Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τη βία των θεατών και την ανάρμοστη συμπεριφορά στις αθλητικές συναντήσεις και ιδιαίτερα στους ποδοσφαιρικούς αγώνες», που υπογράφηκε στο Στρασβούργο στις 19.8.85, της οποίας το κείμενο... σε μετάφραση στην ελληνική έχει ως εξής :

Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τη βία των θεατών και την ανάρμοστη συμπεριφορά στις αθλητικές συναντήσεις και ιδιαίτερα στους ποδοσφαιρικούς αγώνες.

Οι χώρες μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης και οι άλλες χώρες μέλη της Ευρωπαϊκής Μορφωτικής Συμβάσεως, συμβαλλόμενα μέρη στο παρόν,

θεωρώντας, ότι ο σκοπός του Συμβουλίου της Ευρώπης είναι η επίτευξη μεγαλύτερης ενότητας μεταξύ των μελών του,

ανησυχώντας για τη βία και ανάρμοστη συμπεριφορά μεταξύ των θεατών στις αθλητικές συναντήσεις και ιδιαίτερα στους ποδοσφαιρικούς αγώνες και για τις συνέπειες των ανωτέρω,

γνωρίζοντας, ότι αυτό το πρόβλημα ενδέχεται να δημιουργήσει κινδύνους για τις αρχές που είναι ενσωματωμένες στην Απόφαση αριθ. (76) 41 της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης, που είναι γνωστή ως «Ευρωπαϊκός Καταστατικός Χάρτης των Αθλημάτων για όλους»,

δίνοντας έμφαση στη σπουδαία συμβολή που γίνεται στη διεθνή συνεννόηση με τον αθλητισμό και ιδιαίτερα, λόγω της συχνότητάς τους, με τους ποδοσφαιρικούς αγώνες μεταξύ εθνικών και τοπικών ομάδων από τις ευρωπαϊκές χώρες,

θεωρώντας, ότι τόσο οι δημόσιες αρχές όσο και οι ανεξάρτητες αθλητικές οργανώσεις έχουν ξεχωριστές αλλά συμπληρωματικές υπευθυνότητες να καταπολεμήσουν τη βία και την ανάρμοστη συμπεριφορά εκ μέρους των θεατών, φέρνοντας κατά νουν ότι οι αθλητικές οργανώσεις έχουν επίσης ευθύνες σε θέματα ασφαλείας και πιο γενικά ότι θάπρεπε να εξασφαλίζουν την κανονική διεξαγωγή των αγώνων τους οποίους διοργανώνουν· θεωρώντας επιπλέον ότι οι αρχές αυτές και οργανώσεις θάπρεπε να συνεργασθούν προς το σκοπό αυτό σε όλα τα επίπεδα,

θεωρώντας, ότι η βία είναι ένα τρέχον κοινωνικό φαινόμενο με ευρείες επιπτώσεις, της οποίας οι αρχές βρίσκονται κυρίως έξω από τον αθλητισμό, και ότι ο αθλητισμός είναι συχνά η σκηνή για ξεσπάσματα βίας,

αποφασισμένες να προβούν σε κοινή και συνεργατική δράση για να εμποδίσουν και ελέγξουν το πρόβλημα

της βίας και ανάρμοστης συμπεριφοράς από τους θεατές σε αθλητικές συναντήσεις, συμφωνούν τα εξής ;

Άρθρο 1

Σκοπός της Συμβάσεως

1. Τα Μέρη, με προοπτική να εμποδίσουν και ελέγξουν τη βία και ανάρμοστη συμπεριφορά των θεατών σε ποδοσφαιρικούς αγώνες, εντός των ορίων των αντιστοίχων συνταγματικών τους διατάξεων, αναλαμβάνουν να προβούν στα απαραίτητα μέτρα για την ενεργοποίηση των διατάξεων της παρούσας Συμβάσεως.

2. Τα Μέρη θα εφαρμόσουν τις διατάξεις της Συμβάσεως αυτής και σε άλλα αθλήματα και αθλητικές συναντήσεις, όπου υπάρχει φόβος βίας ή ανάρμοστης συμπεριφοράς εκ μέρους των θεατών, όπως ταιριάζει στις ειδικές προϋποθέσεις αυτών των αθλημάτων και αθλητικών συναντήσεων.

Άρθρο 2

Εσωτερική συνεργασία

Τα Μέρη θα συντονίσουν την πολιτική και τις ενέργειες των κυβερνητικών αρχών τους και λοιπών δημοσίων υπηρεσιών τους κατά της βίας και ανάρμοστης συμπεριφοράς των θεατών, όπου είναι απαραίτητο μέσω συντονιστικών σωμάτων.

Άρθρο 3

Μέτρα

1. Τα Μέρη αναλαμβάνουν να εξασφαλίσουν τη δημιουργία και εφαρμογή μέτρων σχεδιασμένων να εμποδίσουν και ελέγξουν τη βία και ανάρμοστη συμπεριφορά των θεατών, περιλαμβανομένων των κατωτέρω :

α) Να εξασφαλίσουν την επαρκή πρόσληψη προσωπικού της δημόσιας δυνάμεως για την εξουδετέρωση ξεσπάσμάτων βίας και ανάρμοστης συμπεριφοράς τόσο εντός των σταδίων και των πέριξ αυτών χώρων, όσο και κατά μή-

κος των οδών μεταβάσεως που χρησιμοποιούν οι θεατές.

β) Να διευκολύνουν τη στενή συνεργασία και ανταλλαγή των απαιτούμενων πληροφοριών μεταξύ των αστυνομικών δυνάμεων διαφορετικών περιοχών που τους αφορά το θέμα.

γ) Να αιτήσουν ή, εάν είναι ανάγκη, να υιοθετήσουν νόμους τέτοιους που να προβλέπουν κατάλληλες ποινές ή διοικητικά μέτρα, κατά περίπτωση, για όσους κριθούν ένοχοι αδικημάτων σχετιζομένων με βία ή ανάρμοστη συμπεριφορά θεατών.

2. Τα Μέρη αναλαμβάνουν να ενθαρρύνουν την κατάλληλη οργάνωση και καλή διαγωγή των ομάδων και το διορισμό εφορευόντων μεταξύ των μελών τους για να βοηθούν και πληροφορούν θεατές στους αγώνες και να συνοδεύουν τα μέρη των οπαδών κατά την απομάκρυνσή τους.

3. Τα Μέρη θα ενθαρρύνουν τη συνεργασία, όσο είναι νομικώς δυνατό, των οργανισμών ταξιδίων από τον τόπο αναχωρήσεως, με τη συνεργασία των ομάδων, οργανωμένων οπαδών και πρακτορείων ταξιδίων, ώστε να εμποδίσουν ενδεχομένους ταραχοποιούς να φύγουν για να παρακολουθήσουν αγώνες.

4. Τα Μέρη θα φροντίσουν να εξασφαλίσουν, όπου είναι απαραίτητο, εισάγοντας ανάλογη νομοθεσία που περιέχει κυρώσεις για μη συμμόρφωση, ή με κάθε άλλο πρόσφορο μέσον, ότι όπου απειλούνται ξεσπάσματα βίας ή ανάρμοστης συμπεριφοράς εκ μέρους θεατών, οι αθλητικές οργανώσεις και ομάδες, μαζί με τους ιδιοκτήτες των σταδίων και τις δημόσιες αρχές, όπου χρειάζεται, σύμφωνα με τις ευθύνες που καθορίζονται από το εσωτερικό δίκαιο, θα λάβουν τα απαραίτητα μέτρα στα στάδια για να εμποδίσουν ή ελέγξουν τέτοια περιστατικά βίας, περιλαμβανομένων των εξής :

α) Να εξασφαλίσουν, ότι ο σχεδιασμός και η κατασκευή των σταδίων εγγυώνται την ασφάλεια των θεατών, ότι δεν διευκολύνουν περιστατικά βίας μεταξύ των θεατών, επιτρέπουν αποτελεσματικό έλεγχο του πλήθους, πε-

ριέχουν κατάλληλα στηθαία ή διαχωριστικά και επιτρέπουν στις δυνάμεις ασφαλείας και στην αστυνομία να δράσουν.

β) Να διαχωρίσουν αποτελεσματικά ομάδες αντιπάλων οπαδών, διαθέτοντας ειδικά πεζούλια σε ομάδες επισκεπτών οπαδών όταν εισέρχονται.

γ) Να εξασφαλίσουν το διαχωρισμό αυτόν με αυστηρό έλεγχο στην πώληση των εισιτηρίων και να λαμβάνουν ιδιαίτερες προφυλάξεις κατά το χρονικό διάστημα αμέσως πριν τον αγώνα.

δ) Να αποκλείουν ή να απαγορεύουν την πρόσβαση σε αγώνες και στάδια γνωστούς ή πιθανούς ταραχοποιούς, όσο είναι νόμιμα δυνατό, ή ανθρώπους που είναι κάτω από την επήρεια αλκοόλ ή ναρκωτικών.

ε) Να εφοδιάσουν τα στάδια με αποτελεσματικό σύστημα ενημερώσεως του κοινού και να δουν ότι γίνεται πλήρης χρήση αυτού του προγράμματος του αγώνα και άλλων μέσων δημοσιότητας, ώστε να ενθαρρύνουν τους θεατές να συμπεριφέρονται σωστά.

στ) Να απαγορεύουν την εισαγωγή αλκοολούχων ποτών από θεατές μέσα στα στάδια· να περιορίσουν και ακόμη περισσότερο να απαγορεύσουν την πώληση αλκοολούχων ποτών στα στάδια και να εξασφαλίσουν ότι όλα τα διαθέσιμα οινοπνευματώδη είναι σε ασφαλή συσκευασία.

ζ) Να κάνουν ελέγχους για να εξασφαλίσουν ότι οι θεατές δε φέρουν στα στάδια αντικείμενα που μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε πράξεις βίας ή πυροτεχνήματα ή παρόμοια επινοήματα.

η) Να εξασφαλίσουν ότι οι αξιωματούχοι, εκτελούντες χρέη συνδέσμου, συνεργάζονται με τις ενδιαφερόμενες αρχές πριν τους αγώνες για μέτρα που πρέπει να ληφθούν για τον έλεγχο του πλήθους έτσι, ώστε οι σχετικές διατάξεις που ισχύουν να ενεργοποιηθούν με συγκεκριμένες ενέργειες.

5. Τα Μέρη θα λάβουν τα ενδεικνυόμενα κοινωνικά και εκπαιδευτικά μέτρα, λαμβάνοντας υπόψη τη σπουδαιότητα των μαζικών μέσων επικοινωνίας για την απο-

τροπή της βίας στον αθλητισμό, ιδιαίτερα με την προαγωγή του αθλητικού ιδεώδους με εκπαιδευτικές και άλλες εκστρατείες, δίνοντας ενίσχυση στην αντίληψη του δικαίου παιχνιδιού, ιδιαίτερα μεταξύ νέων ανθρώπων, ώστε να εξυψώσουν τον αμοιβαίο σεβασμό μεταξύ θεατών και μεταξύ παικτών και επίσης ενθαρρύνοντας την αυξημένη ενεργό συμμετοχή στον αθλητισμό.

Άρθρο 4 Διεθνής συνεργασία

1. Τα Μέρη θα συνεργασθούν στενά σε θέματα καλυπτόμενα απ' αυτήν τη Σύμβαση και θα ενθαρρύνουν μία παρόμοια συνεργασία, όπως είναι πρόπον μεταξύ των ενδιαφερομένων εθνικών αθλητικών αρχών.

2. Εν όψει διεθνών αγώνων ή τουρνουά, τα ενδιαφερόμενα Μέρη θα καλέσουν τις αντίστοιχες αρχές τους, ιδιαίτερα τους αθλητικούς οργανισμούς, να προσδιορίσουν τους αγώνες εκείνους που είναι επίφοβοι για κρούσματα βίας ή άπρεπης συμπεριφοράς εκ μέρους των θεατών. Όπου εντοπίζεται ένας τέτοιος αγώνας, οι αρμόδιες αρχές της φιλοξενούσας χώρας θα κανονίζουν συσκέψεις μεταξύ των ενδιαφερομένων. Οι συσκέψεις αυτές θα λαμβάνουν χώρα το ταχύτερο δυνατό και πάντως όχι αργότερα από δύο εβδομάδες πριν από την ημερομηνία του αγώνα και θα συντονίζουν τις διευθετήσεις, μέτρα και προφυλάξεις που θα πρέπει να ληφθούν πριν, κατά τη διάρκεια και μετά τον αγώνα, περιλαμβανομένων, όπου κρίνεται απαραίτητο, μέτρων επιπροσθέτων προς εκείνα που προβλέπονται στη Σύμβαση αυτή.

Άρθρο 5 Εντοπισμός και μεταχείριση παραβατών

1. Τα Μέρη, σεβόμενα της υφιστάμενης νομικής διαδικασίας και την αρχή της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης, θα ζητούν τον εντοπισμό και ποινική δίωξη των θεατών που διαπράττουν πράξεις βίας ή άλλες αξιόποινες πράξεις, σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία.

2. Όπου είναι απαραίτητο, ιδιαίτερα σε περιπτώσεις επισκεπτών θεατών και σύμφωνα με τις εφαρμοστέες διεθνείς συμφωνίες, τα Μέρη θα εξετάσουν :

α) τη μεταφορά δικαστικών ενεργειών κατά προσώπων συλληφθέντων για πράξεις βίας ή άλλες αξιόποινες πράξεις σε αθλητικές συναντήσεις στη χώρα της μόνιμου κατοικίας τους,

β) την αίτηση εκδόσεως προσώπων υπόπτων βίας ή άλλων αξιοποιίων πράξεων διαπραχθεισών σε αθλητικές συναντήσεις,

γ) τη μεταφορά προσώπων καταδικασθέντων για παραβάσεις βίας ή άλλων αξιοποιίων πράξεων διαπραχθεισών σε αθλητικές συναντήσεις να εκτίσουν την ποινή τους στην αντίστοιχη χώρα.

Άρθρο 6

Επιπρόσθετα μέτρα

1. Τα Μέρη αναλαμβάνουν να συνεργασθούν στενά με τους αντίστοιχους εθνικούς αθλητικούς οργανισμούς και ομάδες και όπου είναι σκόπιμο, με τους ιδιοκτήτες των σταδίων επί διευθετήσεων που αφορούν το σχεδιασμό και εκτέλεση αλλαγών στη φυσική κατασκευή των σταδίων ή άλλων αλλαγών, περιλαμβανομένων των δυνατοτήτων προσβάσεως και αποχωρήσεως από τα στάδια, αναγκαίων για τη βελτίωση της ασφαλείας και της προλήψεως βίας.

2. Τα Μέρη αναλαμβάνουν να προάγουν, όπου είναι απαραίτητο και στις κατάλληλες περιπτώσεις, ένα σύστημα που να θέτει προϋποθέσεις για την εκλογή των σταδίων, λαμβάνοντας υπόψη την ασφάλεια των θεατών και την πρόληψη βίας μεταξύ τους, ειδικά για εκείνα τα στάδια που χρησιμοποιούνται για αγώνες που συγκεντρώνουν μεγάλα ή απειθάρχητα πλήθη.

3. Τα Μέρη αναλαμβάνουν να ενθαρρύνουν τους εθνικούς αθλητικούς οργανισμούς τους να επανεξετάζουν τους κανονισμούς τους συνεχώς για να ελέγξουν τους παράγοντες που ενδέχεται να οδηγήσουν σε ξεσπάσματα βίας εκ μέρους παικτών ή θεατών.

Άρθρο 7

Προβλέψεις πληροφόρησης

Κάθε Μέρος θα στέλνει στο Γενικό Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης, σε μία από τις επίσημες γλώσσες του Συμβουλίου της Ευρώπης, όλες τις σχετικές πληροφορίες που αφορούν νομοθετικά και άλλα μέτρα που ελήφθησαν απ' αυτό για το σκοπό της συμπλεύσεως με τους όρους της συμβάσεως αυτής, είτε όσον αφορά το ποδόσφαιρο είτε τα άλλα αθλήματα.

Άρθρο 8

Διαρκής Επιτροπή

1. Για τους σκοπούς της παρούσας Συμβάσεως, δια του παρόντος καθιερώνεται μία Διαρκής Επιτροπή.

2. Κάθε Μέρος δύναται να αντιπροσωπεύεται στη Διαρκή Επιτροπή από έναν ή περισσότερους απεσταλμένους. Κάθε Μέρος θα έχει μία ψήφο.

3. Κάθε κράτος - μέλος του Συμβουλίου της Ευρώπης ή άλλο κράτος - μέλος της Ευρωπαϊκής Μορφωτικής Συμβάσεως που δεν είναι συμβαλλόμενο μέρος σ' αυτήν τη Σύμβαση δύναται να αντιπροσωπεύεται στην Επιτροπή ως παρατηρητής.

4. Η Διαρκής Επιτροπή δύναται, με ομόφωνη απόφαση, να προσκαλεί χώρες που δεν είναι μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης ούτε της παρούσας Συμβάσεως και αθλητικούς οργανισμούς που ενδιαφέρονται να αντιπροσωπευθούν από έναν παρατηρητή σε μία ή περισσότερες συνελεύσεις.

5. Η Διαρκής Επιτροπή θα συγκαλείται από το Γενικό Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης. Η πρώτη της συνέλευση θα λάβει χώρα εντός έτους από της ημερομηνίας εφαρμογής της Συμβάσεως. Ακολούθως, θα συνέρχεται τουλάχιστο μια φορά το χρόνο. Επιπροσθέτως, θα συνέρχεται οποτεδήποτε το ζητήσει η πλειοψηφία των Μερών.

6. Η πλειοψηφία των Μερών θα συνιστά απαρτία για τη σύγκλιση συνελεύσεως της Διαρκούς Επιτροπής.

7. Σύμφωνα με τις διατάξεις της παρούσας Συμβάσεως, η Διαρκής Επιτροπή θα θεσμοθετήσει και θα υιοθετήσει δια κοινής συναινέσεως το διαδικαστικό κανονισμό της.

Άρθρο 9

1. Η Διαρκής Επιτροπή θα είναι υπεύθυνη για τον έλεγχο της εφαρμογής της παρούσης Συμβάσεως. Ιδιαίτερα θα είναι υπεύθυνη :

α) να διατηρεί τον έλεγχο της αναθεωρήσεως των διατάξεων της παρούσης Συμβάσεως και να εξετάζει τυχόν αναγκαίες τροποποιήσεις της,

β) να κάνει συσκέψεις, με τους αντίστοιχους αθλητικούς οργανισμούς,

γ) να κάνει προτάσεις προς τα Μέρη σχετικά με μέτρα που πρέπει να ληφθούν για την επίτευξη των σκοπών της παρούσας Συμβάσεως.

δ) να προτείνει τη λήψη των απαιτούμενων μέτρων για την πληροφόρηση του κοινού επί των δραστηριοτήτων που έχουν αναληφθεί μέσα στα πλαίσια της Συμβάσεως αυτής,

ε) να κάνει προτάσεις προς την Επιτροπή Υπουργών σχετικά με χώρες που δεν είναι μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης να προσκληθούν να προσχωρήσουν στη Σύμβαση αυτή,

στ) να κάνει οποιεσδήποτε άλλες προτάσεις για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας της Συμβάσεως αυτής.

2. Για να απαλλαγεί των λειτουργιών της, η Διαρκής Επιτροπή δύναται με πρωτοβουλία της να κανονίζει για συνελεύσεις ομάδων εμπειρογνομόνων.

Άρθρο 10

Μετά από κάθε συνέλευση, η Διαρκής Επιτροπή θα στέλνει στην Επιτροπή Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης αναφορά επί των εργασιών της και επί της λειτουργικότητας της Συμβάσεως.

Άρθρο 11 Τροποποιήσεις

1. Τροποποιήσεις στη Σύμβαση αυτή μπορούν να προταθούν από ένα συμβαλλόμενο Μέρος, από την Επιτροπή Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης ή από τη Διαρκή Επιτροπή.

2. Κάθε πρόταση για τροποποίηση θα κοινοποιείται από το Γενικό Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης προς τις χώρες - μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης, προς τις άλλες χώρες - μέλη της Ευρωπαϊκής Μορφωτικής Συμβάσεως και σε κάθε χώρα μη-μέλος, η οποία έχει προσχωρήσει ή έχει προσκληθεί να προσχωρήσει στη Σύμβαση αυτή σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 14.

3. Κάθε τροποποίηση προταθείσα από ένα Μέρος ή από την Επιτροπή Υπουργών θα κοινοποιείται προς τη Διαρκή Επιτροπή τουλάχιστο δύο μήνες πριν τη συνέλευση στην οποία πρόκειται να συζητηθεί. Η Διαρκής Επιτροπή θα υποβάλλει στην Επιτροπή Υπουργών τη γνώμη της επί της προτεινομένης τροποποίησης, όπου είναι απαραίτητο μετά από σύσκεψη με τις αντίστοιχες αθλητικές οργανώσεις.

4. Η Επιτροπή Υπουργών θα εξετάζει την προτεινομένη τροποποίηση και κάθε γνώμη της Διαρκούς Επιτροπής και δύναται να υιοθετεί την τροποποίηση.

5. Το κείμενο οποιασδήποτε τροποποίησης εγκριθείς υπό της Επιτροπής σύμφωνα με την παράγραφο 4 του άρθρου αυτού θα αποστέλλεται προς τα Μέρη για αποδοχή.

6. Κάθε τροποποίηση υιοθετηθείσα σύμφωνα με την παράγραφο 4 του άρθρου αυτού θα ισχύει την πρώτη ημέρα του μηνός που ακολουθεί μετά τη λήξη περιόδου ενός μηνός, αφ' ότου όλα τα Μέρη έχουν πληροφορηθεί το Γενικό Γραμματέα περί της αποδοχής της εκ μέρους των.

Τελικοί όροι Άρθρο 12

1. Η Σύμβαση αυτή θα είναι ανοικτή για υπογραφή υ-

πό χωρών - μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης και άλλων χωρών - μελών της Ευρωπαϊκής Μορφωτικής Συμβάσεως, που μπορούν να εκφράσουν τη συναίνεσή τους να δεσμευθούν ως εξής :

α) υπογραφή χωρίς επιφύλαξη ως προς την κύρωση, αποδοχή ή έγκριση, ή

β) υπογραφή με τον όρο της κυρώσεως, αποδοχής ή εγκρίσεως, ακολουθουμένη από κύρωση, αποδοχή ή έγκριση.

2. Έγγραφα κυρώσεως, αποδοχής ή εγκρίσεως θα κατατεθούν στο Γενικό Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Άρθρο 13

1. Η Σύμβαση θα ισχύσει την πρώτη ημέρα του μηνός μετά από τη λήξη περιόδου ενός μηνός από της ημερομηνίας κατά την οποία τρεις χώρες - μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης θα έχουν εκφράσει τη συναίνεσή τους να δεσμευθούν δια της Συμβάσεως σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 12.

2. Σχετικά με συμβαλλόμενη χώρα που εκφράζει μετέπειτα τη συναίνεσή της να δεσμευθεί δια της Συμβάσεως αυτής, η Σύμβαση θα ισχύσει την πρώτη ημέρα του μηνός που ακολουθεί μετά τη λήξη περιόδου ενός μηνός από της ημερομηνίας της υπογραφής ή της καταθέσεως του εγγράφου της κυρώσεως, αποδοχής ή εγκρίσεως.

Άρθρο 14

1. Μετά από την έναρξη ισχύος της Συμβάσεως αυτής, η Επιτροπή Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης, μετά από σύσκεψη με τα συμβαλλόμενα Μέρη, δύναται να προσκαλέσει για προσχώρηση στη Σύμβαση χώρες μη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης κατόπιν αποφάσεως ληφθείσης κατά την πλειοψηφία που προβλέπεται στο Άρθρο 20.δ. του Καταστατικού Νόμου του Συμβουλίου της Ευρώπης και κατόπιν ομόφωνης ψήφου των αντιπρο-

σώπων των Συμβαλλομένων Χωρών που έχουν το δικαίωμα να συμμετάσχουν στην Επιτροπή Υπουργών.

2. Σχετικά με κάθε χώρα που προσχωρεί, η Σύμβαση θα τίθεται σε ισχύ την πρώτη ημέρα του μηνός που ακολουθεί τη λήξη περιόδου ενός μηνός μετά την ημερομηνία καταθέσεως του εγγράφου της προσχωρήσεως στο Γενικό Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Άρθρο 15

1. Κάθε χώρα δύναται, κατά το χρόνο υπογραφής ή κατά το χρόνο καταθέσεως του εγγράφου της περί κυρώσεως, αποδοχής, εγκρίσεως ή προσχωρήσεως, να καθορίσει την περιφέρεια ή περιφέρειες που θα τύχει εφαρμογής η Σύμβαση αυτή.

2. Κάθε συμβαλλόμενο Μέρος δύναται, κατά πάντα χρόνο μετέπειτα, δια δηλώσεως απευθυνομένης προς το Γενικό Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης, να επεκτείνει την εφαρμογή της Συμβάσεως αυτής σε οποιαδήποτε άλλη εδαφική περιφέρεια ορίζεται στη δήλωση. Όσον αφορά τη συγκεκριμένη εδαφική περιφέρεια η Σύμβαση θα τεθεί σε εφαρμογή την πρώτη ημέρα του μηνός που ακολουθεί τη λήξη περιόδου ενός μηνός μετά την ημερομηνία λήψεως της εν λόγω δηλώσεως υπό του Γενικού Γραμματέως.

3. Κάθε δήλωση γενομένη σύμφωνα με τις δύο ανωτέρω παραγράφους δύναται, σχετικά με την εδαφική περιφέρεια που αναφέρεται στην εν λόγω δήλωση, να ανακληθεί δια γνωστοποιήσεως απευθυνομένης προς το Γενικό Γραμματέα. Η εν λόγω ανάκληση θα καθίσταται ενεργός την πρώτη ημέρα του μηνός που ακολουθεί τη λήξη εξαμήνου περιόδου μετά την ημερομηνία λήψεως της γνωστοποιήσεως υπό του Γενικού Γραμματέως.

Άρθρο 16

1. Κάθε συμβαλλόμενο Μέρος δύναται, κατά πάντα χρόνο, να καταγγείλει τη Σύμβαση αυτή δια γνωστοποιήσεως απευθυνομένης προς το Γενικό Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης.

2. Η τοιαύτη καταγγελία θα ισχύσει τη πρώτη ημέρα του μηνός που ακολουθεί τη λήξη της εξαμήνου περιόδου από της ημερομηνίας λήψεως της γνωστοποίησης υπό του Γενικού Γραμματέως.

Άρθρο 17

Ο Γενικός Γραμματέας του Συμβουλίου της Ευρώπης θα ειδοποιεί τις χώρες - μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης, τις άλλες χώρες - μέλη της Ευρωπαϊκής Μορφωτικής Συμβάσεως και οποιαδήποτε χώρα προσχωρήσει στη Σύμβαση περί :

- α) τυχόν υπογραφής σύμφωνα με το άρθρο 12,
- β) τυχόν καταθέσεως εγγράφου κυρώσεως, αποδοχής, εγκρίσεως ή προσχωρήσεως σύμφωνα με το άρθρο 12 ή 14,
- γ) ημερομηνίας ενεργοποίησης της παρούσας Συμβάσεως σύμφωνα με τα άρθρα 13 και 14,
- δ) πληροφοριών αποστελλομένων σύμφωνα με το άρθρο 7,
- ε) αναφοράς που καθιερώνεται σύμφωνα με το άρθρο 10,
- στ) προτάσεως για τροποποίηση ή τροποποίησης υιοθετηθείσας σύμφωνα με το άρθρο 11 και περί της ημερομηνίας κατά την οποία η εν λόγω τροποποίηση τίθεται σε ισχύ,
- ζ) δηλώσεως γενομένης σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 15,
- η) γνωστοποίησης γενομένης σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 16 και περί της ημερομηνίας κατά την οποία η εν λόγω καταγγελία αρχίζει να ισχύει.

Προς μαρτυρία περί τούτου οι υπογεγραμμένοι, δέοντως εξουσιοδοτημένοι προς τούτο, υπέγραψαν τη Σύμβαση αυτή.

Έγινε στο Στρασβούργο, σήμερα τη 19η Αυγούστου 1985 στην αγγλική και γαλλική γλώσσα. Τα δύο κείμενα είναι εξίσου αυθεντικά και ένα αντίτυπο θα κατατεθεί στο αρχείο του Συμβουλίου της Ευρώπης. Ο Γενικός Γραμμα-

τέας του Συμβουλίου της Ευρώπης θα στείλει κεκυρωμένα αντίγραφα σε κάθε κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Μορφωτικής Συμβάσεως και σε κάθε κράτος που θα προσκληθεί να προσχωρήσει στη Σύμβαση αυτή.

Για την Κυβέρνηση της Δημοκρατίας της Αυστρίας :

Με επιφύλαξη κυρώσεως ή αποδοχής : Hans G. Kni-
tel.

Για την Κυβέρνηση του Βασιλείου του Βελγίου :

Με επιφύλαξη κυρώσεως ή αποδοχής : J.R. Vanden
Bloock.

Για την Κυβέρνηση της Κυπριακής Δημοκρατίας :

Για την Κυβέρνηση του Βασιλείου της Δανίας :

Για την Κυβέρνηση της Γαλλικής Δημοκρατίας :

Για την Κυβέρνηση της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας
της Γερμανίας :

Για την Κυβέρνηση της Ελληνικής Δημοκρατίας :

Με επιφύλαξη κυρώσεως ή αποδοχής : Δ. Κωνσταντι-
νου.

Για την Κυβέρνηση της Ισλανδικής Δημοκρατίας :

Για την Κυβέρνηση της Ιρλανδίας :

Για την Κυβέρνηση της Ιταλικής Δημοκρατίας :

Για την Κυβέρνηση του Πριγκιπάτου του Λιχτενστάιν :

Για την Κυβέρνηση του Μεγάλου Δουκάτου του Λου-
ξεμβούργου :

Για την Κυβέρνηση της Μάλτας :

Για την Κυβέρνηση του Βασιλείου της Ολλανδίας :

Με επιφύλαξη κυρώσεως ή αποδοχής : V.J.J. M.

Bruyns.

Για την Κυβέρνηση του Βασιλείου της Νορβηγίας :

Για την Κυβέρνηση της Πορτογαλικής Δημοκρατίας :

Για την Κυβέρνηση του Βασιλείου της Ισπανίας :

Για την Κυβέρνηση του Βασιλείου της Σουηδίας :

Για την Κυβέρνηση της Ελβετικής Συνομοσπονδίας :

Για την Κυβέρνηση της Τουρκικής Δημοκρατίας :

Για την Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου της Με-
γάλης Βρετανίας και Βορείου Ιρλανδίας : C.D. Lush.

Για την Κυβέρνηση της Φινλανδίας :

Για την Αγία Έδρα :

Άρθρο δεύτερο

Η ισχύς του νόμου αυτού αρχίζει από τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, της δε σύμβασης που κυρώνεται σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο άρθρο 13 αυτής.

Παραγγέλλομε τη δημοσίευση του παρόντος στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και την εκτέλεσή του ως νόμου του Κράτους.

Αθήνα, 14 Ιουνίου 1988

Αθήνα, 10 Σεπτεμβρίου 1986

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ
ΧΡΗΣΤΟΣ ΑΝΤ. ΣΑΡΤΖΕΤΑΚΗΣ
Ο ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ
ΚΑΙ ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ
ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ ΚΟΥΤΣΟΓΙΩΡΓΑΣ

ΟΙ ΥΠΟΥΡΓΟΙ

ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
<i>ΚΑΡΟΛΟΣ ΠΑΠΟΥΛΙΑΣ</i>	<i>ΔΗΜ. ΤΣΟΒΟΛΑΣ</i>
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ	ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΤΑΞΗΣ
<i>Α.-Μ. (ΜΕΛΙΝΑ) ΜΕΡΚΟΥΡΗ</i>	<i>ΑΝΤΩΝ. ΔΡΟΣΟΓΙΑΝΝΗΣ</i>

Θεωρήθηκε και τέθηκε η Μεγάλη Σφραγίδα του Κράτους

Αθήνα, 15 Ιουνίου 1988

Ο ΕΠΙ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΥΠΟΥΡΓΟΣ
ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ ΚΟΥΤΣΟΓΙΩΡΓΑΣ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΟ 1ο ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΒΙΑΣ ΣΤΑ ΓΗΠΕΔΑ

Δελτίο Τύπου 20/2/1989

Μετά από όσα ακούσαμε στο Συνέδριο από τους ειδικούς επιστήμονες σχεδόν όλων των Ευρωπαϊκών κρατών τα οποία αντιμετωπίζουν παρόμοια με τα δικά μας προβλήματα στον τομέα αυτό, καταλήξαμε στα εξής συμπεράσματα :

1. Είναι απαραίτητη η συνεργασία μεταξύ κυβερνήσεων, ερευνητών και άλλων αρμοδίων φορέων και η ανταλλαγή των εμπειριών τους, ώστε να διδαχθεί ο καθένας από τις επιτυχίες και αποτυχίες του άλλου.

2. Προκειμένου να αντιμετωπιστούν τα συμπτώματα της βίας και επιθετικότητας ανάλογα με τη μορφή, το βαθμό και την ένταση με την οποία εκδηλώνεται, είναι απαραίτητο να διευκρινιστούν και να αναλυθούν λεπτομερώς οι σχετικές έννοιες.

3. Στην προσπάθεια μας για κατανόηση και αντιμετώπιση των προβλημάτων είναι απαραίτητη εντατικότερη έρευνα στους σχετικούς τομείς προκειμένου νέα επιστημονικά συμπεράσματα να προστεθούν στα ήδη υπάρχοντα.

4. Πιστεύουμε ότι πρέπει να δοθεί έμφαση σε μακροπρόθεσμες λύσεις των προβλημάτων που προκαλεί (ή φαίνεται ότι προκαλεί) η βία που συνδέεται με τις αθλητικές εκδηλώσεις και να επισημανθούν οι κίνδυνοι που ενδεχομένως θα προκληθούν από βραχυπρόθεσμα και σπασμωδικά μέτρα καταστολής, τα οποία έχουν πολλές φορές απρόβλεπτες συνέπειες.

5. Υπάρχει συνεπώς άμεση ανάγκη μακροπρόθεσμου

προγραμματισμού αλλά βέβαια τα μακροπρόθεσμα πρέπει απαραίτητα να συνδεθούν και να συντονιστούν με μεσοπρόθεσμα και βραχυπρόθεσμα μέτρα.

6. Είναι προφανές ότι στο παρελθόν οι αθλητικές οργανώσεις, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και άλλοι φορείς είχαν το καθένα ανάλογα με τη στάση του, άλλοτε θετική και άλλοτε αρνητική επίδραση στις εκδηλώσεις της βίας στους αθλητικούς χώρους. Ανάλογα με τον βαθμό της επιρροής τους πρέπει να είναι και το μέγεθος της ευθύνης τους.

7. Είναι γεγονός ότι πάντα θα υπάρχουν δυσκολίες και συγκρούσεις στον αθλητικό όπως και σε κάθε κοινωνικό θεσμό οι οποίες αλλάζουν ριζικά από εποχή σε εποχή. Κατά συνέπεια κρίνουμε ότι είναι απαραίτητη η δημιουργία ενός μόνιμου οργάνου που θα προσφέρει την ευκαιρία για ανταλλαγή απόψεων και πορισμάτων ερευνητικών προγραμμάτων.

8. Κρίνουμε ότι είναι ιστορικά επιβεβλημένη η διεξαγωγή των Ολυμπιακών Αγώνων του 1996 στην Ελλάδα όχι μόνο γιατί συμπληρώνονται τότε 100 χρόνια από την έναρξη των νεωτέρων Ολυμπιακών Αγώνων αλλά ακόμα γιατί η Ελλάδα ήταν εκείνη που πρώτη δίδαξε την ειρηνική άμιλλα στις αθλητικές εκδηλώσεις.

9. Οι αρχαίοι Έλληνες που πρώτοι επέβαλαν το αθλητικό ήθος, είναι οι πνευματικοί πατέρες όλων των σημερινών απόψεων περί των τρόπων περιορισμού της βίας στους αθλητικούς χώρους.

Αθήνα, 29 Δεκέμβρη 1988

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΤΥΠΟΥ

Αναπληρωτή Υπουργού Πολιτισμού
Γενικού Γραμματέα Αθλητισμού

**ΘΕΜΑ : Πρακτικές ενέργειες για την Περιστολή της Βίας
στις Αθλητικές Διοργανώσεις**

Αν. Υπουργός : Είναι γνωστές οι προσπάθειες που τόσοι και τόσοι έχουν κάνει για τα θέματα Βίας στις Αθλητικές διοργανώσεις. Είναι γνωστές οι θεωρητικές αναζητήσεις που έχουν γίνει, τα πορίσματα που στο παρελθόν εξέδωσαν μεταξύ άλλων το 1981 η Επιτροπή Καλλιέργειας Αθλητικού Πνεύματος, η μελέτη αρμόδιας επιτροπής της Γ.Γ.Α. το 1983, καθώς και κυρίως η πολύχρονη μελέτη και έρευνα που διεξήγαγε η γνωστή ερευνητική ομάδα που με την επιβοήθηση της Γ.Γ.Α. άρχισε το έργο της τον Μάιο του 1985 και πρόσφατα ολοκλήρωσε. Είναι γνωστά τα δεκάδες άρθρα που γράφτηκαν στον τύπο και οι εκπομπές που η Τ.Β. αφιέρωσε για χάρη της. Τις περισσότερες φορές όμως μέναμε σε διαπιστώσεις πλην των περιπτώσεων που το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης κάποιες φορές με έκτακτα μέτρα, αποκλειστικά όμως καταστολής, βοηθούσε προσπάσια στην περιστολή της βίας.

Σήμερα πιστεύουμε ότι θεωρητικά και σε επίπεδο αιτίων το θέμα έχει μάλλον εξαντληθεί. Μένουν πρακτικές ενέργειες που πρέπει να γίνουν για την περιστολή της βίας και σ' αυτή την κατεύθυνση κινούμαστε.

Ήδη από τις 11/10/88 στείλαμε επιστολές σε φορείς ζητώντας εκπροσώπους τους ώστε να καταλήξουμε μαζί τους σε αποφάσεις και ύστερα από αλληπάλληλες συνεδριάσεις των τελευταίων ημερών, σήμερα 29/12/88 - όπως είχαμε δεσμευτεί - ανακοινώνουμε αποφάσεις για πρακτικές ενέργειες που κάνουμε στην προοπτική περιστολής της βίας στις Αθλητικές Διοργανώσεις.

Για τούτο :
Δημιουργούμε και συγκροτούμε τη μόνιμη Κεντρική επιτροπή περιστολής της Βίας στις Αθλητικές Διοργανώσεις το έργο της οποίας υλοποιεί η (ΣΟΣ) Συντονιστική Ομάδα Σχεδιασμού.

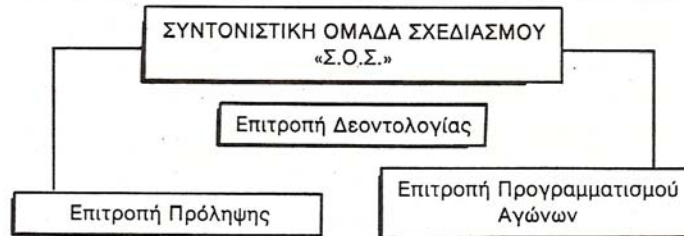
Σκοπός της ίδρυσης και λειτουργίας της Κεντρικής Επιτροπής περιστολής της Βίας στις Αθλητικές διοργανώσεις είναι η λήψη μέτρων για την περιστολή της βίας στις αθλητικές διοργανώσεις με γενικότερες ενέργειες πρόληψης κατά του φαινομένου αλλά και της προβολής θετικού αθλητικού προτύπου και αφετέρου με το σχεδιασμό ενεργειών απέναντι σε δραστηριότητες μέρους οπαδών πριν, κατά και μετά τη διάρκεια αθλητικών δραστηριοτήτων.

Η Σ.Ο.Σ. για την καλλίτερη λειτουργία της συγκροτεί
α) την επιτροπή Πρόληψης και β) την επιτροπή Προγραμματισμού αγώνων.

Συγχρόνως στα πλαίσια της Κεντρικής Επιτροπής λειτουργεί με δικό της αυτόνομο και ανεξάρτητο λόγο η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ, ένας νέος θεσμός που πιστεύουμε ότι θα διαδραματίσει σοβαρό ρόλο στην πορεία του Ελληνικού Αθλητισμού.

Έτσι μπορούμε να δούμε σχηματικά η μόνιμη επιτροπή να λειτουργεί ως εξής :

Κεντρική Επιτροπή Περιστολής της Βίας σε Αθλητικές Διοργανώσεις

- Η Κεντρική επιτροπή και η Σ.Ο.Σ. με τις επιτροπές συγκροτήθηκε ήδη [και] δημοσιεύτηκε στο Φύλο Εφημερίδας της Κυβερνήσεως με αριθμό «κωδικό δημοσιεύματος» 45688/28/12/88.
- Η Κεντρική επιτροπή και η Σ.Ο.Σ. με τις επιτροπές της στεγάζεται μόνιμα σε 5 γραφεία του 7ου ορόφου της Πανεπιστημίου 56 όπου εγκαταστάθηκε ήδη.
- Η Κεντρική επιτροπή και η Σ.Ο.Σ. με τις επιτροπές της διευκολύνεται στις λειτουργίες της από υπαλληλικό προσωπικό που αποτελείται από 4 υπαλλήλους που αποσπάσθηκαν ήδη από τη Γ.Γ.Α. καθώς και από ... [δύο] αστυνομικούς διευθυντές και οι οποίοι θα έχουν εργασιακά αποκλειστική καθημερινή απασχόληση στα γραφεία της Κεντρικής Επιτροπής.
- Η Κεντρική Επιτροπή και η Σ.Ο.Σ. με τις επιτροπές της λειτουργούν ήδη και απαντούν στο τηλέφωνο 36.26.239 ενώ σύντομα θα ολοκληρωθεί μηχανισμός τεχνικής υποστήριξης των λειτουργιών της.
- Η Σ.Ο.Σ. έχει ήδη απασχοληθεί στις συνεδριάσεις της με συγκεκριμένους αθλητικούς αγώνες έχοντας καταρχήν εφαρμόσει για αυτούς σχεδιασμούς που προβλέπονται.

Με την ίδρυση της Σ.Ο.Σ. μόνιμης επιτροπής, πιστεύουμε ότι κάνουμε ένα πρακτικό βήμα στις προσπάθειες περιστολής της βίας και με αφορμή αυτό το σημερινό γεγονός υποβάλλουμε έκκληση στις Διοικήσεις των Σωματείων και των ΠΑΕ καθώς και στους Συνδέσμους να συνδέσουν τη λειτουργία τους με την Σ.Ο.Σ. γιατί έτσι θα έχουν συμβάλει θετικά ώστε ο αθλητισμός και ιδιαίτερα τα ομαδικά αθλήματα να πάψουν να αποτελούν αφορμές για να ανθούν αποκρουστέα φαινόμενα, αλλά να γίνουν ξανά χώροι ευχάριστης κοινωνικής συγκέντρωσης και ακίνδυνης ενασχόλησης. Για την περιστολή λοιπόν της βίας ΑΣ ΠΡΟΣΠΑΘΗΣΟΥΜΕ. ΑΣ ΠΡΟΣΠΑΘΗΣΟΥΜΕ να αναδείξουμε ξανά παλαιότερα πρότυπα και συνήθειες. Ας προσπαθήσουμε να εμφανίσουμε ξανά τα αυθεντικά στοιχεία του Αθλητισμού την άμιλλα, την αλληλεγγύη, την ο-

μαδικότητα, την έντιμη διάκριση. Ο.Γ.Γ.Α. τώρα θα δώσει διευκρινήσεις για τις λειτουργίες των επιτροπών της Σ.Ο.Σ. ώστε να προλάβουμε τυχόν ερωτήσεις σας.

Γ.Γ.Α.: Τρόπος λειτουργίας Κ.Ε., Σ.Ο.Σ. και επιτροπών τους καθώς και της επιτροπής δεοντολογίας

1) Επιτροπή δεοντολογίας

Α. Σκοπός λειτουργίας της

Σε προηγούμενη συνάντησή μας είχαμε αναφερθεί στην προσπάθεια που γίνεται κάποιες φορές από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης ώστε να προβληθούν τα αυθεντικά μέλη - πρότυπα της Αθλητικής μας Οικογένειας. Έτσι λέγαμε ότι αρκετές φορές μεμονωμένα μέλη τοποθετούνται επί συγκεκριμένων θεμάτων κρίνουν και συγκρίνουν εμφανίζοντας τη δική τους ατομική φωνή μπροστά στα θλιβερά φαινόμενα βίας και στα αίτια που την προκαλούν. Τα περισσότερα όμως γνήσια μέλη του αθλητισμού, παρακολουθούν αμήχανα και με λύπη γεγονότα, τα οποία είτε από σεμνότητα είτε από αδυναμία πρόσβασης σε χώρους προβολής αδυνατούν να κρίνουν.

Συγκροτούμε σήμερα την **Επιτροπή Δεοντολογίας** η οποία σκοπό έχει,

- α) Να συσπειρώσει στις λειτουργίες της τις Αθλητικές Δόξες του Παρελθόντος, Διοικητικές και αθλητικές και να προγραμματίσει την αξιοποίησή τους για την προβολή του Αθλητικού προτύπου και της φίλαθλης συμπεριφοράς με εκδηλώσεις, σεμινάρια, εκδόσεις, ομιλίες που θα απευθύνονται προς μαθητές μεγάλων κτιριακών συγκροτημάτων, συνδέσμους φιλάθλων, εργασιακούς χώρους και χώρους μαζικής αθλητικής ενασχόλησης.
- β) Να διευρύνει μέσα από τη συνεργασία του με τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, την παρουσία επωνύμων στελεχών του αθλητισμού μας στην προβολή των πολλα-

πλών θετικών στοιχείων που πηγάζουν από την αθλητική δραστηριότητα, απομακρύνοντας έτσι φαινόμενα αποκρουστέα εξωγενή και ιδιοτελή που εμφανίζονται στον αθλητισμό για την εξυπηρέτηση συγκεκριμένων συμφερόντων.

- γ) Να παίρνει συχνά θέσεις για ζητήματα που προκύπτουν στην αθλητική μας ζωή είτε αυτά είναι επίκαιρα και προσβάλλουν την κοινωνία, είτε είναι θεωρητικά που βοηθούν στον θετικό αθλητικό προσανατολισμό, αρθρώνοντας έτσι το δικό της αυτόνομο λόγο, ενισχύοντας τις γνήσιες αξίες του αθλητισμού και υψώνοντας τον δικό της τοίχο στον οποίο θα προσκρούουν οι μεμονωμένες αθλιότητες που πρόσφατα αλλά και στο παρελθόν έχουν συμβεί.

Ελπίζουμε ότι όταν η Επιτροπή Δεοντολογίας τοποθετείται επί συγκεκριμένου θέματος, αυτό θα αποτελεί Αθλητικό γεγονός ικανό να προβληματίσει κόμματα, παρατάξεις καθώς και Αθλητικούς οργανισμούς με τα δικαιοδοτικά τους όργανα, τα οποία όμως δεν δεσμεύονται να λαμβάνουν υπόψη τις θέσεις της.

B. Σύνθεση

Η επιτροπή Δεοντολογίας είναι ανοικτή στη Σύνθεσή της. Η Γενική Γραμματεία Αθλητισμού θέλοντας να αναδείξει τους σεμνούς και άξιους του Αθλητισμού μας, θέλοντας να αξιοποιήσει περαιτέρω τον «Συνασπισμό ήθους» που όλο και θα διευρύνεται μίλησε ήδη και έχει και την εκφρασθείσα ικανοποίησή τους αλλά και τη σύμφωνη γνώμη τους να ξεκινήσει η Επιτροπή Δεοντολογίας με τα πρόσωπα που πιο κάτω αναγ-

γέλομε, που για λόγους χρόνου μας δεν είναι όπως θα μπορούσαν να είναι διπλάσιοι και τριπλάσιοι, αλλά που σύντομα θα είναι δεκαπλάσιοι. Μακάρι τα πρόσωπα αυτά ή άλλα να είχαν μόνα τους συγκληθεί και οργανωθεί ώστε οι μεμονωμένες φωνές τους να αποτελούσαν ήδη την μαζική δύναμη θετικού και ηθικού αθλητικού προσανατολισμού. Αυτό όμως δεν έχει συμβεί. Έτσι η πρωτοβουλία της Γ.Γ.Α. είναι καλό να μην εκληφθεί σαν δημιουργία ενός ακόμη κρατικού οργάνου, διότι αν λειτουργήσει σαν τέτοιο είναι βέβαιο ότι θα αποτύχει.

Σήμερα ανακοινώνουμε την επιτροπή αυτή και από σήμερα και μετά δηλώνουμε ότι καμιά, μα καμιά οργανική σχέση μαζί της δεν επιθυμούμε που να υπονοεί παρέμβαση στα εσωτερικά της. Εξάλλου η σύνθεσή της δείχνει ότι και πρόθεση να υπήρχε δεν θα υπήρχε η δυνατότητα παρέμβασης. Γιατί είναι βέβαιο ότι τα πρόσωπα αυτά και αρκετά άλλα, που σύντομα θα συσπειρώσουν την επιτροπή δεν εντάσσονται ούτε σε επιτροπές αλλά ούτε και σε λογικές σκοπιμοτήτων.

**ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ**

ΑΘΗΝΑ
18 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1986

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΥΛΛΟΥ
138

ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 1646

Μέτρα πρόληψης και καταστολής της βίας στους αθλητικούς χώρους και άλλες διατάξεις

**Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ**

Εκδίδομε τον ακόλουθο νόμο που ψήφισε η Βουλή :

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α'

Άρθρο 1

Εγκλήματα σε αθλητικούς χώρους

1. Όποιος μέσα ή γύρω από κάθε είδους αθλητικούς ή ιπποδρομιακούς χώρους ή στις βοηθητικές τους εγκαταστάσεις ή στις κερκίδες κατά τη διάρκεια αθλητικής εκδήλωσης α) ρίχνει προς τον αγωνιστικό χώρο ή εναντίον άλλου οποιοδήποτε αντικείμενο, β) εισέρχεται χωρίς δικαίωμα στον αγωνιστικό χώρο με σκοπό να παρακωλύσει την ομαλή τέλεση της αθλητικής εκδήλωσης, γ) βιαιοπραγεί κατά άλλου, ανεξάρτητα αν από τη βιαιοπραγία επήλθε σωματική βλάβη, δ) εξυβρίζει, ε) κατέχει ή χρησιμοποιεί αντικείμενα που μπορούν να προκαλέσουν σωματικές

βλάβες ή διαθέτει βεγγαλικά, καπνογόνα, κροτίδες και γενικά εύφλεκτες ύλες, τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι δύο έτη και χρηματική ποινή, εκτός αν η πράξη τιμωρείται βαρύτερα σύμφωνα με άλλη διάταξη.

2. Η ίδια ποινή επιβάλλεται, όταν οι πράξεις της παραγράφου 1 τελεστούν : α) στους παραπάνω χώρους πριν από την έναρξη της αθλητικής εκδήλωσης, αφού όμως άρχισαν να συγκεντρώνονται οι θεατές, ή μετά τη λήξη της, σε χρόνο όμως που οι θεατές δεν έχουν ακόμη διαλυθεί και β) μακριά από τους χώρους αυτούς είτε ενόψει είτε ύστερα από κάποια αθλητική εκδήλωση.

Άρθρο 2

Απαγόρευση μετατροπής

1. Η ποινή φυλάκισης που επιβάλλεται για τις πράξεις του προηγούμενου άρθρου δε μετατρέπεται σε χρηματική εφόσον ο δράστης έχει ήδη καταδικαστεί αμετάκλητα για πράξη που προβλέπεται από τις διατάξεις του νόμου αυτού.

2. Απαγορεύεται η μετατροπή της στερητικής της ελευθερίας ποινής υπό τις προϋποθέσεις της προηγούμενης παραγράφου και στις περιπτώσεις των εγκλημάτων : α) σωματικής βλάβης, β) φθοράς ξένης ιδιοκτησίας : γ) δυσφήμισης, απλής ή συκοφαντικής, δ) συμπλοκής, ε) προσβολής γενετήσιας αξιοπρέπειας ή πρόκλησης σκανδάλου με ακόλαστες πράξεις, στ) κακόβουλης βλασφημίας, ζ) καθύβρισης θρησκευμάτων, η) παρακώλυσης συγκοινωνίας, θ) παράνομης βίας, ι) απειλής, ια) διατάραξης οικιακής ειρήνης, ιβ) παράνομης παρασκευής και κατοχής εκρηκτικών υλών, ιγ) παράβασης διατάξεων για την προφύλαξη από τη φωτιά, ιδ) πρόκλησης κινδύνου με λιθοβολισμό, εφόσον οι πράξεις αυτές τελέστηκαν υπό τις περιστάσεις του προηγούμενου άρθρου.

3. Σε περίπτωση μετατροπής της ποινής το ποσό της μετατροπής δεν μπορεί να είναι κατώτερο του τριπλάσιου του κατώτατου ορίου του άρθρου 82 Π.Κ.

Άρθρο 3

Αν οι πράξεις των άρθρων 1 και 2 τελέστηκαν υπό περιστάσεις που μαρτυρούν ότι ο δράστης είναι επικίνδυνος για την ομαλή τέλεση των αθλητικών εκδηλώσεων, επιβάλλεται ποινή φυλάκισης τουλάχιστον ενός έτους, εκτός αν η πράξη τιμωρείται βαρύτερα σύμφωνα με άλλη διάταξη.

Άρθρο 6

Παρεπόμενη ποινή

Σε περίπτωση καταδίκης για πράξεις των άρθρων 1 και 2 δύνανται το δικαστήριο με την ίδια απόφαση, να απογορεύει στον υπαίτιο να παρακολουθεί για χρονικό διάστημα τριών μηνών έως δύο έτη αθλητικές εκδηλώσεις του ίδιου αθλήματος, στις οποίες μετέχουν ομάδες του αγώνα κατά τον οποίο ή με αφορμή τον οποίο τελέστηκε η αξιόποινη πράξη. Με την ίδια απόφαση το δικαστήριο επιβάλλει στον υπαίτιο την υποχρέωση να εμφανίζεται, όσο διαρκεί η απαγόρευση, πριν από την έναρξη των αθλητικών εκδηλώσεων στο αστυνομικό τμήμα της κατοικίας ή διαμονής του και να παραμένει εκεί καθόλη τη διάρκειά του. Η διάρκεια της ποινής αυτής υπολογίζεται από την επομένη της ημέρας κατά την οποία συμπληρώθηκε η έκτιση ή παραγράφηκε ή χάριστηκε η στερητική της ελευθερίας ποινή. Η παράβαση των υποχρεώσεων που απορρέουν από την επιβολή της παρεπόμενης ποινής τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι δύο μήνες που δεν μπορεί να μετατραπεί σε χρηματική ποινή. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Δημόσιας Τάξης, Δικαιοσύνης και του αρμόδιου για θέματα αθλητισμού Υπουργού ρυθμίζεται κάθε λεπτομέρεια σχετική με την εκτέλεση της παραπάνω ποινής.

Άρθρο 5

1. Οι πράξεις των άρθρων 1 και 2 παράγραφος 2 διώκονται αυτεπαγγέλτως.
2. Η διαδικασία των άρθρων 275, 409 και 417 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας δεν εφαρμόζεται για πταίσματα

ή πλημμελήματα, αν η πράξη στρέφεται κατά της τιμής ή αφορά εντελώς ελαφρά ή ασήμαντη σωματική κάκωση ή βλάβη της υγείας και φέρεται ότι διαπράχθηκε από διαιτητή οποιουδήποτε αθλήματος ή βοηθό του κατά την εκτέλεση των σχετικών με τον αγώνα καθηκόντων τους, ή αθλητή που συμμετέχει στον αγώνα, μέχρι και την αποχώρηση ή απομάκρυνσή τους από το γήπεδο ή άλλους αθλητικούς χώρους.

Άρθρο 6

1. Απαγορεύεται οποιαδήποτε δημόσια δήλωση ή άλλη ενέργεια αθλητών, προπονητών, μελών διοικητικών συμβουλίων, σωματείων, ενώσεων, ομοσπονδιών ή ποδοσφαιρικών ανώνυμων εταιριών (Π.Α.Ε.), που μπορεί να διαταράξει την ομαλή διεξαγωγή αθλητικών αγώνων. Οι παραβάτες πέραν των άλλων, τυχόν, κυρώσεων που προβλέπει ο νόμος, τιμωρούνται και σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις από τα αρμόδια όργανα των ομοσπονδιών ή από τα αθλητικά δικαιοδοτικά όργανα με τις ακόλουθες ποινές : α) οι αθλητές με αποκλεισμό τουλάχιστον τριών αγωνιστικών ημερών, β) οι προπονητές με απαγόρευση εισόδου στους αθλητικούς χώρους από δύο έως πέντε μήνες και πρόστιμο μέχρι 2.000.000 δραχμές και γ) τα μέλη διοικητικών συμβουλίων αθλητικών σωματείων, ενώσεων, ομοσπονδιών ή Π.Α.Ε. με απαγόρευση εισόδου στους αθλητικούς χώρους από τρεις έως έξι μήνες, ισόχρονη έκπτωση από το ασκούμενο λειτούργημα και πρόστιμο μέχρι 5.000.000 δραχμές.

2. Όποιος από τους αναφερόμενους στα εδάφια β' και γ' της προηγούμενης παραγράφου τιμωρηθεί ως υπαίτιος των ανωτέρω δηλώσεων ή ενεργειών δύο φορές μέσα σε διαστήματα τριών ετών, εκπίπτει από το αξίωμά του και δεν μπορεί να εκλεγεί ή να ορισθεί προτού να παρέλθει η διετία.

